



På väg mot en giftfri vardag

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2013/14:39 På väg mot en giftfri vardag – plattform för kemikaliepolitiken i de delar som avser kemikaliepolitiken, 4 följdmotioner med 39 yrkanden väckta med anledning av propositionen och 76 motionsyrkanden från de allmänna motionstiderna 2012 och 2013. Sammantaget behandlas 115 motionsyrkanden.

Motionsyrkandena från de allmänna motionstiderna tar bl.a. upp frågor som rör det globala arbetet för ökad kemikaliesäkerhet, EU:s kemikalielagstiftning Reach, det nationella kemikaliearbetet, förbud mot och begränsning av kemikalier, bekämpningsmedel och nanoteknik.

Regeringen redovisar i propositionen sin strategi för att nå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö och generationsmålet. Den består av de etappmål om farliga ämnen som regeringen har beslutat om och insatser som bidrar till att nå etappmålen. Därutöver innehåller strategin vissa insatser som också behövs för att nå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö och generationsmålet. Strategin är målövergripande genom att de insatser som följer av etappmålen för farliga ämnen också förbättrar möjligheten att nå andra miljökvalitetsmål, däribland God bebyggd miljö, Ett rikt odlingslandskap, Ett rikt växt- och djurliv, Frisk luft, Grundvatten av god kvalitet och Hav i balans samt levande kust och skärgård.

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till ändringar i miljöbalkens straffregler med anledning av att en ny EU-förordning om tillhandahållande på marknaden och användning av biocidprodukter har börjat gälla. Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 maj 2014.

Utskottet ställer sig bakom de bedömningar som regeringen har gjort i propositionen och föreslår att riksdagen antar regeringens lagförslag. Utskottet föreslår att samtliga motionsyrkanden avslås.

I betänkandet finns 45 reservationer (S, MP, SD och V)

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	12
Ärendet och dess beredning	12
Propositionens huvudsakliga innehåll	12
Utskottets överväganden	13
Straffbestämmelser till följd av EU:s biocidförordning	13
Utgångspunkter för kemikaliepolitiken	13
Strategi för kemikaliepolitiken	17
Åtgärder för att nå miljökvalitetsmålet	19
Ekonomiska styrmedel och skatter	25
Miljöstyrningsrådet	27
Särskilt farliga ämnen	30
Kadmium	38
Nanoteknik	42
Information om farliga ämnen i varor	45
Utveckling av EU:s kemikalierregler	51
Tillsyn och uppföljning	58
Barn och förbud mot farliga ämnen	62
Läkemedel	70
Växtskyddsmedel och biocidprodukter	74
Internationellt arbete	80
Forskning	83
Kemikalier i importerade livsmedel	86
Övriga förbud m.m.	87
Reservationer	91
1. Grönt kemikalieinstitut, punkt 3 (V)	91
2. Åtgärdsplan, punkt 4 (S, MP, V)	91
3. Ekonomiska styrmedel och skatter, punkt 5 (S, MP, V)	92
4. Skatt på bekämpningsmedel, punkt 6 (MP, V)	93
5. Miljöstyrningsrådet, punkt 7 (S, MP, V)	94
6. Förbud mot bisfenol A, punkt 8 (V)	94
7. Begränsning av bisfenol A, punkt 9 (S, MP, V)	95
8. Bisfenoler, punkt 10 (MP)	96
9. Åtgärder på EU-nivå, punkt 11 (S, MP, V)	96
10. Ftalater, punkt 12 (MP, V)	97
11. Reachs kandidatlista, punkt 13 (S, MP, V)	97
12. Kadmium i livsmedel, punkt 14 (S, MP, V)	98
13. Kadmium i färger, punkt 15 (MP, V)	98
14. Produkter med nanomaterial, punkt 17 (MP, V)	99
15. Information om ämnen i varor, punkt 19 (MP)	99
16. Ämnen i hygienprodukter, punkt 20 (S)	101
17. Krav på importörer av varor, punkt 21 (SD)	101
18. Obligatorisk innehållsförteckning, punkt 22 (S, MP, V)	102
19. Förändringar av Reach, punkt 23 (S, V)	102

20. Nationella begränsningar inom kemikaliepolitiken, punkt 24 (S, MP, V)	103
21. Tungmetaller, punkt 25 (S, MP, V)	104
22. Registrering i Reach, punkt 26 (MP)	105
23. Substitution, punkt 27 (MP, V)	106
24. Förbud mot PFOA, punkt 28 (MP, V)	106
25. Tillsyn, punkt 29 (MP, V)	107
26. Uppföljning av rapportering till Echa, punkt 30 (MP)	108
27. Bly, punkt 32 (MP, V)	108
28. Parabener, punkt 33 (MP, V)	109
29. Parabener, punkt 33 (SD)	109
30. Deka-BDE, punkt 34 (S, MP, V)	110
31. Farliga ämnen i byggprodukter, punkt 35 (MP)	111
32. Nonylfenoletoxilat, triklosan, triklokarban och silver, punkt 36 (MP, V)	111
33. Farliga ämnen i textilier, punkt 37 (S, MP, V)	112
34. Läkemedel i miljön, punkt 38 (SD)	112
35. Växtskyddsmedel, punkt 39 (MP)	113
36. Minskad användning av kemiska bekämpningsmedel, punkt 40 (MP, V)	113
37. Förbud mot användningen av neonicotinoider, punkt 41 (MP, V)	114
38. Verka för förbud mot neonicotinoider, punkt 42 (S, MP, V)	115
39. Båtbottenfärger, punkt 44 (S, MP, V)	115
40. Internationellt arbete, punkt 45 (S, MP, V)	116
41. Internationell instans för kemikalier, punkt 46 (S, MP, V)	117
42. Forskning om farliga ämnen, punkt 47 (MP)	118
43. Kemikalier i importerade livsmedel, punkt 48 (SD)	118
44. Blyammunition och fiskesänken, punkt 49 (MP, V)	119
45. Perklöretylen, punkt 50 (MP)	119
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	121
Propositionen	121
Följdmotionerna	121
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2012	124
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2013	127
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	132

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

- 1. Straffbestämmelser till följd av EU:s biocidförordning**
Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i miljöbalken. Därmed bifaller riksdagen proposition 2013/14:39 punkt 1.
- 2. Strategi för kemikaliepolitiken**
Riksdagen avslår motionerna
2012/13:MJ229 av Jan Lindholm (MP) yrkande 1,
2012/13:MJ455 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 14,
2013/14:MJ223 av Jan Lindholm (MP) yrkande 1 och
2013/14:MJ452 av Kerstin Lundgren (C).
- 3. Grönt kemikalieinstitut**
Riksdagen avslår motion
2012/13:MJ207 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 4.
Reservation 1 (V)
- 4. Åtgärdsplan**
Riksdagen avslår motionerna
2013/14:MJ8 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 1,
2013/14:MJ9 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 1 och
2013/14:MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 1.
Reservation 2 (S, MP, V)
- 5. Ekonomiska styrmedel och skatter**
Riksdagen avslår motionerna
2013/14:MJ8 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 4 och
2013/14:MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkandena 9 och 11.
Reservation 3 (S, MP, V)
- 6. Skatt på bekämpningsmedel**
Riksdagen avslår motion
2013/14:MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkandena 10 och 19.
Reservation 4 (MP, V)
- 7. Miljöstyrningsrådet**
Riksdagen avslår motionerna
2013/14:MJ8 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 5 och
2013/14:MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkandena 15 och 17.
Reservation 5 (S, MP, V)
- 8. Förbud mot bisfenol A**
Riksdagen avslår motionerna

2012/13:C444 av Jan Lindholm m.fl. (MP) yrkande 7,
2012/13: MJ207 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 12,
2013/14: MJ299 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 11 och
2013/14: MJ488 av Penilla Gunther (KD).

Reservation 6 (V)

9. Begränsning av bisfenol A

Riksdagen avslår motionerna

2012/13: MJ201 av Gunvor G Ericson (MP) yrkande 1,
2012/13: MJ455 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 9,
2013/14: MJ8 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 3 och
2013/14: MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 13.

Reservation 7 (S, MP, V)

10. Bisfenoler

Riksdagen avslår motion

2013/14: MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 2.

Reservation 8 (MP)

11. Åtgärder på EU-nivå

Riksdagen avslår motionerna

2012/13: MJ201 av Gunvor G Ericson (MP) yrkande 2 och
2013/14: MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 18.

Reservation 9 (S, MP, V)

12. Ftalater

Riksdagen avslår motionerna

2013/14: MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 3 och
2013/14: MJ299 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 14.

Reservation 10 (MP, V)

13. Reachs kandidatlista

Riksdagen avslår motionerna

2012/13: MJ455 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkandena 10 och 11
samt
2013/14: MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 21.

Reservation 11 (S, MP, V)

14. Kadmium i livsmedel

Riksdagen avslår motion

2013/14: MJ8 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 6.

Reservation 12 (S, MP, V)

15. Kadmium i färger

Riksdagen avslår motion

2013/14:MJ299 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 12.

Reservation 13 (MP, V)

16. Användning av kadmium i jordbruket

Riksdagen avslår motion

2013/14:MJ305 av Jonas Eriksson m.fl. (MP) yrkandena 1–3.

17. Produkter med nanomaterial

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:MJ316 av Jan Lindholm (MP) yrkande 4 och

2013/14:MJ299 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 5.

Reservation 14 (MP, V)

18. Kunskap om nanoteknik

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:MJ207 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 6 och

2012/13:MJ316 av Jan Lindholm (MP) yrkandena 1–3.

19. Information om ämnen i varor

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkandena 12 och 14 samt

2013/14:MJ519 av Helena Leander m.fl. (MP) yrkande 12.

Reservation 15 (MP)

20. Ämnen i hygienprodukter

Riksdagen avslår motion

2012/13:MJ441 av Carina Ohlsson m.fl. (S).

Reservation 16 (S)

21. Krav på importörer av varor

Riksdagen avslår motion

2013/14:MJ10 av Josef Fransson (SD) yrkande 1.

Reservation 17 (SD)

22. Obligatorisk innehållsförteckning

Riksdagen avslår motion

2013/14:MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 13.

Reservation 18 (S, MP, V)

23. Förändringar av Reach

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:MJ207 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 1,

2013/14:MJ8 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 2,

2013/14:MJ299 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 1 och

2013/14:MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 20.

Reservation 19 (S, V)

24. Nationella begränsningar inom kemikaliepolitiken

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:MJ207 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 2,
2012/13:MJ455 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 12,
2013/14:MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 22,
2013/14:MJ299 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 2 och
2013/14:MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 22.

Reservation 20 (S, MP, V)

25. Tungmetaller

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:MJ455 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 16 och
2013/14:MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 25.

Reservation 21 (S, MP, V)

26. Registrering i Reach

Riksdagen avslår motion

2013/14:MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 25.

Reservation 22 (MP)

27. Substitution

Riksdagen avslår motion

2013/14:MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkandena 16 och 23.

Reservation 23 (MP, V)

28. Förbud mot PFOA

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:MJ207 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 8 och
2013/14:MJ299 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 7.

Reservation 24 (MP, V)

29. Tillsyn

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:MJ9 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 2 och
2013/14:MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 18.

Reservation 25 (MP, V)

30. Uppföljning av rapportering till Echa

Riksdagen avslår motion

2013/14:MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 26.

Reservation 26 (MP)

31. Barn och farliga ämnen

Riksdagen avslår motion

2012/13:MJ455 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 15.

32. Bly

Riksdagen avslår motionerna

2012/13: MJ207 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 10 i denna del och

2013/14: MJ299 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 9 i denna del.

Reservation 27 (MP, V)

33. Parabener

Riksdagen avslår motionerna

2012/13: MJ207 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 14,

2012/13: MJ209 av Carina Herrstedt (SD),

2013/14: MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 4 och

2013/14: MJ299 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 17.

Reservation 28 (MP, V)

Reservation 29 (SD)

34. Dekal-BDE

Riksdagen avslår motionerna

2012/13: MJ207 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 13,

2013/14: MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 5 och

2013/14: MJ299 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 13.

Reservation 30 (S, MP, V)

35. Farliga ämnen i byggprodukter

Riksdagen avslår motion

2013/14: MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 8.

Reservation 31 (MP)

36. Nonylfenoletoxilat, triklosan, triklokarban och silver

Riksdagen avslår motionerna

2012/13: MJ207 av Jens Holm m.fl. (V) yrkandena 9 och 11 samt

2013/14: MJ299 av Jens Holm m.fl. (V) yrkandena 8 och 10.

Reservation 32 (MP, V)

37. Farliga ämnen i textilier

Riksdagen avslår motion

2013/14: MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 14.

Reservation 33 (S, MP, V)

38. Läkemedel i miljön

Riksdagen avslår motionerna

2013/14: MJ10 av Josef Fransson (SD) yrkande 3,

2013/14: MJ380 av Jan Lindholm och Mats Pertoft (båda MP) och

2013/14: MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 19.

Reservation 34 (SD)

39. Växtskyddsmedel

Riksdagen avslår motionerna

2012/13: MJ378 av Betty Malmberg och Eva Bengtson Skogsberg (båda M) yrkande 1,

2013/14: MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkandena 20 och 21,

2013/14: MJ236 av Anders Andersson (KD),

2013/14: MJ293 av Jan Ericson (M) och

2013/14: MJ328 av Betty Malmberg och Eva Bengtson Skogsberg (båda M).

Reservation 35 (MP)

40. Minskad användning av kemiska bekämpningsmedel

Riksdagen avslår motionerna

2012/13: MJ260 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 3 och

2013/14: MJ302 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 5.

Reservation 36 (MP, V)

41. Förbud mot användningen av neonicotinoider

Riksdagen avslår motion

2013/14: MJ258 av Tina Ehn m.fl. (MP) yrkande 5.

Reservation 37 (MP, V)

42. Verka för förbud mot neonicotinoider

Riksdagen avslår motion

2013/14: MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 16.

Reservation 38 (S, MP, V)

43. Parakvat

Riksdagen avslår motion

2013/14: MJ299 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 15.

44. Båtbottenfärger

Riksdagen avslår motionerna

2012/13: MJ278 av Tina Ehn och Mats Pertoft (båda MP) yrkande 6,

2012/13: MJ455 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 32 och

2013/14: MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 42.

Reservation 39 (S, MP, V)

45. Internationellt arbete

Riksdagen avslår motionerna

2012/13: MJ455 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 8,

2013/14: MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 28,

2013/14: MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 12 och

2013/14: MJ494 av Désirée Liljevall (S).

Reservation 40 (S, MP, V)

46. Internationell instans för kemikalier

Riksdagen avslår motionerna

2012/13: MJ207 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 3,

2012/13: MJ455 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 7,

2013/14: MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 27,

2013/14: MJ299 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 19 och

2013/14: MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 11.

Reservation 41 (S, MP, V)

47. Forskning om farliga ämnen

Riksdagen avslår motion

2013/14: MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 24.

Reservation 42 (MP)

48. Kemikalier i importerade livsmedel

Riksdagen avslår motion

2013/14: MJ10 av Josef Fransson (SD) yrkande 2.

Reservation 43 (SD)

49. Blyammunition och fiskesänken

Riksdagen avslår motionerna

2012/13: MJ207 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 10 i denna del,

2013/14: MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 6 och

2013/14: MJ299 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 9 i denna del.

Reservation 44 (MP, V)

50. Perkloretylen

Riksdagen avslår motion

2013/14: MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 7.

Reservation 45 (MP)

51. Spill

Riksdagen avslår motion

2013/14: MJ280 av Hillevi Larsson (S).

Stockholm den 11 mars 2014

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Matilda Ernkrans

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Matilda Ernkrans (S), Bengt-Anders Johansson (M), Rune Wikström (M), Johan Löfstrand (S), Johan Hultberg (M), Helén Pettersson i Umeå (S), Jan-Olof Larsson (S), Anita Brodén (FP), Sara Karlsson (S), Roger Tiefensee (C), Pyry Niemi (S), Christer Akej (M), Helena Leander (MP), Irene Oskarsson (KD), Josef Fransson (SD), Jens Holm (V) och Lolo Lindström (M).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlar utskottet regeringens proposition 2013/14:39 På väg mot en giftfri vardag – plattform för kemikaliepolitiken i de delar som avser kemikaliepolitiken. I propositionen redovisar regeringen sin strategi för att nå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö och generationsmålet. Strategin består av de etappmål om farliga ämnen som regeringen har beslutat om samt insatser som bidrar till att nå etappmålen. Därutöver innehåller strategin vissa insatser som i övrigt behövs för att nå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö och generationsmålet. Strategin är målövergripande genom att de insatser som följer av etappmålen för farliga ämnen också förbättrar möjligheten att nå andra miljökvalitetsmål, däribland God bebyggd miljö, Ett rikt odlingslandskap, Ett rikt växt- och djurliv, Frisk luft, Grundvatten av god kvalitet och Hav i balans samt levande kust och skärgård.

I propositionen föreslår regeringen att riksdagen antar regeringens förslag till ändringar i miljöbalkens straffregler med anledning av att en ny EU-förordning om tillhandahållande på marknaden och användning av biocidprodukter har börjat gälla. Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 maj 2014.

Regeringen har hört lagrådet i lagstiftningsärendet.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen redovisar regeringen sin strategi för att nå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö och generationsmålet. Strategin består av de etappmål om farliga ämnen som regeringen har beslutat om samt insatser som bidrar till att nå etappmålen. Därutöver innehåller strategin vissa insatser som i övrigt behövs för att nå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö och generationsmålet. Strategin är målövergripande genom att de insatser som följer av etappmålen för farliga ämnen också förbättrar möjligheten att nå andra miljökvalitetsmål, däribland God bebyggd miljö, Ett rikt odlingslandskap, Ett rikt växt- och djurliv, Frisk luft, Grundvatten av god kvalitet och Hav i balans samt levande kust och skärgård.

I propositionen föreslås ändringar i miljöbalkens straffregler med anledning av att en ny EU-förordning om tillhandahållande på marknaden och användning av biocidprodukter har börjat gälla. Regeringen föreslår att ändringarna träder i kraft den 1 maj 2014.

Utskottets överväganden

Straffbestämmelser till följd av EU:s biocidförordning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens lagförslag.

Propositionen

Regeringen föreslår att den som med uppsåt eller av oaktsamhet bryter mot en bestämmelse i EU:s biocidförordning genom att påbörja eller bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd utan ett produktgodkännande enligt vad som krävs i artikel 17.1 i förordningen döms för otillåten miljöverksamhet till böter eller fängelse i högst två år. Straffansvaret omfattar även överträdelse av ett villkor i ett beslut om godkännande som har meddelats med stöd av förordningen.

Regeringen föreslår att lagen om ändring i miljöbalken träder i kraft den 1 maj 2014.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ansluter sig till regeringens bedömningar och tillstyrker regeringens lagförslag.

Utgångspunkter för kemikaliepolitiken

Kemikaliepolitikens inriktning

Grundläggande för kemikaliepolitikens inriktning är de mål som riksdagen och regeringen har antagit och som ingår i det nationella miljömålssystemet. Miljömålssystemet består av ett generationsmål, 16 miljö kvalitetsmål och etappmål för olika områden. Miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö är och har varit en viktig utgångspunkt för den svenska kemikaliepolitiken och de ställningstaganden Sverige gjort inom EU och internationellt.

I den målstruktur för miljöarbetet som fastställdes av riksdagen efter regeringens förslag i propositionen Svenska miljömål – för ett effektivare miljöarbete (prop. 2009/10:155, bet. 2009/10:MJU25, rskr. 2009/10:377) ingår ett generationsmål som tillsammans med sina sju strecksatser har följande lydelse:

Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen i Sverige är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser. Detta förutsätter en ambitiös miljöpolitik i Sverige, inom EU och i

internationella sammanhang. Generationsmålet innebär att förutsättningarna för att lösa miljöproblemen ska vara uppfyllda inom en generation och att miljöpolitiken ska inriktas mot att

- ekosystemen har återhämtat sig, eller är på väg att återhämta sig, och att deras förmåga att långsiktigt generera ekosystemtjänster är säkrad
- den biologiska mångfalden och natur- och kulturmiljön bevaras främjas och nyttjas hållbart
- människors hälsa utsätts för minimal negativ miljöpåverkan samtidigt som miljöns positiva inverkan på människors hälsa främjas
- kretsloppen är resurseffektiva och så långt som möjligt fria från farliga ämnen
- en god hushållning sker med naturresurserna
- andelen förnybar energi ökar och att energianvändningen är effektiv med minimal påverkan på miljön
- konsumtionsmönstren för varor och tjänster orsakar så små miljö- och hälsoproblem som möjligt.

Generationsmålet verkar som ett inriktningsmål för miljöpolitiken och ger vägledning om de värden som ska skyddas och den samhällsomställning som krävs för att den önskade miljökvaliteten ska kunna nås. Den tidpunkt som måluppnåelsen ska bedömas mot är 2020. Generationsmålet's strecksatser är övergripande för alla miljö kvalitetsmål och är avsedda att säkerställa att tvärssektoriella frågor integreras i miljö målssystemet. Strecksatserna ska därför ligga till grund för arbetet med att utveckla etappmål och strategier inom miljö målssystemet.

Giftfri miljö är det miljö kvalitetsmål som i första hand behandlar kemikaliepolitiska mål. Även andra miljö kvalitetsmål är dock i varierande utsträckning relevanta för kemikaliepolitiken. Sådana miljö kvalitetsmål kan innehålla mål som har betydelse för att nå miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö samtidigt som insatser för att nå miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö kan bidra till att andra miljö kvalitetsmål nås. Så är fallet med miljö kvalitetsmålen God bebyggd miljö, Ett rikt odlingslandskap, Frisk luft, Grundvatten av god kvalitet och Hav i balans samt levande kust och skärgård.

Riksdagen har beslutat om följande lydelse av miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö (prop. 2009/10:155, bet. 2009/10:MJU25, rskr. 2009/10:377):

Förekomsten av ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället ska inte hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Halterna av naturfrämmande ämnen är nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystemen är försumbar. Halterna av naturligt förekommande ämnen är nära bakgrunds nivåerna.

Regeringen har beslutat om följande precisering av miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö (Ds 2012:23 Svenska miljö mål – preciseringar av miljö kvalitetsmålen och en första uppsättning etappmål):

- Den sammanlagda exponeringen för kemiska ämnen via alla exponeringsvägar är inte skadlig för människor eller den biologiska mångfalden.
- Användningen av särskilt farliga ämnen har så långt som möjligt upphört.

- Spridningen av oavsiktligt bildade ämnen med farliga egenskaper är mycket liten och uppgifter om bildning, källor, utsläpp samt spridning av de mest betydande av dessa ämnen och deras nedbrytningsprodukter är tillgängliga.
- Förorenade områden är åtgärdade i så stor utsträckning att de inte utgör något hot mot människors hälsa.
- Kunskap om kemiska ämnens hälso- och miljöfarliga egenskaper är tillgänglig och tillräcklig för riskbedömning av hälsa eller miljö.
- Information om hälso- och miljöfarliga ämnen i material, kemiska produkter och varor är tillgänglig.

Regeringen har med utgångspunkt i Miljömålsberedningens delbetänkande Minska riskerna med farliga ämnen! Strategi för Sveriges arbete för en giftfri miljö (SOU 2012:38) samt Kemikalieinspektionens rapport Bättre EU-regler för en giftfri miljö (Rapport nr 1/12) fastställt sammanlagt åtta etappmål för att minska riskerna med farliga ämnen. Etappmålen är steg på vägen för att inom en generation skapa förutsättningar för att nå främst miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö men även andra miljö kvalitetsmål såsom God bebyggd miljö, Ett rikt odlingslandskap, Frisk luft, Grundvatten av god kvalitet och Hav i balans samt levande kust och skärgård. Etappmålen är således i viss mån målövergripande och är inriktade på den samhällsomsättning som behövs i ett generationsperspektiv.

Grundläggande principer i kemikaliekontrollen

Ett övergripande syfte med kemikaliepolitiken och kemikalielagstiftningen är att förebygga skador på människors hälsa och miljön. En grundläggande princip i kemikalielagstiftningen är att det är företagen som sätter ut produkter på marknaden som har det huvudsakliga ansvaret för att se till att människors hälsa och miljön inte skadas.

I 2 kap. miljöbalken (1998:808) finns allmänna hänsynsregler och regler om försiktighetsmått som ska följas av verksamhetsutövare för att undvika skador på människors hälsa eller i miljön, däribland att verksamhetsutövaren ska ha den kunskap som behövs för att skydda människors hälsa eller miljön mot skada och olägenhet. Även försiktighetsprincipen, substitutionsprincipen och principen att förorenaren betalar kommer till uttryck i miljöbalkens hänsynsregler.

I miljöbalken liksom i EU-rätten inkluderas även skyddet av människors hälsa i försiktighetsprincipen (meddelande från kommissionen om försiktighetsprincipen, KOM(2001) 1 slutlig).

Substitutionsprincipen är central i kemikaliepolitiken. Principen finns i 2 kap. 4 § miljöbalken och kallas i det sammanhanget produktvalsprincipen. Principen, som den uttrycks i miljöbalken, innebär en skyldighet att undvika att använda eller sälja kemiska produkter som kan skada människors hälsa eller miljön om produkterna kan ersättas med mindre farliga produkter och det är rimligt att använda eller sälja dessa i stället.

Substitutionsprincipen kommer till uttryck på global nivå genom Riodeklarationen om miljö och utveckling och i flera EU-rättsakter som har antagits på senare år. I EU-rätten har substitutionsprincipen en vidare innebörd eftersom den där även avser utbytet av farliga kemiska produkter mot alternativa tekniker. I denna proposition används ordet substitutionsprincipen i den vidare betydelsen.

Principen om att förorenaren betalar innebär att den som orsakar skador i miljön ska betala de samhällsekonomiska kostnader som uppstår. Den finns inskriven i hänsynsreglerna i 2 kap. 3 och 8 §§ miljöbalken och uttrycks på global nivå i Riodeklarationen om miljö och utveckling. Principen är också grundläggande för EU:s miljöpolitik och finns inskriven i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (artikel 191.2) och Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/35/EG av den 21 april 2004 om miljöansvar för att förebygga och avhjälpa miljöskador. I kemikaliesammanhang aktualiseras principen t.ex. genom att företagen ska bära kostnaden för att ta fram kunskap och information om de kemiska produkter och varor som de sätter på marknaden.

Svensk lagstiftning på kemikalieområdet

I miljöbalken anges mål och ramar för skyddet av människors hälsa och miljön. Bestämmelserna konkretiseras i förordningar och myndighetsföreskrifter. Det övergripande syftet med bestämmelserna i balken är att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. Reglerna tillämpas för all verksamhet och alla åtgärder som påverkar miljön – från stora industriprojekt till små enstaka åtgärder av privatpersoner.

De allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken gäller för all verksamhet och alla åtgärder som inte har försumbar betydelse i det enskilda fallet. De innebär krav i fråga om allmänna försiktighetsmått, kunskap, bästa möjliga teknik, produktval, hushållning med resurser, platsval och ansvar för att avhjälpa skada. Vid tillämpningen gäller en omvänd bevisbörda, dvs. det är den som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd som ska kunna visa att de allmänna hänsynsreglerna följs. Reglerna riktar sig mot alla, såväl näringsidkare som privatpersoner. De ligger till grund för krav vid bl.a. prövning och tillsyn.

Särskilda bestämmelser om kemiska produkter, biotekniska organismer och varor som innehåller eller har behandlats med en kemisk produkt finns i 14 kap. miljöbalken. Med kemiska produkter avses kemiska ämnen och beredningar av kemiska ämnen. Med vara avses ett föremål som under produktionen får en särskild form, yta eller design, vilken i större utsträckning än dess kemiska sammansättning bestämmer föremålets funktion.

Bestämmelserna i 14 kap. miljöbalken kompletterar i hög grad EU-förordningar på kemikalieområdet och genomför EU-direktiv. Det finns dock regler i kapitlet som inte har sin grund i EU-rätten. Det gäller bl.a. reg-

lerna om registrering av kemiska produkter i det produktregister som förs av Kemikalieinspektionen. Reglerna i 14 kap. miljöbalken innehåller många normgivningsbemyndiganden. Med stöd av dem har regeringen meddelat bl.a. förordningen (2008:245) om kemiska produkter och biotekniska organismer och förordningen (1998:944) om förbud m.m. i vissa fall i samband med hantering, införsel och utförsel av kemiska produkter. Dessa förordningar innehåller regler som har bedömts nödvändiga för att genomföra miljöbalkens krav och där det saknas en gemensam kemikalie reglering inom EU eller där unionsregleringen har bedömts otillräcklig men gett medlemsstaterna utrymme att behålla eller införa nationella regler. Förordningarna innehåller också bestämmelser som behövs för genomförandet av EU-regler om kemikalier. I förordningarna finns det i sin tur bemyndiganden för framför allt Kemikalieinspektionen att meddela föreskrifter.

Strategi för kemikaliepolitiken

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om att minska användningen av farliga kemikalier (MP, C), beslut om etappmål (S) och ett grönt kemikalieinstitut (V).

Jämför reservation 1 (V).

Propositionen

De etappmål för farliga ämnen som regeringen har fastställt utgör tillsammans med de insatser som beskrivs i denna proposition regeringens samlade strategi för att nå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö och generationsmålet.

Processen för att nå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö är långsiktig och komplex och omfattar åtgärder på såväl nationell nivå som inom EU och på global nivå. Regeringen hänvisar till att Kemikalieinspektionen i den årliga uppföljningen av miljökvalitetsmålet 2012 har bedömt att det inte är möjligt att nå detta till 2020 med beslutade eller planerade styrmedel (Naturvårdsverkets rapport 6500). Regeringen delar Kemikalieinspektionens bedömning, men regeringen menar att det på sikt bör vara möjligt att åstadkomma de förutsättningar som krävs för att nå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö. Detta grundas på den positiva utveckling som kemikaliepolitiken genomgått under de senaste tio åren inom EU och globalt. Den ökande produktionen och konsumtionen av kemikalier och varor innebär visserligen tillsammans med den alltmer globaliserade handeln en stor utmaning. Samtidigt har i stort sett hela EU-regelverket för kemikalier bytts ut helt eller moderniserats under denna period. På motsvarande sätt har en rad viktiga beslut om konventioner och strategier fattats på global nivå. Sammantaget innebär detta betydande framsteg för skyddet av människors hälsa och miljön och en god grund för det fortsatta arbetet.

Motionerna

I motionerna 2013/14: MJ223 yrkande 1 och 2012/13: MJ229 yrkande 1, båda av Jan Lindholm (MP), framhålls att det är viktigt att minska användningen av farliga kemikalier i vår omgivning. Regeringen behöver öka tempot när det gäller att ta bort farliga kemikalier. Även i motion 2013/14: MJ452 av Kerstin Lundgren (C) uppmärksammas att farliga ämnen behöver fasas ut för att nå en giftfri vardag. Enligt kommittémotion 2012/13: MJ455 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 14 bör regeringen så snart som möjligt besluta om de etappmål som Miljömålsberedningen har föreslagit. I kommittémotion 2012/13: MJ207 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 4 föreslås att ett grönt kemikalieinstitut bör utredas så att man kan inrätta ett svenskt institut.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att det är positivt att regeringen presenterar en strategi för att nå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö och generationsmålet. Utskottet delar regeringens syn att processen för att nå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö är långsiktig och komplex och omfattar åtgärder på såväl nationell nivå som inom EU och på global nivå. Som framgår av propositionen är det inte möjligt att nå detta till 2020 med beslutade eller planerade styrmedel. På sikt bör det enligt regeringen vara möjligt att åstadkomma de förutsättningar som krävs för att nå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö. Regeringen lyfter fram att kemikaliepolitiken har genomgått en positiv utveckling under de senaste tio åren inom EU och globalt även om ökningen av produktion och konsumtion av kemikalier och varor tillsammans med den alltmer globaliserade handeln är en stor utmaning.

Utskottet ansluter sig till regeringens bedömning om en samlad strategi för en giftfri miljö för att förbättra förutsättningarna för att nå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö och delar av generationsmålet.

Strategin innehåller åtta etappmål för farliga ämnen och insatser för att nå målen. De åtta etappmålen är

- etappmål om särskilt farliga ämnen
- etappmål om kunskap om ämnens hälso- och miljöegenskaper
- etappmål om information om farliga ämnen i varor
- etappmål om utveckling och tillämpning av EU:s kemikalieregler
- etappmål om en effektivare kemikalietillsyn inom EU
- etappmål om giftfria och resurseffektiva kretslopp
- etappmål om att minska barns exponering för farliga kemikalier
- etappmål om ökad miljöhänsyn i EU:s läkemedelslagstiftning och internationellt.

I de kommande avsnitten ges en beskrivning av respektive etappmål och redovisade insatser i förhållande till målen.

Det behövs enligt utskottets mening en kraftsamling för att skapa förutsättningar för att nå miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö eftersom det är ett av de allra svåraste miljö kvalitetsmålen att uppnå. Det är därför positivt att regeringen tillgodoser det behov som finns av att fastställa en strategi med åtgärder för att uppnå miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö. Det är 13 år sedan en samlad beskrivning av kemikaliepolitiken med mål och åtgärder för att nå målen presenterades (prop. 2000/01:65, bet. 2000/01:MJU15). Med hänsyn till att kemikaliepolitiken har förändrats betydligt sedan dess är en samlad strategi för kemikaliepolitiken både angelägen och önskvärd. Med det anförda föreslås att motionerna 2012/13: MJ229 (MP) yrkande 1, 2012/13: MJ455 (S) yrkande 14, 2013/14: MJ223 yrkande 1 (MP) och 2013/14: MJ452 (C) lämnas utan vidare åtgärd.

När det gäller frågan om ett grönt kemikalieinstitut vill utskottet påminna om att ett likalydande motionsförslag avstyrktes hösten 2013 i budgetbetänkandet Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård (2013/14: MJU1). Därutöver vill utskottet hänvisa till att regeringen i den här behandlade propositionen redogör för forskningsprogram m.m. som rör grön kemi. Utskottet ser ingen anledning att ompröva sitt ställningstagande, varför motion 2012/13: MJ207 (V) yrkande 4 kan lämnas utan vidare åtgärd.

Åtgärder för att nå miljö kvalitetsmålet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om åtgärdsplaner med bl.a. nationella förbud (S, V) och nationella regleringar på det icke-harmoniserade området (MP).

Jämför reservation 2 (S, MP, V).

Propositionen

I propositionen redovisar regeringen åtgärder för att nå de åtta etappmålen. Inledningsvis framhåller regeringen att det behövs bättre kunskap om kemiska ämnens miljö- och hälsoegenskaper. Detta är en grundläggande förutsättning för att kunna arbeta med att förebygga och minimera riskerna med farliga ämnen. Kunskapsbristen fortsätter att vara ett stort problem, och den är särskilt uttalad inom områden som rör risker för barns hälsa, hormonstörande ämnen, nanomaterial och kombinationseffekter.

Tillgången till information om farliga ämnen i varor behöver också förbättras för alla berörda och under varans hela livscykel. Därigenom möjliggörs en säker hantering i alla led samtidigt som yrkesmässiga upphandlare och konsumenter får en större möjlighet att göra informerade val.

Regeringen framhåller att de hälsorisker som barn utsätts för genom att de exponeras för kemikalier behöver minska kraftigt. Detta kan bl.a. åstadkommas genom att vissa farliga ämnen fasas ut samt att regelverken och

metodiken för riskbedömning anpassas så att större hänsyn tas till barns särskilda känslighet. Regeringen har avsatt särskilda resurser genom handlingsprogrammet giftfri vardag fram till 2014 samt föreslagit att ytterligare medel avsätts fram till 2020.

Utfasning och substitution av särskilt farliga ämnen bör enligt regeringen påskyndas. Sverige bör därför verka för att användningen av särskilt farliga ämnen så långt som möjligt fasas ut inom alla användningsområden. Även hormonstörande och kraftigt allergiframkallande ämnen bör räknas till gruppen särskilt farliga ämnen i alla relevanta regelverk.

Regeringen framhåller att EU:s kemikalie regler bör tillämpas och utvecklas på så sätt att substitutionsprincipen stärks. Det innebär att särskilt farliga och farliga ämnen i större utsträckning än vad som är fallet i dag bör begränsas eller förbjudas och bytas ut mot säkrare alternativ. Det är vidare viktigt att Sverige bevakar att regelverket på kemikalieområdet tillämpas enligt intentionerna med reglerna, dvs. så att skyddet för människors hälsa och miljön stärks.

För att underlätta prövningen och begränsningen av särskilt farliga ämnen bör det vara möjligt att behandla ämnen gruppvis utifrån kemisk struktur, egenskaper eller användningsområde. En sådan utveckling skulle innebära en kraftig effektivisering av kemikaliekontrollen.

Tempot för att fasa ut och ersätta fler särskilt farliga ämnen behöver öka. Sverige kan, för att skydda människors hälsa och miljön och med hänsyn till effekter för företagets konkurrenskraft och den inre marknadens funktion, i enskilda fall behöva överväga proportionerlig nationell lagstiftning inom det icke-harmoniserade området. Det kan bidra till att initiera åtgärder på EU-nivå eller skynda på utvecklingen av EU-gemensamma åtgärder.

Insatser behöver göras i fråga om läkemedel, materialkretslopp och tillsyn. Vissa läkemedelssubstanser har egenskaper som gör att de kan orsaka skador när de släpps ut i miljön, oftast via avlopp. I förlängningen kan även människors hälsa påverkas, främst genom exponering via dricksvatten. Det finns vidare misstankar om att utsläpp av antibiotika i miljön kan bidra till ökningen av antibiotikaresistenta bakterier. EU:s regelverk för human- och veterinärmedicinska läkemedel bör därför utvecklas så att de tar större hänsyn till miljöaspekter. För att minska utsläppen av såväl läkemedelsrester som andra kemikalier i miljön är det även angeläget att utveckla och pröva ny teknik för avloppsrening.

Användningen av återvunnet material bör vara säker ur hälso- och miljösynpunkt. Därför måste kretsloppen avgiftas, vilket bl.a. kräver att farliga ämnen inte återcirkuleras i kretsloppen vid återvinning. För att åstadkomma giftfria och resurseffektiva kretslopp behövs en strategi på EU-nivå. Ett led i EU-strategin bör vara att regelverken för kemikalier och avfall ses över och samordnas på ett bättre sätt.

För att regelverket på kemikalieområdet ska få avsedd effekt krävs en stark och effektiv tillsyn. Tillsynen inom EU kan bl.a. utvecklas och stärkas genom ökad samverkan mellan unionens medlemsländer. Inom ramen för tillsynssamverkan kan metoder och verktyg utvecklas och gemensamma prioriteringar beslutas.

Riskerna med farliga ämnen i varor behöver minska, enligt propositionen. Riskerna är bristfälligt reglerade jämfört med vad som gäller för kemiska produkter. Bristerna gäller såväl tillgången till information som villkoren för att få använda farliga ämnen i varor. Det är viktigt att fortlöpande arbeta för att minska människors exponering för farliga ämnen i varor. För att samhällets insatser ska användas effektivt bör arbetet fokusera på vissa varugrupper. Prioriteringen bör ligga på sådana varugrupper som många människor kommer i kontakt med, i synnerhet särskilt känsliga grupper som barn, samt varugrupper som används i stora volymer och som genererar mycket avfall.

Regeringen prioriterar särskilt fyra varugrupper, nämligen byggprodukter och inredningar, elektriska och elektroniska produkter, kläder och skor samt leksaker och andra produkter avsedda för barn. Arbetet med dessa varugrupper bör omfatta utveckling av regler och styrmedel såväl som insatser för att stödja och stimulera företagens frivilliga insatser när det gäller bl.a. substitution. Kemikalieinspektionen och andra berörda myndigheter har på regeringens uppdrag inlett dialoger med företag och branschföreträdare inom områdena textil, kosmetika och leksaker. Syftet med dialogerna är att stimulera företagen att gå före och byta ut farliga ämnen. Regeringen har även påbörjat ett påverkansarbete som syftar till att särskilda kemikalierregler för textilier ska införas på EU-nivå.

Det är också angeläget att minska exponeringen via livsmedel och kosmetiska produkter. Livsmedel och dricksvatten tillhör de viktigaste exponeringsvägarna för ämnen som kan skada människors hälsa. Därför behövs särskilda insatser när det gäller material som kommer i kontakt med dricksvatten, livsmedelsförpackningar samt vissa ämnen som förekommer som föroreningar i livsmedel. Insatserna innefattar att analysera behovet av nya regleringar och gränsvärden alternativt att se över befintliga sådana. Det gäller exempelvis gränsvärden för vissa metaller i barnmat. En del av dessa insatser har redan påbörjats inom ramen för handlingsplanen för giftfri vardag.

Poly- och perfluorerade ämnen samt kadmium är ämnen där exponeringen till stor del sker via livsmedel. Insatser i fråga om dessa ämnen bör prioriteras särskilt såväl nationellt som inom EU.

Riskerna med allergiframkallande, antibakteriella och andra farliga ämnen i kosmetiska produkter bör minska ytterligare. Det är därför mycket välkommet att några tillverkare på eget initiativ har valt bort sådana ämnen. Berörda myndigheter bör fortsätta att främja liknande initiativ från

företagen. Sverige bör vidare verka för att bestämmelserna om enskilda ämnen i EU:s kosmetikaförordning ses över regelbundet för att kunna anpassas till ny kunskap om risker.

Insatserna inom EU är centrala i regeringens strategi för en giftfri miljö. Under hösten avslutades förhandlingarna om ett nytt miljöhandlingsprogram för EU. Sverige har bl.a. bidragit aktivt till handlingsprogrammets målsättning om att en strategi för giftfri miljö som även omfattar giftfria materialkretslopp ska tas fram till 2018. Syftet med strategin överensstämmer med de ambitioner som uttrycks i de svenska etappmålen om farliga ämnen, dvs. att samordna de åtgärder som vidtas för att stärka kemikaliekontrollen, förbättra avfallshanteringen samt öka återvinningen och resurs-effektiviteten.

Vid sidan av insatser för att förbättra EU:s regelverk och dess tillämpning behöver styrmedel och strategier utvecklas på global nivå. Beslut i internationella och globala forum blir allt viktigare i en värld där produktionen och konsumtionen av kemikalier och varor i allt större utsträckning är gränsöverskridande och komplext sammankopplad. Initiativet 8 år – 8 steg på vägen – På väg mot en hållbar hantering av kemikalier bör vägleda Sveriges insatser i det globala arbetet. Initiativet, som tillkom på förslag av Sverige, anger de åtta mest prioriterade områdena för att nå FN:s mål för kemikaliepolitiken till 2020. Särskilt fokus bör läggas på tre av initiativets områden, nämligen tillgången till information om farliga ämnen i varor, kapacitetsuppbyggnad i utvecklingsländer samt stärkt miljöförvaltning inom området kemikalier och avfall. Sverige bör vidare driva på för att fler ämnen regleras genom existerande konventioner.

Forskning och kunskapsuppbyggnad är grundläggande för att kunna fortsätta att utveckla kemikaliekontrollen. En samlad strategi för forskning som stöder arbetet med miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö bör därför utformas. Exempel på angelägna forskningsområden är barns särskilda känslighet för påverkan från kemikalier, risker med hormonstörande ämnen och nanomaterial samt kombinationseffekter. Forskning behövs också för att öka kunskapen om exponeringen för kemikalier samt förekomsten och flödena av kemikalier i samhället liksom om styrmedel. Forskning inom området grön kemi kan bidra till utvecklingen av ämnen med dokumenterat goda hälso- och miljöegenskaper, vilket kan underlätta utfasning och substitution av problematiska ämnen.

Kemikaliereglerna är i hög grad harmoniserade inom EU, vilket innebär att utrymmet för nationella särregler är begränsat. Detta betyder att huvudfokus för Sveriges insatser är att utveckla regelverket inom EU. Åtgärder i Sverige, inom EU och i internationella sammanhang samverkar på ett dynamiskt sätt inom området. Det finns ett visst utrymme för nationella regler. I undantagsfall, och med hänsyn till effekterna för företagens konkurrenskraft och den inre marknadens funktion, kan Sverige ha anledning att

överväga proportionerlig nationell lagstiftning på det icke-harmoniserade området om en sådan reglering behövs för att skydda människors hälsa och miljön.

Motionerna

I kommittémotion 2013/14:MJ8 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 1 efterfrågas ytterligare en åtgärdsplan för att nå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö. De åtgärder som regeringen presenterade i propositionen i december 2013 är enligt motionärerna otillräckliga för att nå målet, och det är bara sju år kvar innan miljökvalitetsmålet Giftfri miljö ska vara uppnått. Även i kommittémotion 2013/14:MJ9 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 1 framhålls att regeringen skyndsamt bör återkomma med en åtgärdsplan för nationella förbud och begränsningar av kemikalier. Åtgärder behöver vidtas i närtid där man bedömer att EU inte kommer att reglera inom rimlig tid för att miljökvalitetsmålet Giftfri miljö till 2020 ska kunna nås. Likaså framhålls i kommittémotion 2013/14:MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 1 att man behöver använda möjligheterna att genomföra nationell reglering på det icke-harmoniserade området.

Utskottets ställningstagande

Regeringens strategi för att nå bl.a. miljökvalitetsmålet Giftfri miljö och de åtgärder som redovisas för att nå målet är enligt utskottets mening en god grund för en offensiv kemikaliepolitik. Som framgått ovan omfattar regeringens strategi såväl åtgärder på EU-nivå när utrymmet för nationella särregler är begränsat som åtgärder i Sverige inom områden där det finns ett visst utrymme för nationella regler. Utskottet konstaterar att Sverige i undantagsfall, och med hänsyn till effekterna för företagets konkurrenskraft och den inre marknadens funktion, kan ha anledning att överväga proportionerlig nationell lagstiftning på det icke-harmoniserade området om en sådan reglering behövs för att skydda människors hälsa och miljön.

Som regeringen framhåller i propositionen är Sverige det land som har varit mest pådrivande för att introducera substitutionsprincipen i EU:s miljölagstiftning. Detta har baserats på erfarenheter av tillämpning av substitutionsprincipen i nationell lagstiftning. I dag finns substitutionsprincipen införd i EU-förordningarna om växtskyddsmedel och biocider samt i Reach-förordningen och RoHS-direktivet, dvs. Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/65/EU av den 8 juni 2011 om begränsning av användning av vissa farliga ämnen i elektrisk och elektronisk utrustning.

Det finns flera exempel där Sverige har infört egna förbud eller andra regleringar för ämnen och användningsområden och som senare har följts av en EU-reglering eller en reglering på global nivå. Sverige har t.ex. infört ett omfattande förbud mot användning av kvicksilver som bl.a. innebär att varor som innehåller kvicksilver inte får släppas ut på den svenska marknaden. EU har till viss del följt Sveriges exempel och beslutat om

förbud mot användning av kvicksilver i mätinstrument samt mot export av kvicksilver. Vidare undertecknades den globala Minamatakonventionen om användning av kvicksilver nyligen. Ytterligare ett exempel är det svenska förbudet mot användning av fosfater i tvättmedel och maskindiskmedel som infördes 2011. Av regleringen på unionsnivå framgick att medlemsstaterna i avvaktan på en harmonisering fick behålla eller införa nationella bestämmelser för användning av fosfater i tvätt- och rengöringsmedel. Ett motsvarande EU-förbud började gälla för tvättmedel i juni 2013 och kommer att börja gälla för maskindiskmedel 2017. Sverige införde vidare under 2012 ett förbud mot användning av cancerframkallande, mutagena och reproduktionsstörande ämnen i tatueringsfärger. Danmark har nyligen tagit fram ett liknande nationellt förbud.

Mot bakgrund av det anförda avstyrks motionerna 2013/14: MJ9 (V) yrkande 1 och 2013/14: MJ11 (MP) yrkande 1.

När det gäller frågan om en åtgärdsplan för att nå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö konstaterar utskottet med tillfredsställelse att arbetet för att genomföra regeringens handlingsplan för en giftfri vardag fortsätter. Syftet är att nå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö. Regeringen har gett Kemikalieinspektionen till uppdrag att ta fram och genomföra en sådan handlingsplan. I detta arbete ska ett ökat skydd för barns hälsa särskilt uppmärksammas. Kemikalieinspektionen har fått resursförstärkningar motsvarande 100 miljoner kronor fördelat på 25 miljoner kronor per år under perioden 2011–2014. Vidare har riksdagen beslutat om en ytterligare resursförstärkning till Kemikalieinspektionen för perioden 2014–2020.

För 2014 förstärks Kemikalieinspektionens anslag med 17 miljoner kronor, vilket är en extra satsning på handlingsplanen utöver tidigare beslutade 25 miljoner kronor. Under 2014 får även Konsumentverket 4 miljoner kronor och Naturvårdsverket 2 miljoner kronor för att utveckla konsumentinformationen på kemikalieområdet. Vidare får Livsmedelsverket en förstärkning med 2 miljoner kronor för arbetet med kemikalier och livsmedel. Under 2015–2020 tillförs ytterligare 30 miljoner kronor per år till dessa myndigheter för deras arbete med handlingsplanen.

Handlingsplanen för en giftfri vardag innebär en stärkt satsning nationellt, inom EU och internationellt och tar bl.a. sikte på

- att agera för förbättrad kunskap, t.ex. med avseende på hormonstörande ämnen, kombinationseffekter och nanomaterial
- att effektivisera arbetet inom framför allt Reachförordningens tillämpning för att snabba på identifiering, begränsning och utfasning av farliga kemikalier
- att intensifiera arbetet med att ta bort hälsoskadliga kemikalier i livsmedel, t.ex. kadmium och rester från bekämpningsmedel
- bättre information om kemikalier i varor till konsumenterna
- ökad varutillsyn och bättre kontroll av farliga ämnen i varor

- att initiera och stödja frivilliga initiativ för att begränsa, fasa ut och ersätta farliga kemiska ämnen och då prioritera dialog med branscher, bl.a. för att öka kunskapen och för att branscherna ska sätta upp uppföljningsbara utfasningsmål.

Kemikalieinspektionen ska löpande under uppdragets längd analysera och föreslå förändringar i relevant lagstiftning och relevanta konventioner i syfte att stärka regleringen av kemikalier. I likhet med regeringen anser utskottet att de fortsatta insatserna inom ramen för handlingsplanen för en giftfri vardag är en viktig del av den samlade strategin för att nå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö.

Motionen 2013/14:MJ8 (S) yrkande 1 bör därmed kunna lämnas utan vidare åtgärd.

Ekonomiska styrmedel och skatter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om kemikalieskatt (S, MP), att skatten på kadmium i handelsgödsel bör återinföras (MP) och skatt respektive undantag för skatt på bekämpningsmedel (MP).

Jämför reservationerna 3 (S, MP, V) och 4 (MP, V).

Propositionen

Regeringen konstaterar att kemikalieområdet traditionellt styrs genom regelstyrning. Reglerna är oftast harmoniserade inom EU och lämnar begränsat utrymme för nationella åtgärder. Det är därför intressant att närmare analysera om ekonomiska styrmedel kan fungera som komplement till regelstyrningen. Inom handlingsplanen för en giftfri vardag har Kemikalieinspektionen presenterat rapporten När kan ekonomiska styrmedel komplettera regleringar inom kemikalieområdet? (rapport nr 1/2013). Detta är enligt regeringen ett första steg i analysen om ekonomiska styrmedel.

Rätt utformade skatter och andra ekonomiska styrmedel har en stor potential att på ett kostnadseffektivt sätt bidra till att nå målen på miljöområdet. De kan gynna miljöanpassade alternativ, vilket leder till att dessa snabbare kommer in på marknaden eller ökar sina marknadsandelar. De är därmed även substitutions- och innovationsdrivande och har en potential att verka tillväxt- och sysselsättningsfrämjande. Ett område där det finns ett särskilt behov av att närmare analysera förutsättningarna för att använda ekonomiska styrmedel är direkt exponering och diffus spridning av hälsofarliga ämnen från olika varugrupper.

I propositionen uppger regeringen att en särskild utredare ska tillsättas för att analysera den roll som ekonomiska styrmedel kan spela för att minska förekomsten av, eller risken för, exponering och spridning av miljö- och hälsofarliga ämnen i t.ex. kläder och hemelektronik.

Motionerna

I kommittémotionerna 2013/14: MJ8 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 4 och 2013/14: MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 11 föreslås att den utredning som regeringen tillsatt om ekonomiska styrmedel ska få till uppdrag att utforma förslag till en kemikalieskatt. I den sistnämnda motionen (yrkande 9) begärs att skatten på kadmium i handelsgödsel återinförs. Vidare föreslår motionärerna att undantaget från bekämpningsmedelsskatt för träskyddsmedel ska tas bort (yrkande 10). Motionärerna anser också att det finns ett behov av att skärpa och differentiera skatten på bekämpningsmedel eftersom användningen av kemiska bekämpningsmedel har ökat i det svenska jordbruket under de senaste åren (yrkande 19).

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar att regeringen nu har gett en särskild utredare i uppdrag att analysera behovet av nya ekonomiska styrmedel på kemikalieområdet. Huvudmotivet för de ekonomiska styrmedeln ska enligt direktiven vara att minska förekomsten av eller risken för exponering och spridning av miljö- och hälsofarliga ämnen från olika varugrupper, t.ex. kläder och hemelektronik. En utgångspunkt för arbetet bör vara att reglerna ska vara enkla att tillämpa och kontrollera och inte medföra gränshandelsproblem eller på annat sätt stå i strid med EU-rätten eller Sveriges internationella åtaganden.

Utredaren ska redovisa miljö- och hälsoeffekter och andra samhällsekonomiska konsekvenser. Om utredaren bedömer det lämpligt att införa en skatt eller annat ekonomiskt styrmedel, ska utredaren presentera ett förslag på hur en sådan skatt eller ett sådant styrmedel tekniskt ska utformas och lämna författningsförslag samt redovisa eventuella offentligfinansiella effekter. Uppdraget ska redovisas senast den 31 januari 2015 (dir. 2013:127).

När det gäller skatt på bekämpningsmedel regleras denna fråga i lagen (1984:410) om skatt på bekämpningsmedel. Där anges att skatt ska betalas med 30 kronor för varje helt kilo verksam beståndsdel i bekämpningsmedlet. Skatten betalas när bekämpningsmedel omsätts eller tas i anspråk inom landet. Med bekämpningsmedel avses ämnen eller beredningar som är avsedda att användas till skydd mot egendomsskador eller olägenheter för människors hälsa, förorsakade av växter, djur, bakterier eller virus. Skattskyldig är den som inom landet yrkesmässigt tillverkar bekämpningsmedel eller från ett annat land för in eller tar emot bekämpningsmedel för yrkes-

mässig återförsäljning eller för egen yrkesmässig användning inom landet. När skatten på bekämpningsmedel infördes 1984 var skattesatsen 4 kronor. Den nuvarande nivån på 30 kronor infördes 2004.

Kreosot och andra träskyddsmedel omfattas inte av skatten på bekämpningsmedel. När skatten infördes 1984 motiverades undantaget bl.a. med att skatten skulle få svåra konsekvenser för den svenska träimpregneringsindustrin. Frågan behandlades av riksdagen i svar på en skriftlig fråga, 2012/13:221 Skattefrihet för kreosot, den 15 januari 2013. I sitt svar konstaterade finansminister Anders Borg att mycket hade förändrats under de snart 30 år som gått sedan skatten på bekämpningsmedel infördes, och därför bereddes frågan inom Regeringskansliet. Enligt uppgifter från Finansdepartementet är frågan fortfarande under beredning.

Utskottet vill också uppmärksamma att såväl skatten på bekämpningsmedel som undantagen från skatt har behandlats av skatteutskottet vid flera tillfällen. Detta gäller också för frågan om att återinföra skatten på handelsgödsel, som behandlades av skatteutskottet senast den 27 februari 2014 då utskottet avstyrkte sådana motionsförslag (2013/14:SkU19).

Utskottet anser att användningen av ekonomiska styrmedel för att uppnå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö bör vara en central del i det fortsatta arbetet. Det är enligt utskottets mening väsentligt att man strävar efter den mest kostnadseffektiva åtgärdscombinationen för att uppnå önskade mål. Den utredning om ekonomiska styrmedel för kemikalier som regeringen nu har tillsatt gör det möjligt att få en allsidig belysning av ekonomiska styrmedel inklusive olika skatter för att minska förekomsten av eller risken för exponering och spridning av miljö- och hälsofarliga ämnen från olika varugrupper. I avvaktan på det arbete som pågår föreslås därmed att motionerna 2013/14: MJ8 (S) yrkande 4 och 2013/14: MJ11 (MP) yrkandena 9–11 och 19 lämnas utan vidare åtgärd.

Miljöstyrningsrådet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om Miljöstyrningsrådet (S och MP) och uppdrag om stöd till kommuner för giftfria förskolor (MP).

Jämför reservation 5 (S, MP, V).

Propositionen

Enligt regeringen är miljökrav vid offentlig upphandling ett marknadsbaserat styrmedel vars potential att bidra till att uppfylla miljökvalitetsmålet Giftfri miljö kan utvecklas. Miljökrav vid offentlig upphandling kan vara ett viktigt verktyg för att driva på såväl substitution som innovationer inom kemikalieområdet.

Aktiebolaget Svenska Miljöstyrningsrådet och Kemikalieinspektionen samarbetar för att offentliga aktörer ska ställa krav på giftfria produkter och tjänster. Kemikalieinspektionen har gett Miljöstyrningsrådet i uppdrag att hjälpa kommunerna att upphandla giftfria produkter till förskolan. Handlingsplanen för en giftfri vardag fokuserar på barnen, och en plats där de vistas stora delar av dygnet är just förskolan. Leksaker och andra produkter som barn kommer i kontakt med dagligen kan innehålla skadliga kemikalier.

Miljöstyrningsrådets projekt Giftfri förskola ska skapa en guide till inköp och upphandling av giftfria produkter för förskolor. De nya miljökraven förväntas bli klara under 2014. Regeringen uppger att man utifrån resultatet av detta initiativ på lämpligt sätt avser att stärka den fortsatta utvecklingen och tillämpningen av kemikaliekraV vid offentlig upphandling.

Motionerna

Enligt kommittémotionerna 2013/14: MJ8 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 5 och 2013/14: MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 15 bör regeringen dra tillbaka förslaget om att lägga ned Miljöstyrningsrådet och överföra verksamheten till Konkurrensverket. Motionärerna menar att förslaget kommer att innebära att stödet till miljöhänsyn vid offentlig upphandling blir sämre. I kommittémotion 2013/14: MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 17 föreslår motionärerna att Kemikalieinspektionen får ett uppdrag att stödja kommunerna i att ta fram handlingsplaner för giftfria förskolor.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att det är väsentligt att ställa miljökrav på kemikalier vid offentliga upphandlingar eftersom kraven kan driva på utfasningen av farliga ämnen.

När det gäller den verksamhet som bedrivs vid Miljöstyrningsrådet har regeringen i budgetpropositionen för 2014 utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning, aviserat att upphandlingsstödet ska samlas under Konkurrensverket. Detta medför att en väsentlig del av Miljöstyrningsrådets verksamhet kommer att överföras till Konkurrensverket. Regeringen har beslutat om ett uppdrag att förbereda denna överföring till Konkurrensverket. Förändringen genomförs den 1 juli 2014 (regeringsbeslut N2013/5426/MK).

Regeringen begärde också i regleringsbrevet till Konkurrensverket för 2014 att verket i sin återrapportering till regeringen ska beskriva de åtgärder som har vidtagits för att hantera uppdrag som relaterar till upphandlingsområdet hos Miljöstyrningsrådet.

Utskottet konstaterar därmed att det arbete som bedrivs inom Miljöstyrningsrådet inte upphör, utan uppgifterna fortgår i stället hos Konkurrensverket. Utskottet utgår från att regeringen följer resultatet av den föreslagna

förändringen så att det sker en fortsatt utveckling av kunskaper om kemikaliekraV vid offentliga upphandlingar. Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motionerna 2013/14: MJ8 (S) yrkande 5 och 2013/14: MJ11 (MP) yrkande 15.

När det gäller frågan om att stödja kommunerna i deras arbete med giftfria skolor vill utskottet uppmärksamma ett pågående projekt för att ta fram en guide för inköp och upphandling av giftfria produkter för förskolor. Projektet bedrivs av Miljöstyrningsrådet. De nya miljökraven förväntas bli klara under 2014. Detta arbete är ett resultat av att Kemikalieinspektionen tillsammans med Socialstyrelsen under 2013 genomförde ett projekt för att få en bättre bild över kemikalier i förskolemiljö. Studien har gjorts för att identifiera områden som bör prioriteras i arbetet för en giftfri vardag. Bland annat framkom att det behövs mer kunskap för att myndigheter och kommuner m.fl. på ett så bra sätt som möjligt ska kunna arbeta för en giftfri vardag inom berörda områden.

Handlingsplanen för en giftfri vardag har ett särskilt fokus på barn och ungdomar, eftersom de är mer sårbara för kemikalier än vuxna. Utskottet noterar att Kemikalieinspektionen har lyft fram förskolan som ett prioriterat område i arbetet med att minska barns exponering för farliga kemikalier. Enligt utskottet är miljökrav vid offentlig upphandling ett styrmedel som kan utvecklas för att på ett effektivt sätt uppfylla miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö.

Miljökrav vid offentlig upphandling kan driva på såväl substitution som innovationer inom kemikalieområdet. Det är därför angeläget att man utvecklar och sprider kunskap som kan användas vid upphandling och inköp av giftfria produkter. Det arbete som nu sker när det gäller en särskild guide för inköp och upphandling inom förskolan är mycket positivt. Utskottet utgår från att utvecklingsarbetet fortsätter för att minska barns exponering av farliga kemikalier. Motion 2013/14: MJ11 (MP) yrkande 17 bör därmed lämnas utan vidare åtgärd i den mån den inte kan anses tillgodosedd.

Särskilt farliga ämnen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om förbud mot bisfenol A (V, MP, KD), begränsningar av bisfenol A (S, MP) och bisfenoler i vissa varor (MP), att Sverige ska driva frågan om förbud mot bisfenol A inom EU (S, MP), förbud mot ftalater (MP, V) och att Sverige ska arbeta för att fler farliga ämnen förs in på Reachs kandidatlista (S).

Jämför reservationerna 6 (V), 7 (S, MP, V), 8 (MP), 9 (S, MP, V), 10 (MP, V) och 11 (S, MP, V).

Propositionen

Etappmålet om särskilt farliga ämnen

Regeringen har beslutat om ett etappmål om särskilt farliga ämnen. Etappmålet innebär att beslut som fattas inom EU och internationellt om sådana ämnen ska innehålla åtgärder som innebär att

- hormonstörande ämnen och kraftigt allergiframkallande ämnen betraktas som särskilt farliga ämnen i relevanta regelverk senast 2015
- särskilt farliga ämnen blir föremål för prövning eller beslut om utfasning under gällande regelverk inom alla användningsområden senast 2018
- särskilt farliga ämnen i produktionsprocesser används endast under strikt reglerade omständigheter senast 2018
- uttrycket ”särskilt farliga ämnen” i relevanta regelverk även inkluderar sådana ämnen som har andra allvarliga egenskaper än de som omfattas av nuvarande specifika kriterier och som inger motsvarande grad av betänklighet.

Hormonstörande ämnen

Enligt regeringens bedömning bör EU-kommissionens strategi om hormonstörande ämnen uppdateras med en tidsplan för när regler om hormonstörande ämnen ska tas in i rättsakter som i dag saknar sådana regler.

Under senare år har farorna med hormonstörande ämnen uppmärksamats alltmer. Hormonstörande ämnen misstänks ha ett samband med uppkomsten av vissa cancerformer, tidigarelagd pubertet, ökad frekvens av missbildade könsorgan, försämrad spermieproduktion och spermie kvaliteten samt övervikt, diabetes och beteendestörningar. Vissa hormonstörande ämnen misstänks ge skadliga effekter vid mycket små doser, och de skadliga effekterna av ämnena kan uppträda långt efter tidpunkten för exponering. Människan är särskilt känslig för exponering för hormonstörande

ämnen vid vissa tidpunkter. Det kan handla om exponering under fostertiden eller under puberteten då hormonsignalerna är särskilt viktiga för utvecklingen.

På miljöområdet diskuteras om hormonstörande ämnen i recipienter för avloppsvatten kan ligga bakom missbildningar hos fisk och andra djur. EU-kommissionen antog i december 1999 ett meddelande om en strategi för hormonstörande ämnen (gemenskapens strategi för endokrinstörande ämnen, KOM 1999(706) slutlig). Strategin behandlar behovet av forskning på området, ett internationellt samarbete om hormonstörande ämnen, information som bör ges till allmänheten samt lämpliga åtgärder på policynivå. I sin fjärde rapport om genomförandet av strategin aviserade kommissionen i augusti 2011 sin avsikt att se över och möjligen revidera strategin (4th report on the implementation of the "Community Strategy for Endocrine Disruptors" a range of substances suspected of interfering with the hormone systems of humans and wildlife, SEK 2011(1001) slutlig). Kommissionen motiverade översynen med att frågan om hormonstörande ämnen har ökat i betydelse, att kunskapen på området ständigt ökar, att det pågår ett stort antal forskningsprojekt om hormonstörande ämnen samt att det förekommer olika initiativ till reglering. Kommissionen har ännu inte reviderat strategin om hormonstörande ämnen.

Regeringen anser att det brådskar att revidera strategin om hormonstörande ämnen eftersom den inte är i takt med dagens kunskap. Strategin bör innehålla en inventering av och en tidtabell för en översyn av de rättsakter som i dag saknar regler som begränsar användningen av hormonstörande ämnen. Exempel på en sådan rättsakt är Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/48/EG av den 18 juni 2009 om leksakers säkerhet.

Strategin bör också dra upp riktlinjer för hur EU avser att främja forskningen och utvecklingen av testmetoder i fråga om hormonstörande ämnen. En annan viktig fråga som bör behandlas i strategin är om hormonstörande ämnen ska bli en egen faroklass inom klassificeringssystemet. CLP-förordningen, liksom det globala harmoniserade systemet för klassificering och märkning av kemikalier (GHS), saknar i dag kriterier för klassificering av ämnen som hormonstörande. Strategin bör vidare innehålla förslag som syftar till en förbättrad statistik över störningar på den endokrina hälsan och en fördjupad analys av de samhällsekonomiska konsekvenserna av hormonrelaterade effekter och folksjukdomar.

Inom EU pågår ett arbete med att ta fram vetenskapliga kriterier för att identifiera hormonstörande ämnen. I EU-förordningen om biocidprodukter anges att kommissionen ska ha antagit sådana kriterier senast i december 2013. Även i Reachförordningen och EU:s växtskyddsmedelsförordning, dvs. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1107/2009 om utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden och om upphävande av rådets direktiv 79/117/EEG och 91/414/EEG finns skrivningar om att vetenskapliga kriterier för identifiering av hormonstörande ämnen ska tas fram.

Flera förordningar på kemikalieområdet innehåller begränsningar av användningen av ämnen som har identifierats som hormonstörande i enlighet med de kriterier som kommissionen ska ta fram. Förordningarna innehåller också möjligheter till undantag från dessa begränsningar. Vid tillämpningen av reglerna finns möjlighet att ta hänsyn till de samhällsekonomiska konsekvenserna av att ett ämne identifieras som hormonstörande och i vissa fall medge undantag eller lättnader från de begränsningar som annars skulle gälla.

Regeringen betonar att det är viktigt att bestämmelser om hormonstörande ämnen i kemikalier regelverket tillämpas så som lagstiftaren har avsett. Detta förutsätter att kriterierna för identifiering av ämnen bygger på vetenskapliga principer. Hänsyn till samhällsekonomiska konsekvenser ska enligt regeringen inte tas vid utformningen av kriterierna som sådana utan vid tillämpningen av de förordningar som innehåller begränsningar av användningen av hormonstörande ämnen. Sverige bör därför bevaka att de kriterier för identifiering av hormonstörande ämnen som tas fram inom EU bygger på vetenskapliga principer. Det är vidare viktigt att sådana kriterier snarast kommer på plats.

Enligt regeringen är det i dag svårt att bedöma möjligheterna att åstadkomma lämpliga förändringar i all relevant lagstiftning. Till 2018 bör dock resultat ha kunnat åstadkommas, förutsatt att aktivt arbete bedrivs inom alla relevanta EU-processer och på global nivå.

Regeringen uppger att Sverige numera är en av de medlemsstater som tar flest initiativ till ytterligare EU-regleringar. Med syfte att stärka Kemikalieinspektionens vetenskapliga underlag för att bättre kunna påverka utvecklingen av EU:s rättsakter har inspektionen låtit ta fram underlag om hormonstörande ämnen och nanomaterial.

Beslut om utfasning

Enligt regeringens bedömning bör Sverige fortsätta att hålla en hög takt i arbetet med att ta fram begränsningsförslag, förslag till harmoniserade klassificeringar av ämnen samt underlag för att ta upp ämnen på kandidatförteckningen i Reachförordningen.

Begränsningen av användning av farliga ämnen finns i bilaga XVII till Reachförordningen. Ett beslut om begränsning kan innebära att vissa användningar av ett ämne förbjuds eller att ämnet totalförbjuds. Förfarandet för att ta fram nya begränsningar av ämnen beskrivs utförligt i Reachförordningen. Det är medlemsstaterna, den europeiska kemikaliemyndigheten (Echa) och EU-kommissionen som kan ta fram förslag till begränsningar för att använda farliga ämnen. En ny begränsning av ett ämne kan beslutas om tillverkningen, användningen eller utsläppandet av ämnet på marknaden är förenat med en oacceptabel hälso- eller miljörisk som måste hanteras på gemenskapsnivå.

Sedan Reachförordningen började gälla 2007 har endast ett fåtal nya begränsningar tillkommit. Skälet för detta är att arbetet med att ta fram nya begränsningar tar stora resurser i anspråk. Det gäller såväl hos de behöriga myndigheterna i medlemsstaterna som utvärderar ämnena och tar fram förslag till begränsningar som hos Echa som granskar förslagen. Endast ett fåtal medlemsstater avsätter resurser för att ta fram förslag till begränsningar. Trots att begränsningsförfarandet tar stora resurser i anspråk är det dock ett viktigt och effektivt instrument för att fasa ut farliga ämnen.

I Sverige är Kemikalieinspektionen behörig myndighet att lämna in begränsningsförslag. Under 2012 lämnade Kemikalieinspektionen in två förslag till begränsningar som nu hanteras av Echa. Sverige är därmed ett av de mest aktiva länderna inom EU på detta område, enligt regeringen. Detta har möjliggjorts genom regeringens satsning på handlingsplanen för en giftfri vardag och de extra resurser som Kemikalieinspektionen har fått under perioden 2011–2014.

Motionerna

I kommittémotionerna 2013/14:MJ299 yrkande 11 och 2012/13:MJ207 yrkande 12, båda av Jens Holm m.fl. (V), samt motionerna 2013/14: MJ488 av Penilla Gunther (KD) och 2012/13:C444 av Jan Lindholm m.fl. (MP) yrkande 7 förordas att all användning av bisfenol A bör förbjudas. Bisfenol A är ett hormonstörande ämne som kan leda till diabetes och hjärt-kärlsjukdomar hos vuxna samt beteendestörningar hos barn.

Enligt kommittémotion 2013/14:MJ8 Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 3 bör regeringen arbeta för att ytterligare nationella förbud och begränsningar av bisfenol A införs i Sverige för att stödja de länder som nu driver på för EU-gemensamma förbud.

Enligt kommittémotionerna 2013/14:MJ492 yrkande 13 och 2012/13: MJ455 yrkande 9, båda av Matilda Ernkrans m.fl. (S), förordas att bisfenol A förbjuds i samtliga material som kommer i kontakt med livsmedel och dricksvatten samt i produkter där barn kan exponeras för bisfenol A. Även i motion 2012/13: MJ201 av Gunvor G Ericson (MP) yrkande 1 förespråkar motionären ett förbud mot bisfenol A i livsmedelsförpackningar och andra produkter där ämnet kan överföras till människor.

I kommittémotion 2013/14: MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 2 föreslås man ska förbjuda bisfenoler i material som kommer i kontakt med livsmedel och i kvitton såvida inte producenten kan visa att ämnet såvitt känt saknar farliga egenskaper.

I kommittémotion 2013/14: MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 18 uppmärksammas att regeringen i EU ska driva att särskilt farliga hormonstörande ämnen, t.ex. bisfenol A, ska förbjudas helt och att andra klassas med större försiktighet än tidigare och får tuffare gränsvärden. Enligt motion 2012/13: MJ201 av Gunvor G Ericson (MP) yrkande 2 bör Sverige kraftfullt driva på i EU för att införa ett förbud mot bisfenol A.

I kommittémotion 2013/14: MJ299 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 14 förordas ett förbud mot användning av ftalater. Även motionärerna i kommittémotion 2013/14: MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 3 föreslår ett förbud mot ftalater som omfattar leksaker, barnvårdsprodukter och textil, respektive konsumentprodukter. Ftalater är samlingsnamnet på en grupp kemiska ämnen som är baserade på ämnet ftalsyra, som används bl.a. som mjukgörare i plast. Några ftalater misstänks vara så skadliga att de är förbjudna i alla leksaker och barnvårdsartiklar eftersom ämnet nämligen kan läcka ut ur plast och tas upp av kroppen.

Enligt kommittémotionerna 2013/14: MJ492 yrkande 21 och 2012/13: MJ455 yrkande 11, båda av Matilda Ernkrans m.fl. (S), bör regeringen arbeta för att fler farliga ämnen och även nanopartiklar förs in på Reachs kandidatlista över ämnen som inger mycket stora betänkligheter (SVHC). Motionärerna anser också att fler ämnen ska innefattas av tillståndskrav och att kontrollen av Reachs efterlevnad bör utvecklas. I samma motion framhålls vidare att regeringen bör fästa särskild uppmärksamhet vid de hormonstörande ämnena bl.a. genom att inom EU arbeta för att hormonstörande och kraftigt allergiframkallande ämnen klassas till Reachs kandidatlista och att dessa ämnen klassas med större försiktighet än tidigare och får tuffare gränsvärden (yrkande 10).

Utskottets ställningstagande

Åtgärder för att fasa ut bisfenol A och hormonstörande ftalater

Utskottet välkomnar regeringens beslut om etappmålet om särskilt farliga ämnen. Målet innebär att beslut som fattas om sådana ämnen inom EU och internationellt ska innehålla åtgärder som innebär bl.a. att hormonstörande ämnen och kraftigt allergiframkallande ämnen betraktas som särskilt farliga relevanta regelverk senast 2015 och att särskilt farliga ämnen blir föremål för prövning eller beslut om utfasning under gällande regelverk inom alla användningsområden senast 2018.

Utskottet delar regeringens bedömning att EU-kommissionens strategi om hormonstörande ämnen bör uppdateras med en tidsplan för när regler om hormonstörande ämnen ska tas in i rättsakter som i dag saknar sådana regler. Bisfenol A är ett ämne som har hormonstörande egenskaper. Även många ftalater misstänks vara hormonstörande. Ftalater och bisfenol A används i stora volymer i samhället och förekommer i många varor.

Utskottet anser att det är positivt att bisfenol A har förbjudits i vissa varor. På EU-nivå finns sedan 2011 ett förbud mot användning av bisfenol A i nappflaskor av polykarbonatplast. Användningen av ämnet i lack och ytskikt i förpackningar för livsmedel som är särskilt avsedda för barn upp till tre år är förbjuden i Sverige sedan juli 2013.

Utskottet har vidare noterat att Efsa i januari 2014 gjorde en ny riskvärdering av bisfenol i en utvärdering. Enligt riskvärderingen bedöms inte den mängd bisfenol A vi får i oss skada hälsan. Det gäller alla åldersgrup-

per och även foster. Efsa har gått igenom 450 studier om vilka skadliga effekter bisfenol A kan ha på hälsan. De samband som bedöms som "troliga" såg man på njure, lever och bröstkörtel i försöksdjur. När det gäller effekter på t.ex. fortplantning och beteende och påverkan på immunförsvaret bedöms sambanden i dagsläget inte vara "troliga".

Samtidigt finns ny kunskap om skillnader i hur bisfenol A beter sig i försöksdjur jämfört med människor, som visar att det behövs större säkerhetsmarginaler för människor. Därför föreslår Efsa att det tolerabla dagliga intaget, TDI, sänks från 50 mikrogram per kilo kroppsvikt och dag till 5 mikrogram per kilo kroppsvikt och dag. TDI är den mängd av ett ämne man kan få i sig varje dag under hela livet utan risk för hälsan. Efsas riskvärdering är föremål för remissbehandling.

Av regeringens proposition framgår att Frankrike har meddelat att man har för avsikt att ta fram ett förslag till förbud på EU-nivå mot användning av bisfenol A i termopapper. Utskottet delar därför regeringens uppfattning att Sverige i och med Frankrikes initiativ inte i nuläget bör gå fram med ett nationellt förbud mot användning av bisfenol A i kvitton. Sverige stöttar Frankrike och avvaktar resultatet av Frankrikes förslag. Frankrike har vidare föreslagit att ämnet ska klassificeras som reproduktionstoxiskt i kategori 1 A.

Utskottet vill vidare nämna att Kemikalieinspektionen på regeringens uppdrag har kartlagt användningen av bisfenol A i termopapper, främst kvitton och biljetter, samt i leksaker och barnartiklar. Regeringen har också gett Kemikalieinspektionen, Boverket och Livsmedelsverket i uppdrag att utreda om plast som har lagts in på insidan av dricksvattenrör (s.k. relining) läcker bisfenol A. Uppdraget redovisades den 18 december 2013 och bereds nu inom Regeringskansliet.

Utöver det arbete som redovisas ovan vill utskottet uppmärksamma att regeringen den 20 februari 2014 beslutade om att utse en särskild utredare med uppdrag att kartlägga användningsområden för bisfenol A och lämna förslag till hur exponeringen av bisfenol A från material som kommer i kontakt med livsmedel lämpligast kan minskas. För övriga användningsområden ska utredaren kartlägga exponeringen för bisfenol A och alternativ till bisfenol A för att få kunskap om vilka övriga användningar som på sikt kan behöva fasas ut.

Utredaren ska bl.a. kartlägga användningsområden för bisfenol A i Sverige och sammanställa information om exponering för bisfenol A. Vidare ska befintlig information om användningsområden för bisfenol A i EU sammanställas. Användningen av bisfenol A i material som kommer i kontakt med livsmedel och användningen av bisfenol A i medicintekniska produkter ska särskilt belysas. Även möjligheterna att ersätta bisfenol A med andra material inom de viktigaste användningsområdena ur exponeringssynpunkt ska kartläggas, och utredaren ska lämna förslag till hur expone-

ringen för bisfenol A, särskilt för barn, ungdomar och kvinnor i fertil ålder, kan minskas. Uppdraget ska redovisas till Miljödepartementet senast den 31 december 2014 (dir. 2014:23).

Utskottet vill vidare hänvisa till att regeringen i ett särskilt avsnitt i propositionen behandlar farliga ämnen i livsmedel. Bland annat framgår det att regeringen bedömer att kunskapen och prioriteringarna om material avsedda att komma i kontakt med livsmedel behöver utvecklas av berörda myndigheter. Med utgångspunkt i detta underlag bör förslag till utveckling av EU-reglerna för material som kommer i kontakt med livsmedel tas fram, t.ex. i fråga om nya gränsvärden för bisfenoler och bly i keramikglasyr.

Utskottet anser att det är positivt att det pågår ett arbete på bred front både inom EU, i enskilda medlemsländer och i Sverige med att både öka kunskapen om bisfenol A och se över användningen av ämnet. På grundval av pågående arbete är utskottet inte berett att nu föreslå ytterligare förbud eller begränsningar när det gäller användningen av bisfenol A eller andra bisfenoler. Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att motionerna 2012/13:C444 (MP) yrkande 7, 2012/13:MJ201 (MP) yrkandena 1 och 2, 2012/13:MJ207 (V) yrkande 12, 2012/13:MJ455 (S) yrkande 9, 2013/14:MJ8 (S) yrkande 3, 2013/14:MJ11 (MP) yrkande 2, 2013/14:MJ299 (V) yrkande 11, 2013/14:MJ488 (KD) samt 2013/14 MJ492 (S) yrkandena 13 och 18 lämnas utan vidare åtgärd.

När det gäller frågan om ftalater pågår också som framgått ovan arbete både i Sverige och EU med att se över användningen av dessa ämnen. Vissa användningar har redan förbjudits. Enligt uppgifter från Miljödepartementet är ftalaterna BBP, DEHP, DBP och DIBP för närvarande föremål för tillståndsprövning inom Reach. Utsläppandet på marknaden och användningen av dessa ftalater ska ha upphört senast den 21 februari 2015 om inte tillstånd har meddelats av EU-kommissionen. När det gäller dihexylftalat och dipentylftalat (DPP) har dessa tagits upp på kandidatlistan till Reach 2013, vilket innebär att de kan bli föremål för tillståndsprövning. Danmarks nationella förbud mot de fyra ftalaterna DEHP, DBP, BBP samt DIBP) trädde i kraft 1 december 2013. Nationella förbud är inte föremål för diskussion bland medlemsstaterna.

Regeringen har vidare gett Kemikalieinspektionen i uppdrag att verka för en utfasning av misstänkt fortplantningsstörande eller hormonstörande ftalater i Sverige. Kemikalieinspektionen ska göra en kartläggning av användningen av dessa ftalater och förekomsten av alternativa ämnen och material. På grundval av kartläggningen ska Kemikalieinspektionen verka för att företag frivilligt ersätter sådana ftalater med mindre farliga ämnen eller material. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet senast den 30 november 2014.

Med hänvisning till pågående arbete inom såväl EU som Sverige anser utskottet att motionerna 2013/14:MJ11 (MP) yrkande 3 och 2013/14: MJ299 (V) yrkande 14 bör lämnas utan vidare åtgärd.

Beslut om utfasning

Utskottet instämmer i regeringens uppfattning att kandidatförteckningen är ett viktigt verktyg för att stimulera utfasningen av farliga ämnen.

Ämnen som tas upp i kandidatförteckningen är ämnen som uppfyller kriterierna för att klassificeras som cancerframkallande, mutagena eller reproduktionsstörande (i kategori 1 A eller 1 B som är de allvarligaste kategorierna), ämnen som är bioackumulerande, långlivade och toxiska eller mycket långlivade eller mycket bioackumulerande samt ämnen som inger motsvarande grad av betänklighet. Med det sistnämnda avses t.ex. hormonstörande ämnen.

Klassificeringen av ett ämne eller en blandning återspeglar typen av faror med ett ämne eller en blandning och farornas allvarsgrad, dvs. ämnets eller blandningens potential att skada människor eller miljö. Tillverkare och importörer av ämnen och blandningar är själva skyldiga att klassificera de ämnen och blandningar som de släpper ut på marknaden. Detta kallas självklassificering. I vissa fall fattas dock beslutet om klassificering av ett ämne på EU-nivå, s.k. harmoniserad klassificering. En harmoniserad klassificering måste tillämpas av ämnets leverantörer. Beslut om en harmoniserad klassificering fattas av EU-kommissionen efter förslag från en behörig myndighet i en medlemsstat, en tillverkare eller en användare. Förslaget lämnas in till den europeiska kemikaliemyndigheten, Echa, och hanteras i enlighet med det förfarande som beskrivs i CLP-förordningen. Ett beslut om en harmoniserad klassificering av ett ämne som cancerframkallande, fosterskadande eller skadligt för arvsmassan, s.k. CMR-ämnen, i kategori 1 A eller 1 B (de allvarligaste kategorierna) kan innebära begränsningar i rätten att använda ämnet i växtskyddsmedel, biocidprodukter, kosmetika och leksaker. Sammantaget innebär ett beslut om en harmoniserad klassificering av ett ämne som CMR i kategori 1 A eller 1 B att en viss utfasning av ämnet påbörjas inom EU.

I Sverige är Kemikalieinspektionen behörig myndighet att lämna in begränsningsförslag och förslag om harmoniserad klassificering av ämnen till den europeiska kemikaliemyndigheten, Echa. Under 2012 lämnade Kemikalieinspektionen in fyra förslag till ämnen att ta upp i kandidatförteckningen.

När ett ämne har tagits upp i kandidatförteckningen omfattas det av reglerna i artikel 33 i Reachförordningen som gäller information om särskilt farliga ämnen i varor. Från kandidatförteckningen väljs vidare ämnen successivt ut för tillståndsprövning enligt Reachförordningen. I juni 2013 fanns 144 ämnen i kandidatförteckningen. EU-kommissionen har som mål att förteckningen ska omfatta alla relevanta ämnen 2020.

Erfarenheter visar att när ett ämne tas upp i kandidatförteckningen har detta förhållande en starkt substitutionsdrivande effekt. Att tas upp i förteckningen innebär inga begränsningar i sig men ger en signal om att ämnet i framtiden kan komma att bli föremål för en mer eller mindre omfattande utfasning inom EU. Många företag påbörjar därför frivilligt ett

arbete med att ersätta ämnen som har listats i kandidatförteckningen med andra ämnen i sina produktionsprocesser. Företagen agerar på så sätt i enlighet med ett av Reachförordningens mål – att successivt ersätta ämnen som inger stora betänkligheter med mindre farliga ämnen och tekniker om det finns ekonomiskt och tekniskt genomförbara alternativ.

Enligt Reachförordningen ska ett beslut om upptagande i kandidatförteckningen baseras enbart på ämnets farlighet. Trots detta har det inom EU på senare tid framförts krav på att ett beslut om att ta upp ett ämne i kandidatförteckningen ska föregås av en samhällsekonomisk analys. Bakgrunden till detta är den substitutionsdrivande effekt som regleringen har fått i praktiken genom företagens frivilliga arbete med utfasning av ämnen.

Utskottet anser att det är viktigt att införandet av ämnen i kandidatförteckningen sker enligt det förfarande som Reachförordningen anvisar, dvs. att beslut om införande baseras enbart på ämnets farlighet och de kriterier som finns i förordningen. Ett införande i kandidatförteckningen har inte några andra rättsverkningar än skyldigheten att lämna information om ämnet i varor.

För att användare och konsumenterna ska kunna hantera varor på ett säkert sätt och göra informerade val är det enligt utskottets mening angeläget att ämnen som uppfyller kriterierna i Reachförordningen tas upp i kandidatförteckningen. Det är först om, och när, ett ämne blir tillståndspliktigt som användningen inom EU begränsas. Det är i det skedet som samhällsekonomiska konsekvensanalyser ska göras.

Utskottet anser i likhet med regeringen att Sverige bör fortsätta att ta en aktiv del i att ta fram nya harmoniserade klassificeringar inom EU. Genom en fortsatt hög takt i utvidgningen av kandidatförteckningen kan företagen ha en god framförhållning i sitt arbete med substitution, och insatser kan påbörjas för att fler farliga ämnen fasas ut. Detta innebär även att användarna av varor får tillgång till viktig information om förekomsten av sådana ämnen. Härigenom möjliggörs såväl en säker hantering som informerade val och krav på leverantörer. Motionerna 2013/14:MJ492 (S) yrkande 21 och 2012/13:MJ455 (S) yrkandena 10 och 11 bör därmed lämnas utan vidare åtgärd i den mån de inte kan anses tillgodosedda.

Kadmium

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om att vidta åtgärder i såväl Sverige som inom EU för att minska halten av kadmium i livsmedel (S, MP), förbud mot kadmium i konstnärsfärger (V) och en aktionsplan för att sluta kretsloppen för kväve och fosfor (MP).

Jämför reservationerna 12 (S, MP, V) och 13 (MP, V).

Propositionen

Regeringen bedömer att en samlad kadmiumstrategi bör tas fram inom EU för att långsiktigt och systematiskt minska människors exponering för kadmium.

Regeringen anser att riskerna med kadmium inte enbart kan hanteras nationellt, och därför är det viktigt att åtgärder även vidtas på EU-nivå. De nuvarande EU-reglerna är dock inte tillräckliga för att begränsa människors exponering för kadmium. EU-kommissionen har föreslagit reviderade gränsvärden för kadmium i ett stort antal livsmedelsgrupper. Detta är ett steg i rätt riktning, men det är ännu viktigare med förebyggande åtgärder som kan minska exponeringen på lång sikt. Exempel på möjliga sådana åtgärder är minskad tillförsel av kadmium från handelsgödsel, t.ex. genom ett EU-gemensamt gränsvärde, och skärpta regler om utsläpp från miljöfarliga verksamheter, däribland förbränning av fossila bränslen. Ytterligare skärpningar av regler om kadmiumhalter i varor och kemiska produkter är dock sannolikt nödvändiga för att minska belastningen. Skärpta krav bör exempelvis övervägas för batterier och konstnärsfärger.

Eftersom kadmium behandlas i flera olika rättsakter på EU-nivå krävs en samlad strategi för att långsiktigt och systematiskt minska exponeringen för ämnet. Sverige bör verka för att en sådan strategi tas fram i samband med lämpliga processer och i lämpliga forum inom EU. Den ökade medvetenheten om riskerna med kadmium bedöms förbättra förutsättningarna för att få till stånd sådana åtgärder inom EU.

Motionerna

I kommittémotion 2013/14:MJ8 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 6 uppmärksammas att de höga halterna av tungmetallen kadmium i maten är ett stort och välkänt problem. Därför behövs inhemska åtgärder för att minska exponeringen för kadmium i den svenska maten.

I kommittémotion 2013/14:MJ299 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 12 föreslås att färger som innehåller kadmium förbjuds eftersom det finns färger utan kadmium. Halterna av tungmetallen kadmium är kraftigt förhöjda intill många konstskolor på grund av att tungmetallen används i flera konstnärsfärger.

Enligt motion 2013/14:MJ305 av Jonas Eriksson m.fl. (MP) yrkande 1 måste regeringen verka aktivt inom EU för mycket strängare gränsvärden för kadmium i handelsgödsel. Motionärerna anser också att regeringen ska verka aktivt inom EU för minskade utsläpp av kadmium. Kadmium finns i både importerade livsmedel och tungmetaller som kommer till Sverige via luften. Därför bör frågan ses i ett vidare europeiskt perspektiv (yrkande 2). Det är också viktigt att arbeta aktivt för att sluta kretsloppen för kväve och fosfor utan att öka spridningen av miljögifter, och därför behövs en aktionsplan och ny slamförordning (yrkande 3).

Utskottets ställningstagande

Utskottet har behandlat frågan om kadmium i olika sammanhang, senast hösten 2013 i sitt budgetbetänkande 2013/14:MJU1. Utskottet har uttryckt en oro för den påverkan som kadmium har. Kadmium bedöms i dag påverka så många människors hälsa att det kan betraktas som ett folkhälsoproblem. Ett stort intag av kadmium kan bidra till benskörhet och orsaka njurskador.

Samhällets kostnader för frakturer orsakade av kadmium i maten uppskattas till ungefär 4 miljarder kronor per år enligt bedömningar som Kemikalieinspektionen har gjort (Samhällsekonomisk kostnad för frakturer orsakade av kadmiumintag via maten, Kemikalieinspektionens PM 12/12). I denna siffra ingår vårdkostnader och kostnader för försämrad livskvalitet och förkortad livslängd. Kadmiumrelaterade kostnader för samhället kan jämföras med samhällets totala kostnader för frakturer, som uppskattas till ungefär 37 miljarder kronor per år.

Människor utsätts främst för kadmium via kost och rökning. Den största delen av kadmiumintaget via kosten kommer från spannmål och rotfrukter. Den europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet (Efsa) har konstaterat att både barn och vuxna i Europa ligger nära eller över det intag av kadmium som är acceptabelt (Cadmium dietary exposure in the European population, EfsaJournal 2012:10(1):2551).

Historiskt har kadmium främst tillförts svensk åkerjord via mineralgödsel, men i dag utgör depositionen från luft den största källan. Depositionen härrör främst från utländska källor, men även svenska utsläpp från metall-, pappers- och träfiberindustrierna och från energisektorn bidrar till belastningen. Gödselmedel är i dag den näst största källan till kadmium i åkermark. Det gäller såväl stall- och mineralgödsel som biogödsel och reningsverksslam. När det gäller kadmiumintaget via födan bedöms det vara relativt oförändrat över tiden. Kadmiumhalterna i exempelvis vetemjöl har enligt Livsmedelsverket inte förändrats nämnvärt under de senaste 30 åren.

Mot denna bakgrund välkomnar utskottet regeringens initiativ att driva frågan om att en kadmiumstrategi bör tas fram inom EU för att minska människors exponering för kadmium. Utskottet instämmer i regeringens bedömning att riskerna med kadmium inte enbart kan hanteras nationellt, och därför är det viktigt att åtgärder även vidtas på EU-nivå.

Regeringens förutsedda initiativ på EU-nivå, förhindrar inte att åtgärder också vidtas inom Sverige för att minska kadmiumexponeringen. Enligt utskottets mening är det därför positivt att regeringen har gett Naturvårdsverket i uppdrag att ta fram förslag till bl.a. etappmål för att minska befolkningens exponering för kadmium via livsmedel. Naturvårdsverket lämnade sin rapport till regeringen den 17 december 2013. Som etappmål föreslås att styrmedel senast 2018 är beslutade som minskar befolkningens exponering för kadmium via livsmedel.

Styrmedlen bör enligt Naturvårdsverket inriktas mot en generell och långsiktig minskning men kan även där så är motiverat inriktas på särskilda grupper. Avsikten med etappmålet är att avståndet ska öka mellan den genomsnittliga exponeringen för kadmium för befolkningen och de exponeringsnivåer som kan förorsaka hälsoproblem.

I utredningen föreslås vidare elva åtgärder för att minska exponeringen av kadmium, bl.a. ett förbud mot kadmium, i konstnärsfärger (Naturvårdsverket Exponering för kadmium via livsmedel, NV-00336-13). Enligt Miljödepartementet kommer förslagen att remissbehandlas.

När det gäller frågan om kadmium i konstnärsfärger vill utskottet lyfta fram att Kemikalieinspektionen under 2012 inledde arbetet med en begränsningsdossier för vissa kadmiumföreningar i konstnärsfärger. Som framgått tidigare har regeringens satsning på handlingsplanen för en giftfri vardag, utöver det som annars skulle ha genomförts, gjort det möjligt för Kemikalieinspektionen att kraftigt öka antalet förslag på reglering av hälso- och miljöfarliga ämnen.

Utskottet konstaterar att man i olika avseenden arbetar med de frågor som har lyfts fram i motionerna, och utskottet föreslår mot denna bakgrund att motionerna 2013/14:MJ8 (S) yrkande 6, 2013/14:MJ299 (V) yrkande 12 och 2013/14:MJ305 (MP) yrkandena 1 och 2 nu lämnas utan vidare åtgärd.

När det gäller frågan om insatser för att sluta kretsloppen för kväve och fosfor utan att öka spridningen av miljögifter vill utskottet uppmärksamma Naturvårdsverkets redovisning av ett regeringsuppdrag: Hållbar återföring av fosfor – Naturvårdsverkets redovisning av ett uppdrag från regeringen (rapport 6580, september 2013). Uppdraget redovisades i augusti 2013. Rapporten innehåller bl.a. en kartläggning av fosforresurser och innehållet av oönskade ämnen i olika fosforkällor. Naturvårdsverket har också tagit fram förslag till både författningskrav och etappmål för en hållbar återföring av fosfor. Etappmålet ska stimulera kretslopp av näringsämnen som är resurseffektiva och så långt som möjligt fria från oönskade ämnen. Om etappmålet uppfylls minskar tillförseln av näringsämnen för att bättre matcha de verkliga behoven i jordbruket. Det kan enligt Naturvårdsverket på sikt innebära att jordbruket inte längre blir lika beroende av tillgången till mineralgödsel med lågt kadmiuminnehåll på en världsmarknad, utan i ökande grad kan tillgodose växtnäringsbehovet från inhemska och tillräckligt rena källor. Förslagen har remissbehandlats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Med hänvisning till pågående beredningsarbete föreslår utskottet att motionen 2013/14:MJ305 (MP) yrkande 3 lämnas utan vidare åtgärd.

Nanoteknik

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om ökad kunskap om nanoteknik (MP), ökat nordiskt samarbete om nanoteknik (MP) och krav på information om nanomaterial i produkter m.m. (MP, V).

Jämför reservation 14 (MP, V).

Propositionen

Regeringen har beslutat om ett etappmål om kunskap om ännens hälso- och miljöegenskaper. Etappmålet innebär att beslut som fattas inom EU och internationellt ställer krav på att uppgifter om miljö- och hälsofarliga egenskaper hos kemiska ämnen ska vara tillgängliga och tillräckliga för att möjliggöra en riskbedömning för alla användningsområden. Besluten ska innehålla åtgärder som innebär att

- relevanta regelverk ställer krav på kunskap samt uppgifter om förekomst gällande nanopartiklar och nanomaterial som är tillräckliga för att bedöma och minimera hälso- och miljöeffekter av sådana senast 2015
- förutsättningar finns för att relevanta regelverk kan ta hänsyn till kombinationseffekter vid exponering för kemikalier senast 2015
- regelverken tar hänsyn till att barn är särskilt känsliga för påverkan från kemikalier senast 2015
- informationskraven i samband med registrering i Reachförordningen för ämnen som tillverkas eller importeras i små kvantiteter (mindre än 10 ton per tillverkare eller importör och år) stärks senast 2018.

När det gäller insatser för att nå etappmålet om kunskap om ännens hälso- och miljöegenskaper bedömer regeringen att informationskraven för s.k. lågvolymännen i Reachförordningen bör skärpas. Vidare bör testmetoder och grunder för att bedöma nanomaterial, hormonstörande ämnen och kombinationseffekter av kemikalier utvecklas. Testmetoder och bedömningskriterier måste även utvecklas så att de tar bättre hänsyn till barns särskilda känslighet. Det behövs ytterligare kunskap om vilka nanomaterial som finns på marknaden.

Motionerna

I kommittémotion 2013/14: MJ299 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 5 framhålls att man bör införa anmälningskrav för de produkter som innehåller nanomaterial. Kunskapen om nanoteknik är fortfarande begränsad, och höga säkerhetskrav behövs för att minimera riskerna. Även i motion 2012/13: MJ316 av Jan Lindholm (MP) yrkande 4 uppmärksammas att

man behöver införa ett säkert system för korrekt information om nanopartiklar i konsumentprodukter. Osäkerheterna i kunskapsläget om nanopartiklar behöver även redovisas (yrkande 2).

I kommittémotion 2012/13:MJ207 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 6 och motion 2012/13:MJ316 av Jan Lindholm (MP) yrkande 1 betonas behovet av ökad kunskap om nanoteknik. Motionären i den sistnämnda motionen anser också att regeringen bör prioritera ett ökat nordiskt samarbete i frågor om nanoteknologi inom den befintliga forskningen om hälso-, miljö-, och arbetsmiljörisker (yrkande 3).

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar regeringens förslag till etappmålet om kunskap om ämnens hälso- och miljöegenskaper. Utskottet delar bl.a. regeringens bedömning att testmetoder och grunder för att bedöma nanomaterial, hormonstörande ämnen och kombinationseffekter av kemikalier bör utvecklas. Det behövs vidare ytterligare kunskap om vilka nanomaterial som finns på marknaden.

Nanomaterial är ytterst små material som brukar definieras som att minst en dimension av partiklarna i materialet är av storleksordningen 1–100 nanometer. En nanometer är en miljondels millimeter. Nanomaterial kan t.ex. vara strukturerade metaller, metalloxider eller kompositer. Material i nanometerstorlek kan uppvisa mycket speciella mekaniska, optiska, elektriska och magnetiska egenskaper som eftertraktas i olika applikationer och tekniker.

Nanoteknik innebär en medveten framställning av strukturer som tar vara på de fysikalisk-kemiska egenskaper som uppstår på nanometernivå. Nanotekniken har under det senaste decenniet pekats ut som ett område som kommer att skapa stor nytta för samhället, såsom nya jobbtillfällen, ökad konkurrenskraft för industrin, förbättrad sjukvård och ett mer hållbart användande av världens resurser. Samtidigt finns det osäkerheter när det gäller nanomaterials miljö- och hälsoeffekter. Det saknas kunskap om hur nanomaterial används i produkter på marknaden. Dagens kemikalielagstiftning är inte heller anpassad till nanomaterials särskilda egenskaper.

Europaparlamentet antog i april 2009 en resolution om behovet av lagstiftning om nanomaterial (2008/2208(INI)). I resolutionen underströk parlamentet behovet av åtgärder på EU-nivå för att öka kunskapen om nanomaterial på marknaden. I brist på sådana åtgärder har flera medlemsstater agerat nationellt för att hantera risker med nanomaterial. Exempelvis har Frankrike infört ett nationellt rapporteringssystem om nanomaterial. Behovet av att anpassa lagstiftningen på EU-nivå är emellertid stort, och i juli 2012 uppmanade Sverige tillsammans med tio andra medlemsstater kommissionen att lägga fram förslag om sådana anpassningar och att vidta åtgärder för att få kunskap om vilka nanomaterial som används i EU.

EU-kommissionen publicerade hösten 2012 ett meddelande om den andra översynen av lagstiftningen om nanomaterial (KOM(2012) 572 slutlig). Av meddelandet framgår att kommissionen anser att Reachförordningen utgör den bästa ramen för riskhantering av nanomaterial när de förekommer som ämnen eller blandningar samt att det är nödvändigt att införa mer specifika krav för nanomaterial i lagstiftningen. I meddelandet uttalar kommissionen vidare att det kan bli aktuellt med ändringar av vissa bilagor till Reachförordningen och att Echa bör vidareutveckla vägledningsdokumentet om information som ska lämnas vid registrering. Detta arbete har nu påbörjats, enligt regeringen. Echa har gjort vissa ändringar i vägledningen om information som ska lämnas vid registrering, bl.a. i fråga om information som ska lämnas om fysikalisk-kemiska egenskaper hos nanomaterial. Kommissionen har vidare meddelat att den avser att lämna förslag till ändringar av bilagorna till Reachförordningen före utgången av 2013.

Regeringen gav i september 2012 en särskild utredare i uppdrag att föreslå en nationell handlingsplan för hur användningen och hanteringen av nanomaterial ska ske på ett säkert sätt (dir. 2012:89). Utredningen har nyligen lämnat betänkandet *Säker utveckling! – Nationell handlingsplan för säker användning och hantering av nanomaterial* (SOU 2013:70).

Utredningens förslag omfattar bl.a. inrättandet av ett Nanoråd med underliggande sekretariat (Nanocentrum) som ska utgöra en plattform för samordning mellan olika aktörer och vidareutveckla strategier och prioriteringar av åtgärder för en säker hantering av nanomaterial. Utredningen har bl.a. pekat på att många aktörer efterfrågar ökad kunskap om var på marknaden nanomaterial förekommer och att det saknas statistik och databaser som kan fylla olika aktörers kunskapsbehov. Utredningen har också konstaterat att samhällets möjligheter att spåra och oskadliggöra material som visar sig vara farliga kan vara en avgörande faktor för allmänhetens tillit till nanotekniken. Betänkandet kommer enligt regeringen att remitteras.

Utskottet instämmer i regeringens bedömning att det finns ett stort behov av att få veta vilka nanomaterial som finns på marknaden, vad de används till och vilka risker användningen medför. Kunskapen både om förekomsten av nanomaterial och om deras eventuella hälso- och miljöskadliga effekter behöver förbättras. Det behövs också kunskap om hur och i vilken omfattning dessa material används för att kunna ta ställning till hur människa och miljö kan skyddas från eventuella risker.

Inom Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) pågår ett arbete med att utvärdera om befintliga testmetoder kan användas för att testa nanomaterial och om dessa metoder är tillräckliga. En vägledning för hur prov av nanomaterial ska hanteras finns redan. Ett arbete med att utvärdera testmetoder sker också inom Nanoreg som är ett projekt inom EU:s program för forskning och utveckling. Projektet avser bl.a. att ge bidrag till arbetet med att utveckla testmetoder i OECD. Ett annat vik-

tigt syfte med projektet är att ge underlag för arbetet med att utveckla kemikalielagstiftningen i fråga om nanomaterial, i första hand Reachförordningen.

Likaså delar utskottet regeringens bedömning att det är angeläget att Sverige fortsätter att delta aktivt i arbetet inom EU och internationellt för en säker användning av nanomaterial och bidrar till att relevant kemikalielagstiftning ändras så att den tar bättre hänsyn till nanomaterials särskilda egenskaper. Sverige bör vidare aktivt bidra till att nanomaterials särskilda egenskaper hanteras inom ramen för FN:s system för klassificering och märkning av kemikalier (GHS). Med syftet att stärka Kemikalieinspektionens vetenskapliga underlag för att bättre kunna påverka utvecklingen av EU:s rättsakter har inspektionen låtit ta fram underlag om hormonstörande ämnen och nanomaterial. Vidare har Kemikalieinspektionen kartlagt hur barns säkerhet hanteras.

Mot denna bakgrund konstaterar utskottet att det pågår många insatser som syftar till att utveckla både ny kunskap om nanomaterial och nanoteknik. Utskottet välkomnar denna inriktning eftersom kunskap är en viktig faktor för att såväl driva frågan inom bl.a. EU-samarbetet om en skärpt reglering som att få till stånd en sådan. Utskottet ser positivt på det arbete som pågår såväl internationellt som på EU-nivå och nationell nivå och inväntar regeringens behandling av utredningen Säker utveckling! Säker användning och hantering av nanomaterial. Med hänvisning till detta anser utskottet att motionerna 2012/13:MJ207 (V) yrkande 6, 2012/13:MJ316 (MP) yrkandena 1–3 och 4 samt 2013/14:MJ299 (V) yrkande 5 kan lämnas utan vidare åtgärd i den mån de inte kan anses tillgodosedda.

Information om farliga ämnen i varor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om dels information till konsumenter (MP), dels en nationell databas om farliga ämnen (MP), loggbok för byggnader (MP), obligatorisk innehållsförteckning (MP), kontroll av farliga ämnen i hygienprodukter (S) och krav på importörer om innehållet i varor (SD).

Jämför reservationerna 15 (MP), 16 (S), 17 (SD) och 18 (S, MP, V).

Propositionen

Regeringen har beslutat ett etappmål om information om farliga ämnen i varor. Etappmålet innebär att

- regelverk eller överenskommelser inom EU eller internationellt ska tillämpas så att information om miljö- och hälsofarliga ämnen i varor är tillgänglig för alla berörda senast 2020
- reglerna ska införas stegvis för olika varugrupper och särskild hänsyn tas till barns hälsa i informationen
- information om hälso- och miljöfarliga ämnen som ingår i material och varor görs tillgängliga under varans hela livscykel genom harmoniserade system som omfattar prioriterade varugrupper.

När det gäller farliga ämnen i byggnader är regeringens bedömning att det bör undersökas om det finns förutsättningar för att införa ett nationellt system för dokumentation av farliga ämnen i byggnader (loggbok för byggnader). Ett sådant system skulle enligt regeringen möjliggöra att kunskapen om förekomsten av farliga ämnen i byggmaterial och byggnadskomponenter finns tillgänglig under materialets och komponenternas hela livscykel, inklusive avfallsledet. Undersökningen bör utföras med hänsyn till gällande EU-regler, främst Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 305/2011 av den 9 mars 2011 om fastställande av harmoniserande villkor för saluföring av byggprodukter och om upphävande av direktiv 89/016/EG, och den bör enligt regeringen ske i nära samarbete med berörda myndigheter, främst Kemikalieinspektionen, Boverket och Naturvårdsverket, samt med näringsliv och forskare.

Motionerna

Enligt kommittémotion 2013/14:MJ519 av Helena Leander (MP) yrkande 12 är kraven i Reach om att konsumenter ska kunna få information om ifall en vara innehåller farliga ämnen otillräckliga. Informationen till konsumenterna måste därför bli bättre. I kommittémotion 2013/14:MJ11 av Åsa Romson (MP) yrkande 14 förordas en nationell databas för farliga ämnen i varor. Producenter och importörer bör åläggas att rapportera sina varors kemiska innehåll till en nationell databas. När man bygger flerfamiljsbostadshus bör det vara obligatoriskt att bokföra alla ämnen som används i en loggbok (yrkande 12). Motionärerna framhåller vidare att det är önskvärt att Sverige driver på inom EU för att införa obligatoriska innehållsförteckningar på varor, med början för textilier (yrkande 13).

I motion 2012/13:MJ441 av Carina Ohlsson m.fl. (S) uppmärksammas att det inte sker någon kontroll av ifall hygienartiklar som bindor och tamponger innehåller skadliga ämnen. Motionärerna anser att den efterfrågade kontrollen bör kunna ingå i Kemikalieinspektionens pågående projekt Giftfri vardag.

I kommittémotion 2013/14:MJ10 av Josef Fransson (SD) yrkande 1 anförs att importörer ska ansvara för att informera om vilka kemikalier en vara innehåller. Regeringen bör därför säkerställa att möjligheterna ökar att ställa krav på importörer när det gäller att redovisa innehållet i varor som saluförs i Sverige.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att tillgången till information om farliga ämnen i varor i dag är bristfällig. För kemiska produkter finns krav på säkerhetsdatablad som informerar yrkesmässiga användare om bl.a. vilka farliga ämnen som ingår i produkten, riskerna vid användning och om lämpliga skyddsåtgärder. Förpackningar för kemiska produkter är vidare märkta med farosymboler som ger information om giftighet och miljöfarlighet m.m. När det gäller varor saknas motsvarande krav på information. Vissa krav på information om innehåll av farliga ämnen i varor finns dock i Reachförordningen, vilket behandlas nedan, och i reglerna om utsläppande på marknaden och användning av biocidprodukter.

Information om varors innehåll av farliga ämnen är viktig i alla led av en varus livscykel. Tillgång till information är en förutsättning för att den som använder varan ska kunna hantera eventuella risker med farliga ämnen i varan alternativt kunna välja bort varan som en säkerhetsåtgärd. Information behövs också för att distributörer ska ha möjlighet att följa gällande regler.

Av propositionen framgår att inom ramen för FN:s strategi för internationell kemikaliehantering (SAICM) pågår arbetet med ett globalt program för information om farliga ämnen i varor, bl.a. i syfte att förebygga problem i avfallsledet och underlätta återvinning. Enligt regeringen är Japan drivande i G8-ländernas initiativ 3R (Reduce, Reuse and Recycle) och har tillsammans med Sverige lyft frågan om informationssystem för kemikalier i varor inom SAICM.

Det är enligt utskottets mening viktigt att information om varors innehåll av farliga ämnen finns tillgänglig under varans hela livscykel, från tillverkare och importörer till distributörer, inköpare, konsumenter och avfallshanterare. Bättre tillgång till information kan bidra till att minska kostnaderna för arbetarskydd, avfallshantering och återvinning. Dessutom ger informationen myndigheterna underlag för att planera och dimensionera riskbegränsande insatser och tillsynsaktiviteter.

I Reachförordningens artikel 33 finns det inskrivet att konsumenter har rätt att på begäran få information om det finns mer än 0,1 procent särskilt farliga ämnen i en vara. Den berörda informationen ska tillhandahållas kostnadsfritt inom 45 dagar efter det att begäran mottagits. Av propositionen framgår att regeringen har drivit att 0,1 procent ska räknas på varje delvara, t.ex. ett handtag på en cykel, och inte bara på hela den sammansatta varan, dvs. cykeln, som kommissionen hävdar. Med Sveriges tolkning blir rätten till information för konsumenter betydligt starkare.

När det gäller kontroll av farliga ämnen i hygienprodukter som tamponger och bindor har utskottet fått information av Miljödepartementet att det inte pågår något arbete inom ramen för handlingsplanen för giftfri vardag för att säkerställa att det sker kontroll av farliga ämnen i dessa varor.

Bindor och tamponger ingår inte i den gällande regleringen om medicintekniska produkter. Det innebär i detta fall att de allmänna varuinformationskraven enligt Reachförordningens artikel 33 främst är tillämpliga.

Utskottet välkomnar att regeringen har pekat ut prioriterade varugrupper som människor, i synnerhet barn, kommer i kontakt med i vardagen och som bör stå i fokus för insatser de kommande åren. Dessa varugrupper är byggprodukter och inredningar, elektriska och elektroniska produkter, kläder och skor samt leksaker och andra produkter avsedda för barn. Dessa prioriteringar återkommer även i SAICM där Sverige tillsammans med EU har varit drivande. Regeringen anser att för att minska barns exponering för farliga kemikalier bör en harmonisering av kemikalieregler för textilier införas på EU-nivå. Vidare framgår att regeringen redan har påbörjat ett påverkansarbete som syftar till att särskilda kemikalieregler för textilier ska införas på EU-nivå. Utskottet ansluter sig till regeringens bedömning om åtgärder som behöver vidtas för att förbättra informationen om farliga ämnen i varor och de varugrupper som kommer att prioriteras under de närmaste åren. Med hänvisning till detta anser utskottet att motionerna 2013/14:MJ11 (MP) yrkande 13 och 2013/14:MJ519 (MP) yrkande 12 bör lämnas utan åtgärd.

Utskottet anser vidare att det är angeläget att Sverige kraftfullt driver frågan om att tolkningen av rätten till information för konsumenter ska bli betydligt starkare i Reachförordningen. Som regeringen redovisar bör såväl nuvarande som framtida informationskrav inom Reach öka möjligheterna att fasa ut farliga ämnen i alla varor. Utskottet utgår därmed från att regeringen vidtar de åtgärder som behövs när det gäller att förebygga risker med innehållet i hygienprodukter. Motion 2012/13:MJ441 (S) kan därmed lämnas utan vidare åtgärd.

Som det framgår av regeringens proposition bör informationen i Echas databaser utnyttjas bättre. De databaser som byggs upp hos Echa vid tillämpningen av Reachförordningen och CLP-förordningen innehåller en stor mängd information. Det gäller bl.a. registret över registrerade ämnen (registered substances database) och klassificerings- och märkningsregistret som innehåller underlag som lämnas av industrin i samband med registreringen av ämnen samt uppgifter om ämnens klassificering och märkning. Echa publicerar vidare på sin hemsida underlag som ligger till grund för tillståndsprövningar av ämnen och beslut om att begränsa användningen av vissa ämnen. Echa har en skyldighet att göra sådan information tillgänglig på begäran alternativt publicera den på internet. Arbetet med att publicera och tillgängliggöra dessa data pågår enligt regeringen fortlöpande hos Echa.

Regeringen anger att Sverige bör bevaka hur arbetet med att tillgängliggöra och bearbeta informationen i Echas databaser utvecklas och vid behov föreslå kompletterande insatser. Utskottet instämmer i regeringens syn.

Samtidigt vill utskottet uppmärksamma att Kemikalieinspektionen varje år tar fram statistik över hur kemiska ämnen används i Sverige. Statistiken finns på deras hemsida. Varuguiden är ett annat verktyg som Kemikalieinspektionen har tagit fram för att förmedla information om hur kemiska ämnen används i varor.

Därmed anser utskottet att motion 2013/14:MJ11 yrkande 14 bör lämnas utan vidare åtgärd.

När det gäller frågan om att använda en loggbok för att dokumentera farliga ämnen i byggnader konstaterar utskottet att regeringen planerar att undersöka förutsättningarna för att införa ett nationellt system. Enligt uppgifter från Regeringskansliet förbereds ett uppdrag till de berörda myndigheterna. Utskottet välkomnar initiativet och anser därmed att motion 2013/14:MJ11 (MP) yrkande 12 kan lämnas utan vidare åtgärd.

När det gäller frågan om krav på importörer konstaterar utskottet att det övergripande syftet med kemikaliepolitiken och kemikalielagstiftningen är att förebygga skador på människors hälsa och miljön. En grundläggande princip i kemikalielagstiftningen är att det är att de företag som släpper ut produkter på marknaden som har det huvudsakliga ansvaret för att se till att människors hälsa och miljön inte skadas.

Kemikalielagstiftningen är till stor del harmoniserad inom EU. Under den senaste tioårsperioden har EU:s regelverk om kemikalier utvecklats och förnyats kraftigt. Under denna tid har två centrala EU-rättsakter med allmän räckvidd antagits. Den ena är förordningen om kemikalierregistrering (Reachförordningen)¹. Den andra är förordningen om klassificering, förpackning och märkning (CLP-förordningen).²

CLP-förordningen innehåller regler om hur kemikalier ska klassificeras med avseende på farliga egenskaper och hur de ska förpackas och märkas. CLP-förordningen har börjat gälla för ämnen. CLP-förordningen kommer att börja gälla för blandningar i juni 2015 då den ersätter Europaparlamentets och rådets direktiv 1999/45/EG av den 31 maj 1999 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om klassificering, förpackning och märkning av farliga preparat.

Ett grundläggande krav i CLP-förordningen (och i direktiv 1999/45/EG) är att tillverkare och importörer som släpper ut ett ämne eller en blandning på marknaden ska klassificera ämnet eller blandningen utifrån dess farliga egenskaper. Klassificeringen förutsätter att tillverkaren eller importören utvärderar all tillgänglig information om ämnet eller blandningen utifrån

¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1907/2006 av den 18 december 2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach), inrättande av en europeisk kemikaliemyndighet, ändring av direktiv 99/45/EG och upphävande av rådets förordning (EEG) nr 793/93 och kommissionens förordning (EG) nr 1488/94 samt rådets direktiv 76/769/EEG och kommissionens direktiv 91/155/EEG, 93/105/EG och 2001/21/EG.

² Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1272/2008 av den 16 december 2008 om klassificering, förpackning och märkning av farliga ämnen och blandningar.

de klassificeringskriterier som anges i förordningen och direktivet. Kriterierna i CLP-förordningen baseras på det globala harmoniserade systemet för klassificering och märkning som antogs av FN 2002 (GHS).

Klassificeringen avser fysikaliska faror (t.ex. brandfarlighet och explosivitet), hälsofaror (t.ex. giftig, allergiframkallande, cancerframkallande) och miljöfaror. Det finns detaljerade regler för hur klassificeringen av ämnen ska gå till och hur blandningar som innehåller farliga ämnen ska klassificeras.

Det är tillverkarna och importörerna av ämnena och blandningarna som själva ska se till att klassificering sker (s.k. självklassificering). För vissa farliga ämnen kan emellertid beslut om klassificering fattas på EU-nivå, s.k. harmoniserad klassificering. Leverantörerna av ett ämne måste följa den harmoniserade klassificeringen.

Klassificeringen är viktig av flera skäl. Den utgör grunden för den information om risker som lämnas via förpackningsmärkning och på säkerhetsdatablad. Vidare har klassificeringen betydelse för de krav som ställs på användare i andra rättsakter, t.ex. i EU:s regler om klassificering av avfall, regler om åtgärder mot olyckor inom kemikalieindustrin (Seveso) och kraven på registrering m.m. i Reachförordningen. Klassificeringen ligger vidare till grund för tillämpningen av en rad regler på arbetsmiljöområdet.

På senare år har beslut om harmoniserad klassificering kommit att få större betydelse för tillämpningen av förbud i vissa EU-förordningar. Förbud att använda ämnen som är klassificerade som cancerframkallande, reproduktionsstörande (fosterskadande) eller mutagena (kan skada arvsmassan) finns exempelvis i kosmetikaförordningen och Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 528/2012 av den 22 maj 2012 om tillhandahållande på marknaden och användning av biocidprodukter.

En mycket viktig princip är att klassificeringen baseras på de inneboende egenskaperna och inte på en riskbedömning. Skyldigheten att informera om de farliga egenskaperna gäller därför oavsett hur ämnet eller blandningen är tänkt att användas och oavsett de risker som finns förknippade med en viss användning. Just det att klassificering bygger på de inneboende egenskaperna gör också att den kan ligga till grund för så många åtgärder i följdlagstiftningen.

Därmed avstyrker utskottet motion 2013/14:MJ10 (SD) yrkande 1.

Utveckling av EU:s kemikalieregler

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om en översyn och skärpning av Reach (S, V), nationella begränsningar inom Reach (S, MP, V) brister i registreringen (MP), prövning av ämnen i grupp (S), substitution (MP) och förbud mot perfluorerade ämnen, PFOA (V).

Jämför reservationerna 19 (S, V), 20 (S, MP, V), 21 (S, MP, V), 22 (MP), 23 (MP, V) och 24 (MP, V).

Propositionen

Regeringen har fastställt ett etappmål för utvecklingen och tillämpningen av EU:s kemikalieregler. Etappmålet är att Reachförordningen och andra relevanta EU-regelverk tillämpas senast 2020 eller, om så behövs, revideras så att

- det i ökad utsträckning blir möjligt att bedöma och pröva grupper av ämnen med liknande inneboende egenskaper, kemisk struktur eller användningsområde
- substitutionsprincipen och dess tillämpning stärks i samband med begränsningar, tillståndsprövning och andra relevanta moment i regelverket

Regeringen bedömer att Reachförordningen på sikt bör ses över i syfte att bättre anpassa den till en utvärdering och reglering av kemikaliegrupper. Tillståndsreglerna i Reachförordningen bör förbättras och det bör tydligare framgå att substitution är det slutliga målet för samtliga ämnen som är tillståndspliktiga. Kravet på en substitutionsplan vid ansökan om tillstånd enligt Reachförordningen bör utvidgas till att omfatta behov av utveckling och forskning för att få fram alternativa ämnen i de fall sådana saknas. Möjligheterna att bedöma och pröva grupper av ämnen i andra rättsakter på kemalieområdet samt att stärka substitutionsprincipen i sådana rättsakter bör undersökas.

Vid sidan av Reachförordningen är det även viktigt att även arbeta med CLP-förordningen och andra regelverk om kemiska produkter. Det är också viktigt att utveckla befintliga eller nya produktregler om t.ex. leksaker, elektronik och textilier. För att förbättra skyddet för människors hälsa och miljön bör möjligheten att hantera grupper av ämnen liksom tillämpningen av substitutionsprincipen i enlighet med etappmålet utvecklas och stärkas även i dessa regelverk. Möjligheterna och mekanismerna för att åstadkomma sådana förbättringar varierar mellan olika produktregelverk och måste anpassas utifrån de aktuella förutsättningarna.

Regeringen anger att man ska undersöka förutsättningarna för att inrätta ett nationellt kunskapscentrum för ökad substitution av farliga ämnen undersökas. Frågan om hur ett sådant kunskapscentrum ska finansieras och om det kan knytas till befintliga organisationer och institut ska ses över.

Regeringen anger vidare att en handlingsplan för gruppen poly- och perfluorerade ämnen bör tas fram inom EU. Handlingsplanen bör omfatta behovet av forskning om ämnesgruppen, utveckling av metodik för att kunna riskbedöma ämnena i grupp, behovet av miljöövervakning och förslag på hur dagens kemikalie- och varuregler kan ändras för att nå önskad riskminskning för hela gruppen.

Kemikalieinspektionen, Livsmedelsverket och andra berörda myndigheter bör enligt regeringen samarbeta när det gäller att identifiera källor till de poly- och perfluorerade ämnen som ökar i t.ex. blod och bröstmjolk från människa, i dricksvatten och i olika djurarter. Kemikalieinspektionen och andra berörda myndigheter bör också sprida information om de poly- och perfluorerade ämnenas egenskaper och förekomst för att stimulera företag att byta ut dessa mot mindre farliga ämnen.

Motionerna

Enligt kommittémotion 2013/14:MJ8 (S) av Matilda Ernkrans m.fl. yrkande 2 bör regeringen öka tempot i sitt arbete för att EU:s kemikalielagstiftning Reach snarast ses över. I kommittémotionerna 2013/14:MJ299 yrkande 1 och 2012/13:MJ207 yrkande 1, båda av Jens Holm m.fl. (V), uppmärksammas att det behövs många förändringar av EU:s kemikalielagstiftning (Reach). Exempelvis bör Sverige ta initiativ till att skärpa Reachs regler så att barns hälsa sätts som första prioritet. Fler lågvolyämnena bör omfattas av Reach. Reglerna måste genomgående beakta kombinationseffekter. Det måste införas en substitutionsprincip minst i enlighet med det ursprungliga förslaget från kommissionen.

Enligt kommittémotionerna 2013/14:MJ492 yrkande 25 och 2012/13: MJ455 yrkande 16, båda av Matilda Ernkrans m.fl. (S), behöver regeringen ta initiativ i EU för att skärpa den gemensamma lagstiftningen i syfte att fasa ut tungmetaller.

Motionärerna i kommittémotionerna 2013/14:MJ492 yrkande 22 och 2012/13: MJ455 yrkande 12, båda av Matilda Ernkrans m.fl. (S), uppger att man vill verka för att EU-länder ska tillåtas att gå längre i den nationella kemikalielagstiftningen. Även i kommittémotion 2013/14: MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 22 lyfter man fram att regeringen bör verka för ett klargörande om att nationella begränsningar får införas även för ämnen som regleras inom Reach. Ett förhandsavgörande från EU-domstolen från mars 2013 väcker frågor i detta avseende. Likaså framhålls i kommittémotionerna 2013/14: MJ299 yrkande 2 och 2012/13: MJ207

yrkande 2, båda av Jens Holm m.fl. (V), att EU:s regelverk bör ge enskilda länder större möjligheter att införa strängare regler för varor av miljö- och folkhälsoskäl.

I kommittémotion 2013/14:MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 25 konstateras att ämnen som säljs inom EU ska registreras, utvärderas och bedömas. Motionärerna anser dock att det finns stora brister i de underlag som skickats in för registreringen och att dessa brister måste åtgärdas.

I kommittémotion 2013/14:MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 20 framhåller motionärerna att regeringen i EU bör driva att en ny kemikalielagstiftning ska innefatta att farliga ämnen i vissa fall kan hanteras i grupp. När ett ämne förbjuds är det enkelt för en tillverkare att ta fram ett nytt ämne med en mycket liten kemisk förändring som gör att ämnet kan säljas lagligt trots att det har samma negativa egenskaper som det förbjudna ämnen.

Enligt kommittémotion 2013/14:MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 23 bör substitutionsprincipen utvidgas. Substitution inom EU bör inte bara gälla vid viss tillståndsprövning utan vid alla sammanhang, analogt med produktvalsprincipen i miljöbalken. Motionärerna föreslår också att riksdagen omgående tar ställning för att inrätta ett centrum för substitution (yrkande 16).

I kommittémotionerna 2013/14:MJ299 yrkande 7 och 2012/13:MJ207 yrkande 8, båda av Jens Holm m.fl. (V), förordas ett förbud mot perfluorerade ämnen (PFOA). Motionärerna anser att Sverige bör gå före och införa nationella begränsningar av PFOA i varor som barn kommer i kontakt med samt i varor som kommer i kontakt med livsmedel och kläder.

Utskottets ställningstagande

Utveckling av EU:s kemikalielagstiftning

Utskottet konstaterar att EU:s kemikalielagstiftning har utvecklats och förändrats under den senaste tioårsperioden och att i stort sett har regelverket för kemikalier bytts ut helt eller moderniserats under denna period. De centrala EU-förordningarna på kemikalieområdet har antagits. Även många s.k. produktdirektiv som innehåller regler om kemikalier har tillkommit eller reviderats relativt nyligen.

Eftersom lagstiftningen till stor del är harmoniserad inom EU är det enligt utskottet väsentligt att utveckla EU:s kemikalielagstiftning för att kunna nå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö. Utskottet delar därför regeringens uppfattning att det är viktigt att analysera brister och utvecklingsbehov i EU-reglerna samt att inleda arbetet med att utforma konkreta förslag till förbättringar. Genom att inleda ett sådant arbete i god tid ökar Sveriges möjligheter att aktivt bidra till och få gehör för sina synpunkter i samband med såväl regelutveckling inom kommittéer under EU-kommissionen som vid ordinarie revideringstillfällen för varje regelverk.

Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att ett sådant analysarbete har inletts genom att Kemikalieinspektionen på regeringens uppdrag har tagit fram rapporten Bättre EU-regler för en giftfri miljö (rapport nr 1/12). Kemikalieinspektionen ska vidare på uppdrag av regeringen fram till den 1 juni 2014 ta fram ett förslag till handlingsplan för Sveriges arbete med att utveckla Reachförordningen.

Utskottet välkomnar också att regeringen vid sidan av Reachförordningen anser att det också är väsentligt att arbeta med CLP-förordningen och andra regelverk om kemiska produkter. På så sätt kan Sverige bidra till att förbättra den samlade kemikalielagstiftningen inom EU. Utskottet utgår från att regeringen säkerställer att arbetet sker metodiskt och effektivt. Mot bakgrund av det arbete som har inletts med de frågor som rör motionsförslagen föreslår utskottet att motionerna 2013/14: MJ8 (S) yrkande 2, 2012/13: MJ207 (V) yrkande 1, 2013/14: MJ299 (V) yrkande 1, 2013/14: MJ492 (S) yrkande 25 och 2012/13: MJ455 (S) yrkande 16 lämnas utan vidare åtgärd.

Nationella begränsningar inom Reach

Som framgått ovan är kemikalierreglerna i hög grad harmoniserade inom EU, vilket innebär att utrymmet för nationella särregler är begränsat. I undantagsfall, och med hänsyn till effekter för företagets konkurrenskraft och den inre marknads funktion, kan det finnas anledning för Sverige att överväga proportionerlig nationell lagstiftning på det icke-harmoniserade området om en sådan reglering behövs för att skydda människors hälsa och miljön.

Utskottet noterar dock EU-domstolens dom från i mars 2013 i det s.k. Lapin-målet C-358/11. I målet prövade domstolen bl.a. vilken möjlighet ett medlemsland har att begränsa tillverkningen, försäljningen eller användningen av ett ämne som är begränsat genom Reach. Domen rör därmed den harmoniserande verkan av Reach. Enligt Miljödepartementet väcker domen en del frågor som för närvarande är föremål för överväganden hos myndigheter och medlemsstater.

Därmed anser utskottet att motionerna 2012/13: MJ207 (V) yrkande 2, 2012/13: MJ455 (S) yrkande 12, 2013/14: MJ11 (MP) yrkande 22, 2013/14: MJ299 (V) yrkande 2 och 2013/14: MJ492 (S) yrkande 22 bör lämnas utan vidare åtgärd.

Hantering av grupper av ämnen

Ett av regeringens fastställda etappmål för att utveckla EU:s kemikalielagstiftning är att det i ökad utsträckning ska bli möjligt att bedöma och pröva grupper av ämnen med liknande inneboende egenskaper, kemisk struktur eller användningsområde.

Såväl Reachförordningen som kemikalielagstiftningen i stort är i hög grad inriktad på att bedöma enskilda ämnen var för sig. I praktiken exponeras dock människor och miljön kontinuerligt för blandningar av flera

olika kemikalier. I vissa fall kan dessa ämnen samverka, och tillsammans kan effekten på människors hälsa och miljön vara större än effekten av de enskilda ämnena var för sig. Sådana samverkans effekter kan i många fall vara kopplade till grupper av ämnen där det kan finnas en mängd varianter med likartad struktur och effekt.

Ett vanligt förlopp är att den framväxande kunskapen om skadliga effekter hos ett ämne medför att användningen begränsas eller förbjuds. Detta leder i sin tur ofta till att användningen av det förbjudna ämnet ersätts av strukturellt närbesläktade ämnen. I en del fall visar det sig senare att ersättningsämnet har likartade oönskade egenskaper som det ursprungliga. Substitutionen resulterar i sådana fall inte i den eftersträlvade riskminskningen och kemikaliekontrollen blir därmed ineffektiv. En sådan utveckling har kunnat iaktas för såväl ftalater som perfluorerade ämnen och bromerade flamskyddsmedel. Detta problem skulle kunna motverkas genom en ökad möjlighet att inom olika regelverk samlat hantera grupper av ämnen baserade på deras inneboende egenskaper, kemiska struktur eller användningsområde.

Instrumenten för riskhantering i Reachförordningen (tillstånd och begränsningar) innebär inte i och för sig några hinder för att reglera flera närbesläktade ämnen i en grupp. Detta har också gjorts i en del fall, t.ex. i fråga om asbest, ftalater i barnartiklar och tennorganiska föreningar. Instrumenten är dock inte anpassade för att bedöma grupper av ämnen.

För att kunna vidta riskbegränsande åtgärder krävs omfattande information om ämnets farliga egenskaper samt en riskbedömning. Den information som har lämnats vid registreringen av ämnet utgör en utgångspunkt för riskbedömningen. Eftersom registreringen utgår från enskilda ämnen saknas i dag ofta information för en del av de ämnen som skulle kunna hanteras som en grupp. Ytterligare ett problem är de låga informationskrav som i dag gäller för s.k. lågvolymännen. Den information som ska lämnas vid registrering av sådana ämnen omfattar huvudsakligen information om ämnets fysikaliska och kemiska egenskaper, vilket inte är tillräckligt för att göra en adekvat riskbedömning av ämnet.

Utskottet konstaterar att det finns ett tydligt behov av en lagstiftning som gör det möjligt att utvärdera och reglera grupper av kemikalier. Reachförordningen är som regeringen anger den naturliga lagstiftningen för detta. Utskottet delar samtidigt regeringens uppfattning om att Reachförordningen på sikt bör ses över för att bättra anpassa den till en utvärdering och reglering av kemikaliegrupper. Detta bör innebära ändringar både i kraven på information som ska lämnas vid registrering och i reglerna om ämnesutvärdering.

När det gäller frågan om brister vid registrering ska Echa enligt Reachförordningen vägra att registrera ett ämne om en registrering är ofullständig och bristerna inte kompletteras i tid. I detta sammanhang bör uppmärksammas att den svenska offentlighetsprincipen är viktigt att följa,

vilket Sverige enligt uppgift från Miljödepartementet också vid flera tillfällen har fått gehör för inom EU. Det finns dock även bestämmelser om sekretess som begränsar rätten att ta del av allmänna handlingar.

Därmed anser utskottet att motionerna 2013/14: MJ11 (MP) yrkande 25 och 2013/14: MJ492 (S) yrkande 20 kan lämnas utan vidare åtgärd.

Substitution

Utskottet välkomnar att regeringen har fastställt ett särskilt etappmål för substitutionsprincipen med innebörden att dess tillämpning stärks i samband med begränsningar, tillståndsprovning och andra relevanta moment i regelverket.

Genom att utveckla kemikalireglerna och deras tillämpning så att de blir mer substitutionsdrivande kan takten i utfasningen av särskilt farliga ämnen öka samtidigt som användningen av andra farliga ämnen minskar. Förutom ett förbättrat skydd för människors hälsa och miljön kan en sådan utveckling stimulera innovation av och efterfrågan på såväl alternativa kemiska ämnen som nya tekniska lösningar.

Utskottet instämmer i regeringens syn om att ett brett spektrum av insatser kan bidra till att öka substitutionen. Det gäller insatser som är direkt relaterade till lagstiftningens utformning och tillämpning, t.ex. ändringar av Reachförordningen för att förtydliga att regelverket syftar till att gradvis ersätta alla ämnen som inger mycket stora betänkligheter. Även aktiviteter som stöder och stimulerar substitution i vidare bemärkelse kan bli aktuella, exempelvis kunskapsuppbyggnad om kemiska och icke-kemiska alternativ. Det behövs en fortsatt analys av vilka insatser som bör prioriteras i det fortsatta arbetet för att nå etappmålet om utveckling och tillämpning av EU:s kemikalielagstiftning.

Ett problem när det gäller substitution är bristen på kunskap om alternativ i form av kemiska ämnen eller annan teknik. Detta problem gäller vid såväl tillämpningen av olika kemikaliregler som i företagens frivilliga arbete. Ett arbete som är inriktat på att aktivt ta fram, sammanställa och tillgängliggöra sådan kunskap är därför angeläget.

Utskottet delar regeringens uppfattning om att en verksamhet på EU-nivå som tar fram och tillgängliggör kunskap om alternativ skulle vara till nytta för både företag och myndigheter inom EU. En sådan stödfunktion skulle t.ex. kunna tillhandahålla kunskap och information vid utformningen av tillståndsansökningar och begränsningsdossierer samt vid provningen av sådana.

När det gäller substitution och tillståndsprovning i Reachförordningen konstateras att substitutionsprincipen betonas starkt i förordningens tillståndsregler. Sverige bör, vilket regeringen också anger, se till att principen så långt som möjligt också får genomslag vid tillämpningen av dessa regler.

Vid prövningen av tillstånd bör Sverige arbeta för att det tydliggörs att substitution är det slutliga målet. Det bör vidare tydliggöras i vägledningen för tillståndsansökan att den substitutionsplan som ska ges in vid ansökan ska omfatta forsknings- och utvecklingsbehov för att få fram alternativ i de fall sådana saknas.

Utskottet välkomnar regeringens avsikt att undersöka förutsättningarna för att inrätta ett nationellt kunskapscentrum för ökad substitution av farliga ämnen. Som framgår av propositionen har många företag efterlyst en plattform för kunskapsutbyte och informationsspridning inriktad på utbyte av farliga ämnen som skulle underlätta uppfyllandet av kraven i Reachförordningen. Genom att företag i större utsträckning ställer krav på information om innehållet av kemiska ämnen i varor från andra företag i leverantörskedjan skapas drivkrafter att byta ut farliga ämnen. Detta driver i sin tur på produktutveckling och innovation. Det kan också bidra till att minska affärsriskerna och kostnaderna för avfallshantering och återvinning.

Utskottet konstaterar att ett kunskapscentrum för substitution skulle kunna visa vilka alternativ som finns och stödja företagen i deras arbete med att ställa krav på leverantörer och byta ut farliga ämnen. Detta kan underlätta för företagen att arbeta proaktivt och påbörja en utfasning innan ämnen förbjuds inom EU. Ett sådant centrum skulle ha till syfte att öka kunskapen om farliga ämnen i varor, främja ett ökat utbyte av information om farliga ämnen och därmed verka för att hållbara produkter och varor utvecklas. Centrumet skulle också underlätta för företagen att följa kraven i Reachförordningen och övrig kemikalielagstiftning.

Vidare skulle ett kunskapscentrum kunna ha en roll i att bearbeta och göra den mycket omfattande kemikalierelaterade information som tas fram vid tillämpningen av Reachförordningen tillgänglig och anpassa informationen efter olika branschers behov. Centrumet skulle därmed kunna bli ett viktigt komplement till myndigheterna, vars roll främst är att tillämpa och kontrollera att kemikalielagstiftningen följs.

Utskottet utgår avslutningsvis från att frågan om ett kunskapscentrum utreds så att man kan klarlägga dess närmare utformning och finansiering. Därmed kan enligt utskottet motion 2013/14: MJ11 (MP) yrkandena 16 och 23 lämnas utan vidare åtgärd.

Handlingsplan för gruppen poly- och perfluorerade ämnen

Utskottet delar regeringens bedömning att en handlingsplan för gruppen poly- och perfluorerade ämnen bör tas fram inom EU. Gruppen poly- och perfluorerade ämnen omfattar hundratals kemiska föreningar med ett kol skelett, där väteatomerna helt (per) eller delvis (poly) har ersatts av fluorföreningar. Ämnenas vatten- och fettavstötande egenskaper, och deras värmetålighet, är skälet till att de har fått många användningsområden. Användningen av poly- och perfluorerade ämnen är utbredd och de finns i en mängd produkter, t.ex. fritidskläder och skor, köksutrustning, impregneringsmedel och brandsläckningsmedel.

Som redovisats i propositionen kan polyfluorerade ämnen brytas ned till perfluorerade ämnen som är långlivade och i vissa fall giftigare än ursprungssämnet. De perfluorerade ämnena kan även transporteras långa sträckor, vilket är orsaken till att de förekommer i höga halter hos djur i Arktis. Det är vidare känt att vissa av ämnena i gruppen poly- och perfluorerade ämnen är bioackumulerande och toxiska, och att de kan skada fortplantningen hos människor och djur. För de flesta av ämnena i gruppen saknas emellertid grundläggande kunskap om deras miljö- och hälsofarliga egenskaper.

Människor utsätts för perfluorerade ämnen främst via mat, dricksvatten och damm. Ämnen från denna grupp används i vissa livsmedelsförpackningar eftersom de skyddar förpackningarna både från fett och från vatten. I vissa fall kan de perfluorerade ämnena vandra över från förpackningen till livsmedlet. Det finns också flera kända fall där perfluorerade ämnen har förorenat mark och vattentäkter.

Utskottet instämmer sammanfattningsvis i regeringens uppfattning att det är angeläget att göra en samlad bedömning av riskerna med hela gruppen poly- och perfluorerade ämnen. Ytterligare skäl till detta är att ämnena används i olika kombinationer och att ett ämne i en vara ofta byts ut mot ett annat snarlikt. Det finns således starka skäl för att inom EU ta fram en handlingsplan med en samlad bedömning av vilka åtgärder som behövs för hela gruppen poly- och perfluorerade ämnen. Handlingsplanen kan täcka allt från behovet av forskning, utveckling av metodik för riskbedömning och miljöövervakning till vilka möjligheter och begränsningar som dagens kemikalie- och varuregler innebär när det gäller att genomföra riskminskande åtgärder.

Därmed anser utskottet att motionerna 2012/13: MJ207 (V) yrkande 8 och 2013/14: MJ299 (V) yrkande 7 bör lämnas utan vidare åtgärd.

Tillsyn och uppföljning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om att kemikalietillsynen behöver intensifieras både generellt och specifikt genom att följa upp brister i företagens underlag (MP) samt utveckla tillsynsvägledningar (V).

Jämför reservationerna 25 (MP, V) och 26 (MP).

Propositionen

Regeringen har fastställt ett etappmål för en effektivare kemikalietillsyn inom EU. Etappmålet är att det senast 2018 har fattats beslut inom EU som förstärker och effektiviserar tillsynen i medlemsländerna samt utvecklar tillsynssamverkan inom unionen när det gäller regler för kemikalier, inklusive farliga ämnen i varor, och avfall.

Enligt regeringens bedömning bör formella krav på erfarenhetsutbyte, metodutveckling och samverkan när det gäller tillsyn föras in i rättsakter på kemikalieområdet. Regeringen anser även att det bör övervägas om det bör införas minimikriterier för kemikalietillsynen inom EU samt mål och indikatorer för tillsynen.

Regeringen framhåller att tillsynssamverkan inom EU behöver öka. Utmaningarna för varutillsynen ligger bl.a. i mångfalden av varor och det stora antalet företag som tillverkar, importerar och saluför dessa. Exempelvis uppskattas att över 30 000 företag på den svenska marknaden potentiellt berörs av regler gällande farliga ämnen i varor. Tillsynsmyndigheternas stickprover visar inte sällan att tillåtna halter av farliga ämnen överskrids i varor. Eftersom få analyser genomförs i förhållande till mängden varor på marknaden är det emellertid svårt att få en bild av hur vanligt detta är.

Kemikaliereglerna är i stor utsträckning harmoniserade på EU-nivå, och kemiska produkter och varor rör sig fritt på den inre marknaden. Tillsynen är däremot till största delen nationell och kan endast rikta sig mot företag i den egna medlemsstaten. Nationella tillsynsmyndigheter har inte möjlighet att agera direkt mot ett företag i ett annat land inom EU, exempelvis om en vara inte uppfyller kraven i kemikalielagstiftningen. Lösningen på sådana problem bygger på informella kontakter mellan myndigheterna i medlemsländerna.

Regeringen anser att det finns ett behov av att undersöka hur kemikalietillsynen inom EU kan utvecklas och effektiviseras. Ett sådant arbete bör ske i nära samarbete med de berörda myndigheterna, främst Kemikalieinspektionen och Naturvårdsverket. Detta bör utmynna i en plan för hur Sveriges prioriteringar ska drivas inom EU.

Motionerna

I kommittémotion 2013/14:MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 18 föreslås att den nationella tillsynen över farliga ämnen i varor behöver intensifieras. Det behövs även en förstärkning av miljöarbetet i olika led i rättssystemet t.ex. att förstärka miljöåklagarna. Motionärerna menar också att det behövs tillsyn av bristfälliga uppgifter som företag lämnar till Echa. Regeringen bör därför ge Kemikalieinspektionen i uppdrag att aktivt följa upp bristerna i de underlag som företag lämnar till Echa (yrkande 26).

Enligt kommittémotion 2013/14:MJ9 av Jens Holm m.fl. yrkande 2 har en effektiv varutillsyn av kemikalier stor betydelse för att nå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö. Det finns ett behov av att förstärka såväl tillsynsvägledningen som tillsynen av kemikalier i varor och lokaler för att nå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö till 2020.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att tillsynen över kemikalierregler och andra miljöregler är grundläggande för att reglerna ska följas av verksamhetsutövarna och för att dessa ska motiveras att ta reda på vilka krav de omfattas av. En tillsyn av likartad kvalitet och omfattning inom hela EU är angelägen för att åstadkomma lika konkurrensvillkor för företagen. En välutvecklad tillsyn stöder dessutom företagen i deras arbete med att följa kemikalierreglerna.

Utskottet välkomnar därför regeringens intention att verka för att förbättra kemikalietillsynen inom EU. Utskottet instämmer i regeringens syn om att det behövs formella krav på erfarenhetsutbyte, metodutveckling och samverkan om tillsyn, vilket bör föras in i rättsakter på kemikalieområdet. Likaså delar utskottet regeringens uppfattning att man behöver utreda om det är lämpligt att fastställa mål och indikatorer för kemikalietillsynen på EU-nivå och i så fall ta fram förslag på utformningen av sådana. Dessamma gäller utökade satsningar på EU-nivå för att säkerställa en viss miniminivå för tillsynen i alla unionens medlemsstater.

När det gäller frågan om den nationella tillsynen bedrivs kemikalietillsyn på olika nivåer av olika myndigheter i Sverige. Kemikalieinspektionens tillsyn gäller primärleverantörer som släpper ut produkter på marknaden. Det är företag som tillverkar eller för in kemiska produkter, varor med kemiskt innehåll eller bekämpningsmedel till Sverige.

Kommunerna och länsstyrelserna har tillsynsansvar för hanteringen av kemikalier i verksamheter, exempelvis yrkesmässiga användare och miljöfarlig verksamhet. Dessutom har kommunerna tillsynsansvar för kemiska produkter, bekämpningsmedel och varor i detaljhandelsledet. Förutom Kemikalieinspektionen har flera andra centrala myndigheter delar av ansvaret för kemikalietillsynen, t.ex. Arbetsmiljöverket, när det gäller arbetsplatsen, Naturvårdsverket, när det gäller utsläpp till yttre miljö, platsanknuten tillsyn och Jordbruksverket, när det gäller jordbruksfrågor.

Kemikalieinspektionen ska särskilt ansvara för den centrala tillsynsvägledningen inom sitt verksamhetsområde (förordning [2009:947] med instruktion för Kemikalieinspektionen).

I regleringsbrevet för 2009 fick Kemikalieinspektionen i uppdrag att ta fram en plan för tillsynsvägledning för åren 2010–2012. Planen ska årligen uppdateras och fyllas på med nya vägledningsaktiviteter för de kommande tre åren. Kemikalieinspektionen har tagit fram en sådan plan med syfte att skapa förutsättningar för en likvärdig och effektiv lokal och regional kemikalietillsyn, som därigenom bidrar till att säkerställa lagstiftningens avsik-

ter. Den gällande planen omfattar tillsynsvägledning för åren 2012–2014. Syftet med planen är att tydliggöra vilken tillsyn Kemikalieinspektionen tänker bedriva inom de närmaste åren och underlätta för kommunerna, länsstyrelserna och andra i deras planering.

De aktiviteter som finns med i planen har valts utifrån de behov som kommunerna och länsstyrelserna har uttryckt och utifrån Kemikalieinspektionens bedömning av behoven under de närmaste åren (Kemikalieinspektionen, Plan för tillsynsvägledning för åren 2012–2014).

Utskottet har senast i sitt budgetbetänkande 2013/14:MJU1 framhållit regeringen satsning på handlingsplanen för en Giftfri vardag. Sedan 2011 har riksdagen efter förslag från regeringen höjt Kemikalieinspektionens anslag för att bl.a. förstärka myndighetens inspektionsverksamhet. Utskottet har erfarit att en viktig del av inspektionsverksamheten är att aktivt följa upp bristerna i företagens underlag till Echa.

Insatsen har, utöver det som annars skulle ha genomförts, gjort det möjligt för Kemikalieinspektionen att ha ett omfattande tillsynssamarbete med Konsumentverket och Elsäkerhetsverket. Detta arbete har varit inriktat på leksaker, inklusive gemensamma informationsinsatser till företagen, på att kraftigt öka antalet inspektioner på plats hos företagen, på att kraftigt öka antalet kemiska analyser för att kontrollera att företagen följer reglerna om farliga ämnen i varor och på att införa ett mer strukturerat och förebyggande arbetssätt genom att fokusera på en hel bransch eller produktgrupp på den svenska marknaden, t.ex. golv eller leksaker.

Mer resurser har således kunnat läggas på operativ tillsyn och tillsynsvägledning samt på kemiska analyser för kontroll av hur företagen följer reglerna om farliga ämnen i varor. Kemikalieinspektionen har i tillsynen upptäckt ett flertal överträdelser som har lett till åtalsanmälningar. Andelen åtalsanmälningar har varit störst för leksaker (16 av 238 analyserade varor) och enklare hemelektronik (15 av 107). Överträdelserna har främst gällt att gränsvärdena för bly, ftalater och bromerade flamskyddsmedel har överskridits.

När det gäller frågan om att förstärka miljöåklagarna vill utskottet hänvisa till att justitieutskottet har behandlat och avstyrkt ett sådant motionsyrkande senast i sitt budgetbetänkande. Riksdagen följde utskottets förslag (2013/14:JUU1, rskr. 2013/14:97).

Därmed anser utskottet att motionerna 2013/14:MJ9 (V) yrkandena 2, 2013/14:MJ11 (MP) yrkande 18 och 26 bör lämnas utan vidare åtgärd.

Barn och förbud mot farliga ämnen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om att genomföra ett uppdrag för att minska barns exponering för farliga kemikalier (S), utfasning av bly i elektronikprodukter (V), förbud mot deka-BDE (MP, V), parabener (MP, SD, V) nonylfenoletoxilat (S, V) samt triklosan, triklokarban och silver i konsumentprodukter (V).

Jämför reservationerna 27 (MP, V), 28 (MP, V), 29 (SD), 30 (S, MP, V), 31 (MP), 32 (MP, V) och 33 (S, MP, V).

Propositionen

Regeringen har fastställt ett etappmål att minska barns exponering för farliga kemikalier. Etappmålet är att senast 2018 har beslut fattats avseende befintliga och vid behov nya regelverk och andra styrmedel, vilka medför en betydande minskning av hälsoriskerna för barn till följd av den samlade exponeringen för kemikalier. Riskminskningen ska bedömas i jämförelse med situationen 2012.

Enligt regeringen bör användningen av särskilt farliga ämnen, inklusive hormonstörande och allergiframkallande ämnen, begränsas i varor som barn ofta kommer i kontakt med. Arbetet med att minska barns exponering för farliga kemikalier i varor bör fokusera på byggprodukter och inredningar, elektriska och elektroniska produkter, textilier samt leksaker och andra varor avsedda för barn.

Det är särskilt viktigt att skydda barns och ungdomars hälsa från skador av kemikalier. För att nå etappmålet om att minska barns exponering för kemikalier krävs enligt regeringen ett långsiktigt arbete med ett brett spektrum av insatser nationellt, inom EU och internationellt. Ansatsen är att vidta fortlöpande riskminskningsåtgärder som särskilt tar hänsyn till barns samlade exponering för farliga kemikalier och barnens särskilda känslighet. Insatser för att skydda barns hälsa innebär ofta ett starkt skydd för andra känsliga grupper och generellt för människors hälsa. Insatserna för att nå etappmålet om att minska barns exponering för kemikalier är nära sammankopplade med insatser för att nå de övriga etappmål och åtgärder som beskrivs i denna proposition.

Regeringen ser vidare ett behov av en analys av hur miljö- och hälsoriskerna för barn kan minskas i barnens offentliga miljöer och boendemiljöer.

När det gäller elektriska och elektroniska produkter bedömer regeringen att man bör identifiera vilka ytterligare ämnen som ska regleras i RoHS-direktivet³.

³ Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/65/EU av den 8 juni 2011 om begränsning av användning av vissa farliga ämnen i elektrisk och elektronisk utrustning.

Regeringen anser också att det behövs utökade kemikaliekraV för leksaker och andra varor särskilt avsedda för barn. Enligt regeringen bör allergiframkallande och hormonstörande ämnen som huvudregel inte få förekomma i leksaker. Vidare bör migrationsgränsvärdet för bly i leksaker sänkas. KemikaliekraVerna i de standarder som utgår från de allmänna produktssäkerhetsreglerna bör stärkas.

När det gäller byggprodukter och inredningar anger regeringen att kemikaliekraVerna kan behöva stärkas. Enligt regeringen bör man undersöka om det finns ett behov av proportionerliga nationella begränsningar gällande farliga ämnen i byggprodukter för att minska barns exponering för farliga kemikalier.

I byggproduktförordningen⁴ framgår att EU-kommissionen senast den 25 april 2014 ska utvärdera det särskilda behovet av information om innehållet av farliga ämnen i byggprodukter och överväga en eventuell utvidgning av det informationskrav som gäller enligt Reachförordningen. Regeringen uppger att det viktigt att Sverige aktivt bidrar i detta arbete.

För att minska barns exponering för farliga kemikalier bör enligt regeringen en harmonisering av kemikalierregler för textilier införas på EU-nivå. Sverige bör därför arbeta för en harmonisering på EU-nivå av miljökrav på textilier.

Enligt regeringen är en samlad lagstiftning som reglerar användningen av farliga ämnen i textilier är att föredra. En sådan lagstiftning bör bl.a. ta hänsyn till barns användningsmönster och deras särskilda känslighet, vilket innebär att även ämnen som är farliga vid intag via munnen kan behöva begränsas. En reglering av farliga ämnen i textilier kan således inte bara behöva omfatta ämnen som är allergiframkallande vid hudkontakt, utan även ämnen som är hormonstörande, cancerframkallande, reproduktionsstörande, skadliga för arvsmassan eller skadliga vid inandning.

Motionerna

Enligt kommittémotion 2012/13: MJ455 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 15 bör regeringen besluta om att genomföra de uppdrag kring barn och farliga ämnen som Miljömålsberedningen har föreslagit.

I kommittémotionerna 2013/14: MJ299 yrkande 9 i denna del och 2012/13: MJ207 yrkande 10 i denna del, båda av Jens Holm m.fl. (V), förordas en utfasning av bly i elektronikprodukter och i varor som barn kommer i kontakt med.

I kommittémotionerna 2013/14: MJ11 av Åsa Romson yrkande 5 samt 2013/14: MJ299 yrkande 13 och 2012/13: MJ207 yrkande 13, båda av Jens Holm m.fl. (V), föreslås att Sverige bör återinföra förbudet mot det bromerade flamskyddsmedlet deka-BDE i möbler och textilier som den borgerliga regeringen avskaffade.

⁴ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 305/2011 av den 9 mars 2011 om fastställande av harmoniserade villkor för saluföring av byggprodukter och om upphävande av rådets direktiv 89/106/EG.

I kommittémotion 2013/14: MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 4 anförs att propyl- och butylparaben bör förbjudas i kosmetik- och hygienprodukter. Enligt motionärerna är Danmark ett föredöme; Danmark har förbjudit dessa parabener i produkter som är avsedda för barn under tre år och arbetar för att motsvarande förslag ska införas även på EU-nivå. I kommittémotionerna 2013/14: MJ299 yrkande 17 och 2012/13: MJ207 yrkande 14, båda av Jens Holm m.fl. (V), föreslås också att Sverige bör införa förbud mot produkter som innehåller propyl- och butylparabener och riktar sig till barn under tre år. I motion 2012/13: MJ209 av Carina Herrstedt (SD) förordas att riksdagen snarast bör verka för att det införs ett förbud mot kemikaliegruppen parabener i produkter som är avsedda för småbarn tills man med säkerhet kan konstatera att dessa kemikalier inte är hälsovådliga.

I kommittémotion 2013/14: MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 8 föreslås att regeringen bör genomföra Kemikalieinspektionens förslag om att utreda nationella begränsningar för farliga ämnen i byggprodukter.

Enligt kommittémotionerna 2013/14: MJ299 yrkande 8 och 2012/13: MJ207 yrkande 9, båda av Jens Holm m.fl. (V), är nonylfenoletoxilat en mycket giftig kemikalie för vattenlevande organismer och tillhör en grupp av ämnen som prioriteras i bl.a. EU:s vattendirektiv. Nonylfenoletoxilat bör därför förbjudas i alla varor som kommer i kontakt med barn. Även i kommittémotion 2013/14: 492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 14 framhålls att farliga ämnen i textilier, t.ex. nonylfenoletoxilat, måste stoppas. Regeringen bör därför ta initiativ till ett direktiv för textilier liknande de som finns för leksaker och elektronik.

Enligt kommittémotionerna 2013/14: MJ299 yrkande 10 och 2012/13: MJ207 yrkande 11, båda av Jens Holm m.fl. (V), behövs ett förbud mot triklosan, triklokarban och silver som tillsatser i olika konsumentprodukter eftersom dessa ämnen kan bidra till utvecklingen av resistent bakterier.

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar såväl regeringens etappmål som inriktningen på arbetet för att minska barns exponering för farliga kemikalier. Utskottet instämmer också i regeringens bedömning att insatserna för att nå etappmålet är nära sammankopplade med insatserna för att nå de övriga etappmålen och de åtgärder som beskrivs i regeringens proposition.

Utskottet konstaterar att under de senaste 50 åren har de sätt på vilka barn och ungdomar utsätts för kemikalier kraftigt förändrats. Exponeringen för vissa särskilt farliga kemikalier, t.ex. bly, är betydligt lägre i dag men i stället utsätts barn och ungdomar för många fler kemikalier. Jämfört med för 50 år sedan har barn och ungdomar i dag ett mycket större antal leksaker, kläder och andra varor som innehåller olika kemikalier. Den snabba omsättningen av varor bidrar också till att exponeringen blir högre. Nor-

malt ger leksaker, elektronik och andra varor ifrån sig mindre mängder av kemikalier när de har använts en tid jämfört med när de är nya. Kläder som har tvättats flera gånger ger också ifrån sig mindre mängder kemikalier.

Barn och ungdomar är mer sårbara än vuxna för påverkan från kemikalier. Det finns flera skäl till detta. En rad olika hormonella system samspekar för att säkra en normal utveckling hos barnet och samspelet är mycket komplext. Särskilt känsligt för störningar är den snabba utvecklingen hos det ofödda barnet. Känsligheten för störningar fortsätter dock fram till och under hela puberteten, den period då barnet utvecklas till vuxen. Allvarliga skador kan därför uppstå vid exponering under fosterperioden, under den första levnadstiden och vidare upp i puberteten.

Som utskottet tidigare redovisat har Kemikalieinspektionen på regeringens uppdrag tagit fram en handlingsplan för en giftfri vardag med fokus på att bättre skydda barnen (Handlingsplan för en giftfri vardag 2011–2014 Skydda barnen bättre). I handlingsplanen har Kemikalieinspektionen redovisat vilka åtgärder som behövs under åren 2011–2014 för att minska risken för att människor i sin vardag ska utsättas för farliga kemikalier. Fokus är på barn och ungdomar eftersom de ofta är mer sårbara än vuxna för påverkan från kemikalier.

För att förstärka Kemikalieinspektionens arbete med att genomföra handlingsplanen har riksdagen efter förslag från regeringen utökat Kemikalieinspektionens anslag med 100 miljoner kronor under perioden 2011–2014. För att upprätthålla och stärka ambitionsnivån och insatserna på området föreslog regeringen i budgetpropositionen 2014 en fortsatt satsning på handlingsplanen för en giftfri vardag för perioden 2015–2020. Ambitionen är att arbetet med att nå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö på så sätt ska stärkas och särskilt att riskerna för farliga kemikalier i vår vardagsmiljö ska minska. Riksdagen följde regeringens förslag (2013/14: MJU1, rskr. 2013/14: 122).

Exempel på ämnen som prioriteras i Kemikalieinspektionens handlingsplan är redan kända problemämnen som konsumenter exponeras för, som kvicksilver och kvicksilverföreningar, kadmium och kadmiumföreningar, ftalater, bromerade flamskyddsmedel och perfluorerade ämnen. Ett särskilt fokus läggs på ämnen som är hormonstörande.

Regeringens extra satsning på handlingsplanen har hittills inneburit att Kemikalieinspektionen har kunnat satsa mer på varutillsynen och på att föreslå harmoniserade klassificeringar av ämnen och begränsningar av farliga ämnen inom EU:s kemikalielagstiftning. Satsningen har också inneburit att Kemikalieinspektionen har kunnat inleda dialoger med prioriterade branscher i syfte att gemensamt identifiera vilka åtgärder som behövs för att nå en giftfri vardag och underlätta för företagen att byta ut farliga ämnen i varor.

Sverige är numera bland de medlemsstater som tar flest initiativ till ytterligare EU-regleringar. För att stärka Kemikalieinspektionens vetenskapliga underlag och på så sätt bättre kunna påverka utvecklingen av EU:s rättsak-

ter har inspektionen låtit ta fram underlag om hormonstörande ämnen och nanomaterial. Vidare har Kemikalieinspektionen kartlagt hur barns säkerhet hanteras i de EU-regelverk som rör risker med kemikalier samt i det arbete som sker på internationell nivå och som syftar till att skydda barn från att utsättas för farliga kemikalier.

Utskottet konstaterar att regeringens fortsatta satsning på handlingsplanen för en giftfri vardag fram till 2020 kommer att stärka ambitionen att skydda barnen bättre. Satsningen ger Kemikalieinspektionen en möjlighet att vidta åtgärder mot de särskilt farliga ämnena, att vara drivande i att utveckla och genomföra EU:s kemikalier regler, att upprätthålla den ökade ambitionsnivån i tillsynsarbetet och att i ökad omfattning stödja konsumenter, företag, myndigheter och upphandlare att byta ut ämnen som kan innebära hälso- och miljörisker i varor.

Utskottet anser att det är positivt att arbetet fortsätter med oförminskad kraft, bl.a. genom kommande uppdrag till Kemikalieinspektionen och andra berörda myndigheter att vidareutveckla arbetet med handlingsplanen för en giftfri vardag. Eftersom arbete både pågår och planeras inom området föreslår utskottet att motion 2012/13: MJ455 (S) yrkande 15 lämnas utan vidare åtgärd.

Bly

Bly i elektriska och elektroniska produkter regleras i RoHS-direktivet som omfattar en mycket bred varugrupp men bara ett begränsat antal ämnen, nämligen bly, kvicksilver, kadmium, sexvärt krom, polybromerade bifenyler och polybromerade difenyletrar. Som framgått ovan är exponeringen för bly betydligt lägre i dag än för 50 år sedan men det behövs enligt utskottet fortsatta åtgärder för att fasa ut användningen. Bly ingår i gruppen särskilt farliga ämnen och sambanden mellan exponering och skador på människors hälsa och miljön är väl kända.

Utskottet anser därför att det är tillfredsställande att regeringen tar ställning för att migrationsgränsvärdet för bly i leksaker bör sänkas. Utskottet vill särskilt nämna att regeringen anger att vissa varugrupper bör stå i fokus för satsningar de kommande åren för att samhällets insatser ska användas effektivt. Utgångspunkterna för en prioritering bör vara att skydda människor i deras vardag och att minska exponeringen via miljön och kretsloppen. Insatserna bör därför inriktas på varor som många människor kommer i kontakt med, i synnerhet särskilt känsliga grupper såsom barn och kvinnor i barnafödande åldrar, och på varor som genererar stora avfallsmängder. Byggprodukter och inredningar, elektriska och elektroniska produkter, textilier samt leksaker och andra varor avsedda för barn är varugrupper som överensstämmer med dessa kriterier. En sådan prioritering bidrar även till att åstadkomma synergier mellan styrmedel och åtgärder nationellt, inom EU och globalt. I detta sammanhang är en effektiv tillsyn central för att man ska kunna konstatera och beivra överträdelserna när det t.ex. gäller gränsvärdena för bly.

Utskottet utgår därmed från att regeringen säkerställer att arbetet med utfasning av bly i elektronikprodukter och andra varor som barn kommer i kontakt med fortsätter. Motionerna 2012/13:MJ207 (V) yrkande 10 i denna del och 2013/14:MJ299 (V) yrkande 9 i denna del kan därmed lämnas utan vidare åtgärd.

Deka-BDE

Regeringen upphävde den 8 maj 2008 det nationella förbudet mot deka-BDE. Förbudet omfattade bl.a. textilier och möbler (andra varor än fordon och den elektronik som omfattas av RoHS) och hade varit i kraft sedan den 1 januari 2007. Regeringen ansåg att all användning av deka-BDE bör regleras på EU-nivå och att EU-regler får större effekt från miljö- och hälsosynpunkt än ett nationellt förbud och bidrar samtidigt till den fria rörligheten för varor och tjänster på EU:s inre marknad.

Kemikalieinspektionen har på grundval av ett uppdrag från regeringen utrett frågan och medverkat till riskbedömningen av deka-BDE och tagit fram ytterligare kunskap om ämnet (Kemikalieinspektionen, DekabDE – rapport från ett regeringsuppdrag, Rapport Nr 1/09). Av rapporten framgår att Kemikalieinspektionen anser att de nya forskningsdata som har framkommit styrker de misstankar som finns om persistens, bioackumulering och toxicitet. Dessa misstankar i kombination med relativt oförändrade halter deka-BDE de senaste åren i rovfåglar och i miljön gör att Kemikalieinspektionen fortsatt kommer att vara aktiv i den riskbedömning av deka-BDE som pågår i EU. Eftersom användningen av deka-BDE har minskat förväntas en minskande exponering för människa och miljön. Därför föreslås inga ytterligare omedelbara åtgärder, men det är viktigt att följa hur exponeringen utvecklas för att vid behov föreslå åtgärder.

Deka-BDE används huvudsakligen i olika varor och följer därför de internationella varuströmmarna. Den största användningen, i plaster i elektronik, kan komma att kraftigt begränsas både i importerade varor och vid svensk tillverkning genom EU:s RoHS-direktiv. Det finns dock farhågor om att omfattningen av RoHS-direktivet kan bli mindre för de produktkategorier som ingår. Vid översynen av direktivet är det därför viktigt att arbeta för att så inte sker. Den införsel av deka-BDE som kommer att kvarstå i Sverige om deka-BDE inte används i elektriska och elektroniska produkter gäller möbler, specialtextilier, storskaliga fasta industriverktyg, medicintekniska produkter, övervaknings- och kontrollinstrument samt forskaffningsmedel såsom bilar och flygplan. I översynen föreslås att medicintekniska produkter och övervaknings- och kontrollinstrument ska inkluderas.

Utskottet vill också nämna att Echa har blivit ombedd av EU-kommissionen att ta fram ett begränsningsförslag för användningen av deka-BDE. Enligt arbetsplanen ska förslaget läggas fram senast den 1 augusti 2014. Utskottet avstyrker därmed motionerna 2012/13:MJ207 (V) yrkande 13, 2013/14:MJ11 (MP) yrkande 5 och 2013/14:MJ299 (V) yrkande 13.

Parabener

När det gäller propyl- och butylparaben förbereder EU-kommissionen en reglering på EU-nivå. Läkemedelsverket har i regleringsbrevet för 2014 fått i uppdrag att utreda behovet av och förutsättningarna för Sverige att införa mer långtgående nationella begränsningar. Uppdraget ska redovisas senast den 31 maj 2014.

Med hänsyn till det pågående utredningsarbetet föreslår utskottet att motionerna 2012/13: MJ207 (V) yrkande 14, 2012/13: MJ209 (SD), 2013/14: MJ11 (MP) yrkande 4 och 2013/14: MJ299 (V) yrkande 17 lämnas utan vidare åtgärd.

Ämnen i byggprodukter

Utskottet anser att det är positivt att kemikaliekrav för byggprodukter och inredningar uppmärksammas. Det är särskilt angeläget att diskutera frågan om nationella begränsningar av farliga ämnen i byggprodukter för att minska barns exponering för farliga kemikalier.

Alla människor utsätts för kemiska ämnen från produkterna i sin vardag, såväl hemma som på arbetsplatsen. Byggprodukter kan innehålla olika farliga ämnen som människor och miljön kan utsättas för under produkternas livscykel. Halten av många kemiska ämnen, t.ex. ftalater, är betydligt högre inomhus än utomhus. Barn är särskilt utsatta eftersom de får i sig en större mängd kemikalier i förhållande till sin kroppsvikt än vuxna. Barns sätt att röra på sig och att leka innebär också en större risk för exponering för farliga ämnen inomhus: små barn kryper och sitter t.ex. gärna på golvet, vilket innebär en risk för exponering för farliga ämnen i golvmaterialet.

Byggprodukter används i mycket stora volymer och produkterna har en lång brukstid. Farliga ämnen i material och varor byggs ofta in för långa tider. Eftersom människor tillbringar en stor del av sin tid inomhus kan emissioner av farliga ämnen från byggprodukter ge upphov till en betydande exponering via inomhusmiljön. Risker kan även finnas i arbetsmiljön. Flera kända miljögifter, som polyklorerade bifenylter (PCB) och asbest, har orsakat både miljö- och hälsoeffekter och stora kostnader för samhället i form av sanering av byggnader och mark. Ytterligare exempel på farliga ämnen i byggvaror är ftalater i mattor av polyvinylklorid (PVC) och formaldehyd i spånskivor.

Byggprodukters livscykel kan spänna över 50–100 år. Vid rivningsarbeten och renoveringar är det ofta svårt att ta reda på vilka farliga ämnen som fanns i de byggprodukter som användes när huset byggdes. Detta problem ska ses i ljuset av de stora avfallsmängder som genereras vid byggnation och renoveringar. Enligt Boverket står byggindustrin för ungefär 25 procent av Sveriges totala avfallsmängd och för nästan 40 procent av landets farliga avfall.

På EU-nivå regleras saluföring av byggprodukter i EU:s byggproduktförordning.⁵ I förordningen finns ett antal gemensamma grundläggande krav på byggnadsverk. Byggproduktförordning kräver att byggprodukters prestanda fortlöpande bedöms och beskrivs i en prestandadeklaration och i CE-märkning i enlighet med de metoder och kriterier som anges i de harmoniserade tekniska specifikationerna enligt förordningen. Produkter som uppfyller kraven för CE-märkning kan därefter säljas fritt mellan EU-länderna. Byggproduktens lämplighet för användning får avgöras mot bakgrund av nationella byggregler. Vid utarbetande av krav på byggnadsverk ska medlemsstaterna anpassa sig till de metoder som finns i de harmoniserade standarderna. Medlemsländerna har därmed möjlighet att utfärda nationella regler om t.ex. begränsning av vissa farliga ämnen i byggprodukter, emissioner från byggmaterialet och informationskrav. Nationella regler av detta slag finns bl.a. i Frankrike, Nederländerna och Tyskland.

Utöver begränsningar för formaldehyd har Sverige inga nationella regler som begränsar användningen av farliga ämnen i byggprodukter. Vissa begränsningar finns i Reachförordningen, t.ex. för kadmium i plastmaterial.

Inom Regeringskansliet förbereds ett uppdrag till berörda myndigheter. Syftet är att undersöka om det är motiverat att, utifrån behovet att skydda barns hälsa och miljö och med hänsyn till de effekter för företagets konkurrenskraft och den inre marknadens funktion som en nationell reglering kan ha, införa proportionerliga nationella begränsningar för farliga ämnen i byggprodukter. Det kan exempelvis röra sig om kemiska ämnen som kan avges till inomhusluften eller ämnen vars farliga egenskaper utgör ett problem vid återvinning och avfallshantering.

Utskottet anser därmed att motion 2013/14:MJ11 yrkande 8 kan lämnas utan vidare åtgärd.

Farliga ämnen i textilier

Det finns inom EU inget sammanhållet regelverk som reglerar ämnen i textilprodukter. Reachförordningen innehåller dock vissa regler som rör textilprodukter, bl.a. krav på information om varors innehåll av särskilt farliga ämnen och ett antal förbud och begränsningar som rör azofärgämnen, vissa flamskyddsmedel och nickel i knappar som används i kläder. Det är därför glädjande att regeringen förordar en samlad lagstiftning som reglerar användningen av farliga ämnen i textilier. Utskottet instämmer i regeringens bedömning att en sådan lagstiftning bör ta hänsyn till barns användningsmönster och deras särskilda känslighet.

Den övervägande delen av de kläder och skor som används i EU tillverkas i länder i Asien, och kan där orsaka stora miljö- och hälsoproblem. Vid textiltillverkning, från fiberframställning till färdig vara, används stora mängder kemikalier. Produktionen av textilier är komplex och sker i flera

⁵ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 305/2011 av den 9 mars 2011 om fastställande av harmoniserade villkor för saluföring av byggprodukter och om upphävande av rådets direktiv 89/106/EG.

steg där kemikalier ingår i många processer. Kemikalier tillsätts även till den färdigproducerade textilen för att förse produkten med t.ex. antibakteriella och flamskyddande egenskaper.

Kemikalier som har tillsatts under tillverkningsprocessen kan finnas kvar när varorna når slutanvändaren. Vissa av dessa ämnen kan vara särskilt farliga och t.ex. ha reproduktionsstörande, hormonstörande eller allergiframkallande egenskaper. Vid användning kan människor exponeras för sådana kemikalier och känsliga personer kan, om resthalterna är höga, utveckla kontaktallergier. Små barn som ibland suger på kläder, kuddar, filter etc. kan även få i sig kemikalier genom munnen. Sådan oral exponering innebär andra risker än hudexponering.

Genom bl.a. slitage och tvätt kan miljö- och hälsofarliga ämnen spridas till miljön. Detta kan innebära att människor kan komma att indirekt exponeras för ämnena. Vidare kan ämnena orsaka miljörisiker, t.ex. genom att de bryts ned långsamt eller är skadliga för vattenlevande organismer.

Utskottet konstaterar att det finns frivilliga system och att textilbranschen har egna kemikaliekraV men att analyser som Kemikalieinspektionen har utfört under perioden 2005–2012 visar att de frivilliga system som finns i dag inte är tillräckliga för att nå en hög skyddsnivå. Vidare indikerar resultaten att det är svårt för textilimportörerna att säkerställa att de importerade varorna uppfyller de få krav som finns i lagstiftningen. Det problemet kan möjligen begränsas med en effektivare tillsyn men ett tydligt regelverk på EU-nivå inriktat på textilier kan på ett bättre sätt klargöra för omvärlden vad som gäller i EU och fungera som ett stöd för importörerna.

Utskottet välkomnar därmed regeringens ställningstagande att Sverige bör arbeta för en harmonisering på EU-nivå av miljökrav på textilier. Utskottet föreslår därför att motionerna 2012/13: MJ207 (V) yrkande 9 och 11, 2013/14: MJ299 (V) yrkandena 8 och 10 samt 2013/14: 492 (S) yrkande 14 lämnas utan vidare åtgärd.

Läkemedel

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om miljökrav på läkemedel (MP), miljöaspekterna i samband med godkännande av läkemedel (S) och en utredning om ekonomiska styrmedel för att minska risken för skadliga läkemedel i vatten (SD).

Jämför reservation 34 (SD).

Propositionen

Regeringen har fastställt ett etappmål för ökad miljöhänsyn i EU:s läkemedelslagstiftning och internationellt. Etappmålet är att senast 2020 beslut har fattats inom EU eller internationellt som innebär att befintliga och eventuella nya regelverk för human- och veterinärmedicinska läkemedel i ökad utsträckning väger in miljöaspekter.

För att nå etappmålet om att minska riskerna med läkemedel i miljön bör åtgärder vidtas vid källan, vid tillverkningen av läkemedel och aktiva substanser samt vid utvecklingen av nya läkemedel.

Sverige bör enligt regeringen inleda ett påverkansarbete inom EU för att kommissionen, inom ramen för framtagnandet av unionens strategiska angreppssätt mot förorening av vatten med läkemedelssubstanser, ska inleda arbetet kring de insatser som krävs för att nå etappmålet om ökad miljöhänsyn i EU:s läkemedelslagstiftning och internationellt. Sverige ska särskilt verka för att kommissionen i bedömningen av nyttan och risker med läkemedel identifierar och utreder konsekvenserna av olika handlingsalternativ när det gäller miljöhänsyn.

Regeringen avser att ge Läkemedelsverket i uppdrag att tillsammans med andra berörda myndigheter fördjupa analysen på detta område. Bland annat bör frågor om tillgången till läkemedel, kostnadseffektivitet, samhällets kostnader för läkemedel, effekter på utvecklingen samt kostnaden för skador på miljön av nya läkemedel belysas ytterligare.

För att samla och tillgängliggöra miljödata om aktiva läkemedelssubstanser bör enligt regeringen en databas vid den europeiska läkemedelsmyndigheten skapas. Miljöaspekter bör enligt regeringen föras in vid bedömningen av nyttan och riskerna med läkemedel. Det behövs en fördjupad analys av hur lagstiftningen konkret ska kunna utformas så att detta möjliggörs. En reglering av minimikrav på produktionsförhållanden för försäljning av produkter på EU-marknaden bör övervägas. För att kunna fastställa hur Sverige ska driva dessa frågor vidare inom EU måste konsekvenserna av ökad miljöhänsyn analyseras ytterligare. Sverige bör verka för att EU-kommissionen identifierar och utreder konsekvenserna av olika handlingsalternativ.

Regeringen anger vidare att när det gäller särskild rening av avloppsvatten bör avancerad teknik för rening av läkemedelsrester och andra svårbehandlade ämnen vara testad och utvärderad i full skala senast 2018.

Motionerna

Enligt motion 2013/14:MJ380 av Jan Lindholm och Mats Pertoft (båda MP) behöver miljökraven på läkemedel öka. Därför bör man se över regler och lagar med målet att minimera läckaget av läkemedel och läkemedelsrester till miljön.

I kommittémotion 2013/14:MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 19 framhåller motionärerna att det måste bli möjligt att föra in miljöaspekterna i samband med godkännande av läkemedel och i EU:s miljöregler. Det behövs mer information till läkemedelskonsumenterna om effekterna av att spola ner överblivna läkemedel i avloppet, ett ökat producentansvar för överblivna läkemedel samt högre reningskrav för att minska utsläppen av läkemedelsrester.

Enligt motion 2013/14:MJ10 av Josef Fransson (SD) yrkande 3 behöver man utreda om det är möjligt att utöka användningen av ekonomiska styrmedel för att minska risken för skadliga effekter av läkemedel och hormonstörande ämnen i vatten.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att det är glädjande att regeringen både har fattat beslut om ett etappmål om ökad miljöhänsyn i EU:s läkemedelslagstiftning och att åtgärder anges för att nå målet.

Enligt utskottet är det positivt att regeringen aviserar ett uppdrag till Läkemedelsverket för att fördjupa analysen i fråga om tillgången till läkemedel, kostnadseffektivitet, samhällets kostnader för läkemedel, effekter på utvecklingen av nya läkemedel och kostnader för skador på miljön. En sådan fördjupad analys är nödvändig för att fastställa hur Sverige ska driva frågan vidare inom EU och internationellt.

Utskottet anser att det är väsentligt att miljöaspekter bör kunna vägas in vid bedömningen av riskerna och nyttan i samband med godkännande av läkemedel. Utskottet instämmer därmed i regeringens syn på att principen om att i första hand åtgärda utsläpp av miljöskadliga kemikalier vid källan även bör tillämpas på humanläkemedel så långt det är möjligt. Undantag från principen bör bl.a. kunna göras i de fall insatser bedöms ge oönskade effekter på tillgången till läkemedelsbehandling och/eller samhällets kostnader för läkemedel. I vissa fall bör det dock vara möjligt för samhället att, under vissa omständigheter och enligt tydliga kriterier, kunna neka godkännande även för humanläkemedel på grund av allvarlig miljöpåverkan eller om människors hälsa hotas.

Likaså anser utskottet att miljökrav bör föras in i EU:s standarder om god tillverkningssed. Enligt en precisering till det svenska generationsmålet ska de stora miljöproblemen i Sverige lösas utan att orsaka problem i andra länder. Konsumtionen av läkemedel i Sverige och EU i övrigt bör inte indirekt bidra till att yt- och grundvatten i andra länder förorenas av läkemedelsrester eller att det uppstår risker för att antibiotikaresistenta bakterier bildas och sprids. En reglering av minimikrav på produktionsförhållanden för försäljning av produkter på EU-marknaden bör därför övervägas.

Utskottet anser därför att det vilar ett ansvar på Sverige och övriga medlemsstater i EU att verka för en hållbar global läkemedelsproduktion, både ur perspektivet av att bibehålla verkningsgraden hos antibiotikum och att

skydda yt- och grundvatten i produktionsländerna från förorening. Det är positivt att regeringen avser att fortsätta sitt påverkansarbete inom EU och internationellt vad gäller miljökrav kopplade till tillverkningen, bl.a. mot bakgrund av det förslag och de rekommendationer som har tagits fram av Läkemiddelsverket och med överväganden om en kompletterande analys med avseende på kopplingen till Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU av den 24 november 2010 om industriutsläpp.

Därmed föreslår utskottet att motionerna 2013/14:MJ380 (MP) och 2013/14:MJ492 (S) yrkande 19 lämnas utan vidare åtgärd.

När det gäller frågan om att utreda användningen av ekonomiska styrmedel för att minska risken för skadliga effekter av läkemedel i bl.a. vatten framgår av propositionen att arbetet inom ramen för den nationella läkemedelsstrategin fortsätter. Utskottet välkomnar en sådan inriktning. Att förändra harmoniserande EU-rättsakter i riktning mot större miljöhänsyn kan ta många år. Utöver de insatser som behövs för att uppfylla etappmålet är det enligt utskottet viktigt att insatser i Sverige bidrar till att minska riskerna med förekomsten av läkemedelssubstanser i miljön. Utskottet vill därför uppmärksamma att regeringen i augusti 2011 beslutade om en nationell läkemedelsstrategi. Strategin innehåller fem långsiktiga mål som alla utgår från de utmaningar som Sverige står inför på läkemedelsområdet. Ett av de fem målen är minimal miljöpåverkan. Även i andra länder förekommer liknande strategier. Det är dock unikt för Sverige att miljöaspekter finns med bland målen.

För att åstadkomma en utveckling inom de uppsatta målen har de brutits ned i sju insatsområden. Det sjunde insatsområdet är att ”minska läkemedels påverkan på miljön lokalt och globalt”. Det sistnämnda insatsområdet omfattar fyra insatser:

- Utreda om hänsyn bör tas till miljöaspekter vid subvention av läkemedel.
- Uppmuntra frivillig kontroll av utsläpp från läkemedelsfabriker.
- Utreda vilka ytterligare åtgärder som kan vidtas på nationell nivå för att minska kassationen av läkemedel eller på annat sätt begränsa miljöpåverkan av läkemedelsanvändning.
- Verka för möjliggörande av miljöhänsyn vid produktion av läkemedel.

Läkemedelsverket har fått i uppdrag att samordna och följa upp den nationella strategin. Utskottet anser därmed att motion 2013/14:MJ10 (SD) yrkande 3 bör lämnas utan vidare åtgärd.

Växtskyddsmedel och biocidprodukter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om användningen av stråförkortningsmedel (MP), neonicotiniderna (S, MP), båtottenfärger (S, MP), kemikalieanvändningen inom livsmedelsproduktionen (MP), handlingsplan för att fasa ut kemiska bekämpningsmedel (V), översyn av regler för miljövänlig bekämpning (M) och hänsynstagande till produktionens behov av växtskyddsmedel (M, KD).

Jämför reservationerna 35 (MP), 36 (MP, V), 37 (MP, V), 38 (S, MP, V) och 39 (S, MP, V).

Propositionen

Enligt regeringens bedömning behöver riskerna för människors hälsa och miljön med växtskyddsmedel minska. Nödvändiga åtgärder innefattar bl.a. att, i större utsträckning än vad som är fallet i dag, skydda allmänna vattentäkter från effekterna av växtskyddsmedel. Det är också viktigt att vissa användningar av växtskyddsmedel som har fasats ut eller aldrig har förekommit i Sverige inte tas i bruk. Vidare är det angeläget att jordbrukare fortsätter att tillämpa principen om ett integrerat växtskydd.

De senaste åren har flera EU-rättsakter antagits på bekämpningsmedelsområdet. I juni 2011 började EU:s växtskyddsmedelsförordning att gälla.⁶ Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/128/EG av den 21 oktober 2009 om hållbar användning av bekämpningsmedel började gälla i november 2011. Direktivet är för närvarande endast tillämpligt på växtskyddsmedel. Rättsakterna väntas leda till ett förstärkt skydd för människors hälsa och miljön från effekterna av växtskyddsmedel. Detta ska uppnås bl.a. genom att alla jordbrukare ska tillämpa principen om ett integrerat växtskydd. Ett integrerat växtskydd innebär att alla tillgängliga växtskyddsmedel noga övervägs och att lämpliga åtgärder integreras i odlingen. Lämpliga åtgärder är sådana som motverkar utvecklingen av skadliga organismer och som håller användningen av växtskyddsmedel och andra former av ingrepp på nivåer som är ekonomiskt och ekologiskt försvarbara och som minskar eller minimerar riskerna för människors hälsa och miljön. Principen om ett integrerat växtskydd betonar odlingen av sunda grödor med minsta möjliga ingrepp i jordbruksekosystemen och uppmuntar naturliga mekanismer för bekämpning av skadegörare och ogräs.

Enligt regeringen har svenska erfarenheter av substitution och nationella handlingsplaner satt tydliga avtryck i rättsakterna om växtskyddsmedel. En nyhet jämfört med vad som tidigare gällt är införandet i EU:s växtskyddsmedelsförordning av uteslutningskriterier för verksamma ämnen som kan ge upphov till cancer, skador på arvsmassan eller fortplantningen eller stör-

⁶ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1107/2009 av den 21 oktober 2009 om utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden.

ningar på hormonsystemet. Sådana ämnen får nu endast godkännas om det behövs för att kontrollera en allvarlig fara inom växtskyddet. Perioden för godkännande får uppgå till högst fem år.

Motionerna

Enligt kommittémotion 2013/14:MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 20 bör användning av sådana stråförkortningsmedel som det reproduktionsstörande ämnet klormekvat inte vara tillåten. Det behövs också ett förbud mot nedvissning och ogräsbekämpning nära skörden. Motionärerna anser att det överlag behövs ett samlat grepp kring de kemikalier som kan hamna i vår mat hela vägen från jord till bord. En strategi för kemikalieanvändningen inom livsmedelsproduktionen behöver tas fram som reglerar allt från livsmedelsindustrins processhjälpmiddel och förpackningars kemiska egenskaper till information om användning av bekämpningsmedel på förpackningarna (yrkande 21).

Enligt kommittémotionerna 2013/14:MJ302 yrkande 5 och 2012/13: MJ260 yrkande 3, båda av Jens Holm m.fl. (V), bör man anta en handlingsplan i Sverige för att fasa ut användningen av kemiska bekämpningsmedel. Kemikalier från bekämpningen ger negativa effekter för den biologiska mångfalden och kan på både kort och lång sikt påverka människors hälsa.

I motion 2013/14:MJ293 av Jan Ericson (M) föreslås att reglerna för miljövänlig bekämpning inom jordbruket och trädgårdsnäringen ska ses över.

I motionerna 2013/14:MJ328 (M) och 2012/13:MJ378 yrkande 1, båda av Betty Malmberg och Eva Bengtson Skogsberg (båda M), förordas att man vid beslut om godkännande och utfasning av växtskyddsmedel bör ta hänsyn till såväl miljöaspekter som produktionens behov av växtskyddsmedel. I motion 2013/14:MJ236 Anders Andersson (KD) uppmärksammas lökodlarnas behov av långsiktiga växtskyddsregler som harmonierar med övriga Europas.

Enligt motion 2013/14:MJ258 av Tina Ehn m.fl. (MP) yrkande 5 bör neonikotinoider som betningsmedel förbjudas. I stället bör skonsamma behandlingsmetoder mot varroakvalster utvecklas. Betningsmedel som innehåller neonikotinoider kan orsaka massdöd av bin enligt vissa forskare. I kommittémotion 2013/14:MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 16 framhåller motionärerna att regeringen bör verka för ett förbud av neonikotiniderna i EU, avveckla undantag som finns i Sverige och stoppa införsel via betat utsäde.

I kommittémotion 2013/14:MJ299 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 15 begärs att regeringen skyndsamt bör redovisa för riksdagen på vilket sätt man arbetat med parakvatfrågan sedan riksdagsbeslutet i april 2011. Det farliga bekämpningsmedlet parakvat är förbjudet i Sverige och inom hela EU. Men merparten av den soja som används i Sverige och EU kommer från Sydamerika där parakvat är tillåtet.

I kommittémotionerna 2013/14:MJ492 yrkande 42 och 2012/13:MJ455 yrkande 32, båda av Matilda Ernkrans m.fl. (S), betonas att tillämpningen av EU:s biocidförordning vad gäller användningen av giftiga båtbottnfärger måste förbättras eftersom mätvärden i småbåtshamnar tyder på att giftiga färger fortfarande används. Även i motion 2012/13:MJ278 av Tina Ehn och Mats Pertoft (båda MP) yrkande 6 framhålls vikten av att utveckla alternativ till giftiga båtbottnfärger.

Utskottets ställningstagande

Som regeringen framhåller behöver riskerna för människors hälsa och miljön med växtskyddsmedel minska.

Det är enligt utskottets mening positivt att regeringen har tagit fram en nationell handlingsplan för hållbar användning av växtskyddsmedel för perioden 2013–2017. Detta har skett i enlighet med kraven i Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/128/EG av den 21 oktober 2009 om hållbar användning av bekämpningsmedel. Planen innehåller kvantitativa mål, riktmärken, åtgärder och tidtabeller för att minska riskerna med och konsekvenserna av användningen av växtskyddsmedel för människors hälsa och miljön och för att uppmuntra utvecklingen av alternativa metoder eller tekniker för att minska beroendet av växtskyddsmedel. I handlingsplanen beskriver regeringen hur de åtgärder som följer av artiklarna i direktivet kommer att genomföras.

Av regeringens proposition framgår att förändringarna på bekämpningsmedelsområdet innebär att svenska bestämmelser om godkännande och användning av bekämpningsmedel måste ses över. Regeringskansliet remitterade därför i juni 2013 ett förslag till en ny förordning om bekämpningsmedel. Ett övergripande syfte med det remitterade förslaget är att säkerställa ett fullgott skydd för existerande och framtida allmänna vattentäkter liksom för vattenområden överlag. Förslaget bereds i Regeringskansliet. Utskottet utgår från att såväl genomförandet av handlingsplanen för hållbar användning av växtskyddsmedel som den kommande förordningen om bekämpningsmedel leder till att riskerna för människors hälsa och miljön med växtskyddsmedel minskar.

Därmed anser utskottet att motionerna 2012/13:MJ260 yrkande 3 (V), 2013/14:MJ11 (MP) yrkande 21, 2013/14:MJ293 (M) och 2013/14 MJ302 yrkande 5 bör lämnas utan vidare åtgärd.

När det gäller användningen av stråförkortningsmedel framgår det av handlingsplanen att användning av bl.a. tillväxtreglering som exempel på god praxis som kan tjäna som exempel för att uppnå direktivets syften. För tillväxtreglering i stråsåd utom råg är användningen av tillväxtreglering i Sverige begränsad. I första hand hanteras problem med liggsåd och ax- och stråbrytning genom olika förebyggande åtgärder som sortval, såtidpunkt, utsädesmängd, gödsling och väl avvägd behandling mot skadesvampar. Enligt Miljödepartementet är användningen av tillväxtreglerande

medel i annan stråsåd än råg låg i Sverige. Målsättningen är att användningen av stråförkortningsmedel i annan stråsåd än råg även fortsatt ska vara låg. För att uppnå detta ska Jordbruksverket även fortsättningsvis verka för att det i första hand tillämpas förebyggande metoder och alternativ till användning av kemiska växtskyddsmedel för tillväxtreglering, såsom sortval, såtidpunkt, utsädesmängd, gödsling och rätt avvägd behandling mot skadesvampar. Utskottet anser därmed att motion 2013/14:MJ11 (MP) yrkande 20 bör lämnas utan vidare åtgärd.

När det gäller frågan om lökodlarnas behov av växtskyddsmedel, likartat tillämpning av regler och hänsyn till produktionens behov av växtskyddsmedel har utskottet utförligt behandlat detta i sitt betänkande 2011/12: MJU18 Kemikaliekontroll. Av utskottets redovisning framgick att syftet med den nya växtskyddsmedelsförordningen i första hand är att säkerställa en hög skyddsnivå för både människors och djurs hälsa och för miljön. Samtidigt ska de nya reglerna ta bort de handelshinder för växtskyddsmedel som finns mellan medlemsstaterna. De gällande reglerna innebär även att prövning och godkännande av växtskyddsmedel ska harmoniseras i större utsträckning inom EU.

Utskottet har i det ovannämnda betänkandet redovisat att de gällande reglerna tillämpas enligt följande: När ett land granskar ansökningar om att släppa ut växtskyddsmedel som innehåller kandidatämnen ska en jämförelse göras med andra medel och metoder för att se om medlet går att byta ut, dvs. substitutionsprincipen ska tillämpas. EU-direktiv 2009/128/EG om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder för att uppnå en hållbar användning av bekämpningsmedel syftar till att minska de risker och konsekvenser som användningen av bekämpningsmedel innebär för människors hälsa och miljön. Syftet ska uppnås genom att användningen av ett integrerat växtskydd och andra alternativa metoder främjas.

Skillnader i hur länderna tillämpar bestämmelserna har uppmärksamats under de senaste åren. Eftersom en olikartad tillämpning bl.a. kan snedvrída konkurrensen skrev landsbygdsminister Eskil Erlandsson och dåvarande miljöminister Andreas Carlgren till den ansvarige EU-kommissionären i december 2010. De framhöll behovet av att de gemensamma kraven tillämpas på ett korrekt och enhetligt sätt så att ett starkt miljöskydd och likvärdiga konkurrensvillkor inte äventyras. Ett exempel på när godkännandeprocessen tillämpas olika inom EU-länderna är när länder, utan omprövning, förlänger godkännandet för produkter som enligt bestämmelserna inte borde få fortsatt godkännande.

När det gäller ogräsmedlet Stomp som lökodlare använder godkändes medlet ursprungligen 1982. Vid en nationell omprövning 1993 begränsades användningen av Stomp till att gälla endast lök, morötter och bruna bönor. Användningen av Stomp bedömdes vara oacceptabel från miljöskyddssynpunkt. Det gjordes en nationell risk-/nyttobedömning och det var endast för dessa grödor som nyttan bedömdes överväga riskerna. Inskränkningen i användningsområdet var ett första steg i en avveckling av det

verksamma ämnet pendimetalin. Detta har följts upp i de handlingsprogram för växtskyddsmedel som myndigheterna har tagit fram och som har beslutats av regeringen. Pendimetalin, som ett av få verksamma ämnen i växtskyddsmedel, är föremål för utfasning enligt definitionen av särskilt farliga ämnen vilket samtidigt är ett etappmål under miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö.

Enligt de gällande harmoniserade reglerna för växtskyddsmedel är som framgått ovan syftet med den nya växtskyddsmedelsförordningen främst en hög skyddsnivå för både människors och djurs hälsa och för miljön. Därmed avstyrker utskottet motionerna 2012/13: MJ378 yrkande 1 (M), 2013/14: MJ236 (KD) och 2013/14: MJ328 (M).

När det gäller frågan om neonikotinoider vill utskottet uppmärksamma att kommissionen under våren 2013 tog initiativ till att begränsa användningen i växtskyddsmedel av ett antal verksamma ämnen i gruppen neonikotinoider. Neonikotinoider misstänks orsaka allvarliga skador på bin och bisamhällen. De aktuella växtskyddsmedlen har framför allt använts för att behandla utsäde till skydd mot skadeinsekter. Bina har kunnat komma i kontakt med substanserna via det damm som uppstår vid sådd och genom att äta nektar från behandlade växter. Genom beslut i april och juli 2013 har kommissionen begränsat användningen av tre verksamma ämnen som ingår i gruppen neonikotinoider. Sverige och flera andra medlemsstater har sedan tidigare haft långtgående nationella begränsningar i fråga om användningen av växtskyddsmedel som innehåller dessa verksamma ämnen. Begränsningarna har dock inte hindrat användning av betat utsäde, dvs. utsäde som har behandlats med neonikotinoider i andra medlemsstater.

Utskottet instämmer i såväl regeringens som kommissionens uppfattning att det har funnits anledning att agera skyndsamt för att begränsa användningen av de aktuella ämnena. Det är av grundläggande betydelse för livsmedelssektorn att kunna upprätthålla ekosystemtjänsten pollinering. För att kunna åstadkomma och upprätthålla en hög skyddsnivå och samtidigt säkerställa likartade konkurrensförhållanden har det varit nödvändigt med en reglering på EU-nivå.

Under våren 2013 presenterade kommissionen ett förslag till en ny stärkt förordning om växtskadegörare. Förslaget syftar till att skydda växter och växtmiljöer genom att förhindra spridning av allvarliga växtskadegörare. Ett bra skydd mot spridning av växtskadegörare minskar behovet av att använda växtskyddsmedel och bidrar därför till en hållbar användning av växtskyddsmedel. Förslaget innebär en ökad inriktning på förebyggande åtgärder och en större möjlighet att på ett effektivt sätt anpassa regelverket till nya situationer. Förslaget till ny förordning behandlas för närvarande i rådet och Europaparlamentet.

Utskottet välkomnar kommissionens förslag till ny förordning eftersom det enligt utskottet är angeläget att säkerställa en hållbar användning av växtskyddsmedel. Därmed anser utskottet att motionerna 2013/14:MJ258 (MP) yrkande 5 och 2013/14:MJ492 (S) yrkande 16 kan lämnas utan vidare åtgärd.

Frågan om parakvat har behandlas av utskottet vid flera tillfällen, senast i betänkande MJU2011/12:18 Kemikaliekontroll. Utskottet hänvisade då till att man tidigare hade framhållit att det var viktigt att Sverige inom EU och internationellt fortsatte att verka för att stoppa användningen av parakvat som bekämpningsmedel. Svenska och europeiska lantbrukare behövde vidare ges förutsättningar för att sluta köpa djurfoder som har odlats med hjälp av parakvat. Detta hade blivit föremål för ett tillkännagivande till regeringen (bet. 2010/11:MJU15, rskr. 2010/11:226).

Med anledning av riksdagens tillkännagivande har regeringen redovisat att man anser att det behövs krafttag för en global utfasning av det giftiga bekämpningsmedlet parakvat och att man agerar för att detta ska ske (prop. 2011/12:1). Sverige verkar genom EU för att parakvat ska läggas till i Rotterdamkonventionen. Förslaget att ämnet ska tas upp har granskats av Rotterdamkonventionens expertkommitté och har diskuterats vid flera tillfällen på konventionens partsmöten, senast i maj 2013. Ett fåtal länder fortsätter dock att kraftigt blockera ett sådant beslut.

Regeringen har även uppmärksammat att branschen och konsumenterna har möjlighet att ställa krav på hur produktionen av en vara ska gå till. Detta är möjligt genom att t.ex. efterfråga certifierade varor och genom att branschen arbetar för att certifieringen tar ansvar för angelägna frågor såsom användningen av bekämpningsmedel. Det är viktigt att det finns ett samarbete inom EU för att de krav som ställs ska ge effekt.

Utskottet konstaterar, i likhet med sin tidigare behandling, att regeringen aktivt driver frågan i enlighet med riksdagens önskemål och utskottet föreslår därmed ingen åtgärd med anledning av motion 2013/14:MJ299 (V) yrkande 15.

När det gäller frågan om biocidprodukter delar utskottet regeringens bedömning att biocidanvändningen i vardagsprodukter bör minska. Biocidprodukter är bekämpningsmedel som används för att skydda människor, djur och egendom mot skadliga organismer. Det har länge funnits EU-regler om utsläppande på marknaden och användning av biocidprodukter. Sedan september 2013 gäller Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 528/2012 av den 22 maj 2012 om tillhandahållande på marknaden och användning av biocidprodukter. Förordningen syftar till att förbättra den inre marknads funktion genom att harmonisera reglerna om biocidprodukter och samtidigt säkerställa en hög skyddsnivå för människors hälsa och miljön. Liksom i EU:s växtskyddsmedelsförordning införs uteslutningskriterier för ämnen som kan ge upphov till cancer, skador på arvsmassan eller fortplantningen eller störningar på hormonsystemet. Sådana

ämnen får som huvudregel inte användas i biocidprodukter. En annan nyhet är att regelverket nu även omfattar varor som har behandlats med en biocidprodukt.

Kommissionen ska, i enlighet med EU:s biocidförordning, senast i juli 2015 rapportera till Europaparlamentet och rådet om hur förordningen bidrar till en mer hållbar användning av biocidprodukter. Rapporten ska behandla behovet av att införa ytterligare åtgärder, särskilt för yrkesmässiga användare, för att minska de risker som biocidprodukter utgör för människors och djurs hälsa och för miljön. Om det är lämpligt ska kommissionen med stöd av denna rapport lägga fram ett förslag till reglering av hållbar användning av biocidprodukter, t.ex. genom en utvidgning av tillämpningsområdet för Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/128/EG om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder för att uppnå en hållbar användning av bekämpningsmedel. Förordningen omfattar bl.a. båt-bottenfärger. Enligt Miljödepartementet finns ett förslag från kommissionen om en förordning som avser en översyn över alla aktiva substanser i biocidprodukterna. Den innefattar också en plan för behandling av olika produktgruppen och enligt förslaget kommer båt-bottenfärger att behandlas under 2015.

Därmed föreslår utskottet att motionerna 2012/13: MJ278 (MP) yrkande 6, 2012/13: MJ455 (S) yrkande 32 och 2013/14: MJ492 (S) yrkande 42 lämnas utan vidare åtgärd.

Internationellt arbete

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om en internationell kemikaliepanel (S, MP, V), en internationell ramkonvention om kemikalier (S, MP) och att Sverige inom EU ska arbeta mer kraftfullt i förhandlingarna om SAICM (S).

Jämför reservationerna 40 (S, MP, V) och 41 (S, MP, V).

Propositionen

Det globala arbetet är enligt regeringen en förutsättning för att nå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö. Regeringen bedömer att Sverige bör ha ett fortsatt stort engagemang och en hög ambitionsnivå i internationella förhandlingar som syftar till att förebygga eller minska riskerna med farliga ämnen. Sverige bör vidare verka för att en säker kemikaliehantering i större utsträckning integreras i övergripande hållbarhets- och utvecklingsfrågor. En ambitiös reglering av kemikalier på global nivå är en förutsättning för att nå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö samt för att nå en hållbar utveckling.

Sverige bör även i fortsättningen bidra till att stärka den institutionella kapaciteten i länder som i dag saknar förutsättningar för en säker kemikaliekontroll. Sveriges starka engagemang i det bilaterala samarbetet har visat sig vara ett mycket uppskattat och effektivt sätt att överföra arbetsmetoder, erfarenhet och kunskap.

Regeringen uppmärksammar att i ljuset av att andra länders kemikaliekontroll behöver stärkas och utvecklas finns det ett fortsatt behov av bilateralt och multilateralt stöd för att nå det globala 2020-målet om att kemikalier ska produceras och användas på ett sådant sätt att skadliga effekter på människors hälsa och miljön blir så begränsade som möjligt samt för att nå det svenska miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö. Det svenska bilaterala samarbetet samt finansiering av åtgärder inom ramen för existerande globala överenskommelser inom kemikalier och avfall bör fortsätta. Detta arbete bör också inriktas mot att integrera kemikaliefrågan i de hållbarhetsmål som är planerade att antas av FN:s generalförsamling senast 2015.

Motionerna

Enligt kommittémotion 2013/14:MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 27 är ett viktigt steg mot en bättre reglering av kemikalier internationellt en instans med befintlig forskarkunskap om farliga ämnen. Motionärerna anser att IPCP, International Panel on Chemical Pollution, är en början till en sådan instans. Arbetet skulle kunna stärkas med en flerårig finansiering av ett mindre sekretariat, något som Sverige bör stödja. Även i kommittémotionerna 2013/14:MJ299 (V) yrkande 19 och 2012/13:MJ207 (V) yrkande 3, båda av Jens Holm m.fl., föreslås att en kemikaliepanel, likt FN:s klimatpanel, inrättas. Likaså framhåller motionärerna i kommittémotionerna 2013/14:MJ492 (S) yrkande 11 och 2012/13:MJ455 (S) yrkande 7, båda av Matilda Ernkrans m.fl., att Sverige ska arbeta för att en internationell forskarpanel i FN:s regi, av samma modell som finns för klimatfrågan, utvecklas inom kemikalieområdet.

I kommittémotionerna 2013/14:MJ492 (S) yrkande 12 och 2012/13: MJ455 (S) yrkande 8, båda av Matilda Ernkrans m.fl., framhålls att Sverige behöver fortsätta att agera aktivt för att EU ska bli mer kraftfullt i förhandlingar om SAICM.

I kommittémotion 2013/14:MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 28 och motion 2013/14:MJ494 av Désirée Liljevall (S) förordas att en internationell ramkonvention om kemikalier inrättas. I dag saknas en sammanhållande konvention som kan ge en rättsligt bindande ram för kemikaliearbetet, med tydliga åtaganden och sanktionsmöjligheter.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att för att kunna nå miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö och generationsmålet bör Sverige ha ett stort engagemang och en hög ambitionsnivå i internationella förhandlingar som syftar till att förebygga eller

minska riskerna med farliga ämnen. En säker kemikaliehantering bör i större utsträckning integreras i övergripande hållbarhets- och utvecklingsfrågor på alla nivåer. Utgångspunkten, att kemikaliekontrollen bör verka förebyggande och syfta till att säkra att kretsloppen är fria från farliga ämnen från början, bör även gälla på det globala planet.

Målet för den globala kemikaliestrategin, Strategic Approach to International Chemicals Management (SAICM), är att senast 2020 ska kemikalier produceras och användas på ett sådant sätt att skadliga effekter på människors hälsa och miljön blir så begränsade som möjligt. Denna överenskommelse träffades vid världsmötet i Johannesburg 2002 och bekräftades på FN:s konferens om hållbar utveckling i Rio de Janeiro i juni 2012 (Rio-mötet).

Vid Rio-mötet uppmanades världens regeringar att ytterligare stärka insatserna för att nå målet, både vad gäller genomförande av existerande internationella åtaganden men också vad gäller förbättringen av den internationella miljöförvaltningen på kemikalieområdet.

Varor som konsumeras i Sverige är till stor del tillverkade i andra länder, ofta utanför EU. De internationella produktions- och handelskedjorna är ofta långa och komplexa. I flera av de länder som i dag är stora varuproducenter saknas delvis eller helt en förebyggande kemikaliekontroll och regelverk. Detta påverkar möjligheterna att ställa krav om hälso- och miljöhänsyn vid tillverkning och information om varornas innehåll. I takt med att spridningsmönstren blir allt mer globala ökar också vikten av att finna globala lösningar för att begränsa spridningen av farliga ämnen, att främja ett globalt kunskaps- och informationsflöde men också att verka för att länderna själva utvecklar nationella kontrollsystem.

Ett antal globala överenskommelser hanterar till viss del redan i dag dessa globala utmaningar. Världssamfundet har enats om en överenskommelse kring klassificering och märkning av kemikalier, det globala systemet om klassificering och märkning (Globally Harmonized System of Classification and Labelling of Chemicals, GHS) som nu genomförs i olika delar av världen. En internationell överenskommelse har också tagits fram om föranmälan om export och import av vissa farliga kemikalier (s.k. PIC-procedur) genom Rotterdamkonventionen. Internationellt regleras även produktion, användning och utsläpp av hittills 23 ämnen som är långlivade organiska föreningar (s.k. POP:s-ämnen varav flertalet är bekämpningsmedel) genom Stockholmskonventionen. Det finns även regionala konventioner såsom FN:s konvention om luftkvalitet för Nordamerika och Europa (UNECE LRTAP). Vidare regleras gränsöverskridande transport av farligt avfall genom Baselkonventionen. En ny global konvention om begränsning av kvicksilver i hela livscykeln antogs i oktober 2013 (Minamatakonventionen).

Utskottet anser att det är viktigt att frågan om en hållbar hantering av kemikalier tas med i de lösningar och strategier på global nivå som syftar till att främja en hållbar utveckling. I det globala förhandlingsarbetet bör

Sverige fortsätta att i första hand agera genom EU. En gemensam EU-position är ofta en stor fördel om man ska nå framgång och få gehör för en ståndpunkt. Det nationella arbetet kan vara en drivkraft för EU och på den globala nivån men det globala arbetet kan i sin tur också stimulera en utveckling inom unionen eller nationellt. Informationskrav om kemikalier i varor och den nya kvicksilverkonventionen, Minamatakonventionen, är exempel på detta.

Utskottet välkomnar regeringens bedömning i propositionen att Sverige på global nivå bör vidta åtgärder på de områden som omfattas av regeringens initiativ 8 år – 8 steg – På väg mot en hållbar användning av kemikalier till 2020. I det arbetet bör Sverige särskilt fokusera på att öka tillgången till information, att stärka kapacitetsuppbyggnad i utvecklingsländerna samt att stärka den internationella styrningen på miljöområdet.

Likaså instämmer utskottet i regeringens syn på att Sverige bör verka för att globala principer för information om farliga ämnen i varor utvecklas inom den internationella kemikaliestrategin SAICM samt fortsätta att driva på för att fler ämnen läggs till existerande konventioner och att internationella konventioner upprättar fullt fungerande efterlevnadsmekanismer.

Slutligen ansluter sig utskottet till regeringens uppfattning att svenska myndigheter bör fortsätta att arbeta med att stärka utvecklingsländernas institutioner och lagstiftning på kemikalieområdet och förutsättningar för att genomföra globala överenskommelser. SAICM bör utvecklas i riktning mot en global struktur för att hantera icke-reglerade ämnen.

Utskottet, som konstaterar att det pågår ett arbete med de frågor som har lyfts fram i motionerna, föreslår därmed att motionerna 2012/13: MJ207 (V) yrkande 3, 2012/13: MJ455 (S) yrkandena 7 och 8, 2013/14: MJ11 (MP) yrkandena 27 och 28, 2013/14: MJ299 (V) yrkande 19, 2013/14: MJ492 (S) yrkandena 11 och 12 och 2013/14: MJ494 (S) lämnas utan vidare åtgärd.

Forskning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om regeringen bör verka för att relevant forskning ska kunna användas vid bedömning av farliga ämnen i EU:s regelverk (MP).

Jämför reservation 42 (MP).

Propositionen

Regeringen bedömer att forskning som bidrar till att nå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö bör stärkas. En analys av forskningen inom området giftfri miljö bör genomföras.

Historiskt har en stark forskning inom toxikologi och angränsande områden samt goda kontakter mellan forskningsinstitutioner och myndigheter varit avgörande för det relativt stora inflytande som exempelvis Sverige och Danmark har haft på utvecklingen av kemikalier regler inom EU och internationellt. Till exempel har utvecklingen av kemikalier regler för svårnedbrytbara organiska miljögifter som PCB och DDT samt kvicksilver och på senare tid även vissa hormonstörande ämnen möjliggjorts genom en stark forskning på dessa områden.

Regeringen anser att en analys av forskning inom miljötoxikologi behövs som en komponent i arbetet för en giftfri miljö. En sådan analys bör bl.a. se över den pågående forskningen och utvecklingen inom följande områden som underlag för en bedömning av forskningsbehov:

- grundläggande toxikologisk och ekotoxikologisk kunskap om ämnens miljö- och hälsoegenskaper och mekanismerna bakom dessa, i synnerhet uppmärksammade och mindre kända risker som hormonstörande ämnen, kombinationseffekter, nanomaterial samt frågor kring barn och andra särskilt känsliga grupper
- nya test- och screeningmetoder som bl.a. kan sänka kostnaderna för testning och minska behovet av djurförsök samt underlätta testning och screening av hälso- och miljöegenskaper hos ämnen som tillverkas och importeras i små mängder (s.k. lågvolymsämnen i Reach)
- kartläggning av förekomsten av kemikalier i människors kroppar och i miljön inklusive källor till och spridningen av sådana samt hur halterna varierar över tiden
- sambanden mellan exponering för kemikalier och vissa hälsotillstånd respektive miljöförändringar
- utformningen av och effektiviteten hos styrmedel och andra metoder för riskminskning
- samhällsekonomiska effekter av kemikaliers påverkan på miljön och hälsan respektive av styrmedel och andra riskbegränsande åtgärder.

Enligt regeringen bör Formas, i samarbete med Vinnova och efter samråd med andra berörda myndigheter och forsknings- och utvecklingsfinansiärer, göra en analys av den forskning som i dag bedrivs inom området giftfri miljö och utifrån den analysen bedöma behovet av forskning och utveckling inom området samt vilken inriktning forskningsstödet bör ha. Analysen bör fokusera på miljötoxikologisk forskning men även inkludera forskning och innovation gällande grön kemi. Vinnova bör särskilt delta i dessa delar. Analysen blir ett viktigt underlag för en bedömning av behovet av ytterligare centrubildningar för riskbedömning och miljötoxikologi och myndigheters behov av forskningsbaserade undersökningar, analyser samt sammanställningar av existerande studier och publikationer om miljötoxikologi.

Motionen

Enligt kommittémotion 2013/14: MJ11 (MP) av Åsa Romson m.fl. yrkande 24 bör regeringen verka för att all relevant kvalitativ forskning kan tillgodogöras vid bedömning av farliga ämnen i EU:s regelverk. Snabba testmetoder utan djurförsök bör utvecklas och få användas vid bedömning av farliga ämnen.

Utskottets ställningstagande

Miljökvalitetsmålet Giftfri miljö anses vara ett av de miljökvalitetsmål som är svårast att nå. En viktig orsak till detta är att kunskapen om kemiska ämnens miljö- och hälsoegenskaper samt deras användning och spridning i miljön fortfarande är bristfällig. Dessutom uppmärksammar forskningen kontinuerligt nya problemområden, vilka kräver att nya eller modifierade tester, kriterier och styrmedel utformas.

Bristen på kunskap försvårar utformningen av mål, strategier, effektiva styrmedel och åtgärder inom kemikaliepolitiken. Ny forskningsbaserad kunskap är ofta avgörande för att åstadkomma regleringar och för att vidta åtgärder för att hantera kemikalierelaterade miljö- och hälsoproblem.

Utskottet anser därför att det är positivt att regeringen tänker genomföra en analys av forskningen inom området giftfri miljöforskning. Syftet är att stärka forskning som bidrar till att nå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö. Utskottet konstaterar att det inom kemikalielagstiftningen ställs krav på företagen att testa och ta fram information om de kemiska ämnen och produkter som de tillverkar eller importerar till EU. Det är dock oftast offentligt finansierad forskning som tar fram kunskap om nyligen uppmärksammade eller mindre kända risker och problemområden. Sådan forskningsbaserad kunskap är i sin tur nödvändig för att utveckla och utvärdera nya test- och screeningmetoder liksom kriterier för riskbedömning, vilka är grundläggande för att exempelvis kunna reglera ett nytt effektområde. Kunskap om toxikologiska samband och mekanismer är också grundläggande för att kunna utveckla nya kemiska ämnen med låg giftighet, god nedbrytbarhet och andra från hälso- och miljösynpunkt goda egenskaper, s.k. grön kemi.

När det gäller frågan om underlag för bedömning av farliga ämnen i EU:s regelverk och testmetoder utan djurförsök finns det i den s.k. testmetodförordningen preciserat testmetoder som rekommenderas för registrering av ämnen i Reach. Det uttrycks tydligt i bilaga XI till Reach att även befintliga data från forskning som bedöms vara utförd med tillämpning av en godtagbar nivå av kvalitetssäkring kan användas. I Reach anges att de testmetoder som används vid bedömning av ämnens farlighet regelbundet ska ses över och förbättras i syfte att minska antalet försök på ryggradsdjur och antalet djur som ingår i dem. Även i växtskyddsmedels- och biocidförordningen finns tydliga skrivningar om att minimera antalet djurförsök. I växtskyddsmedelsförordningen anges att användningen av försöksmetoder

utan djurförsök och andra riskbedömningsstrategier bör främjas. Så få djurförsök som möjligt bör genomföras med avseende på tillämpningen av denna förordning, och försök på ryggradsdjur bör endast genomföras som en sista utväg. Försök med ryggradsdjur måste ersättas, begränsas eller förbättras, i enlighet med rådets direktiv 86/609/EEG av den 24 november 1986 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om skydd av djur som används för försök och andra vetenskapliga ändamål.

Utskottet föreslår med detta att motion 2013/14:MJ11 (MP) yrkande 24 lämnas utan vidare åtgärd.

Kemikalier i importerade livsmedel

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att öka Livsmedelsverkets möjligheter att ställa krav på importörer att redovisa kemikalier i livsmedel (SD).

Jämför reservation 43 (SD).

Motionen

Enligt motion 2013/14:MJ10 av Josef Fransson (SD) yrkande 2 bör regeringen ge Livsmedelsverket ökade möjligheter att ställa krav på att importörer ska redovisa vilka kemikalier som finns i importerade livsmedel.

Utskottets ställningstagande

Livsmedelslagstiftningen är harmoniserad inom unionen och det finns allmänna regler som livsmedelsföretagare måste följa. Den europeiska livsmedelslagstiftningen har som ett övergripande mål att livsmedel ska vara säkra för konsumenterna och inte äventyra hälsan. Därför har man en mycket omfattande lagstiftning på området som täcker hela kedjan från jord till bord och därmed också inkluderar foder. Reglerna gäller även det som importeras till unionen. Det finns specifika regler för märkning, tillsatser, kemikalier och material i kontakt med livsmedel.

Vidare finns det ett kontrollsystem, generella kontrollregler och särskilda specifika kontrollregler för import, där förordning 669/2009 exempelvis innehåller specifika importregler för foder och vissa icke-animalska livsmedel. Förordning 669/2009 ställer krav på medlemsländerna att bedriva strängare kontroll i vissa fall när man bedömer att det finns risk att hälsofarliga sändningar exporteras till unionen. Den kontrollen är ett komplement till de allmänna kontrollkrav som gäller för livsmedel och foder som släpps ut på marknaden. Syftet med denna strängare kontroll är att göra det möjligt att dels motverka kända eller oföretsadda risker på ett effektivare sätt, dels samla in tillförlitliga övervakningsdata om förekomst

och prevalens av oacceptabla resultat av laboratorieanalyser. För att kunna genomföra den kontrollen styrs importen till fastställda införselställen i varje medlemsland. Merparten av de livsmedel som importeras till EU och som konsumeras i Sverige kommer till andra medlemsländer först, exempelvis Nederländerna, och då görs importkontrollen där.

När det finns regler inom unionen som är till för att skydda hälsan så är utrymmet för de enskilda länderna att besluta om nationella regler begränsat, eftersom lagstiftningen utgår från att skyddet av folkhälsan ska vara på samma höga nivå i hela unionen. I det fallet ska därmed gemensamma regler skydda hela befolkningen i EU. Däremot kan länder uppmärksamma EU på problem som behöver åtgärdas och exempelvis har Sverige genom Livsmedelsverket uppmärksammat att det kan förekomma höga halter av vissa metaller i barnmat. När det gäller frågor som exempelvis hormonstörande ämnen och kombinationseffekter så pågår arbete inom unionen och internationellt för att öka kunskapen här är internationellt samarbete helt nödvändigt för att komma framåt.

Det är således företagen som har ansvaret för att livsmedel som släpps ut på marknaden är säkra för konsumenterna, och det finns omfattande krav på vilken information som ska ges till konsumenterna när det gäller förpackade livsmedel. I december 2014 kommer den nya förordningen om tillhandahållande av livsmedelsinformation till konsumenterna att börja tillämpas. Lagstiftningen ställer vidare krav på att medlemsländerna har resurser att avsätta för offentlig kontroll. Under 2011 utfördes 63 560 offentliga kontroller av kommunerna och Livsmedelsverket.

Utskottet avstyrker därmed motion 2013/14:MJ10 (SD) yrkande 2.

Övriga förbud m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om förbud mot blyhagel och fiskesänken med bly, förbud mot perkloretylen och spillskydd.

Jämför reservationerna 44 (MP, V) och 45 (MP).

Motioner

I kommittémotionerna 2013/14:MJ299 (V) yrkande 9 i denna del, 2012/13: MJ207 (V) yrkande 10 i denna del, båda av Jens Holm m.fl., och 2013/2014:MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 6 föreslås att det förbud mot blyhagel som skulle ha införts 2008 bör införas. I det sistnämnda motionsförslaget vill man också förbjuda fiskesänken med bly eftersom dessa precis som blyammunitionen bidrar till blyförgiftning hos sjöfåglar och eftersom det finns fullgoda alternativ.

Enligt kommittémotion 2013/14MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 7 bör ett totalförbud mot perkloretylen införas. Perkloretylen är ett miljö- och hälsoskadligt lösningsmedel. Det är sedan länge förbjudet i konsumentprodukter men är fortfarande tillåtet i kemtvättar, trots att det numera finns alternativ som är betydligt bättre ur miljösynpunkt.

I motion 2013/14:MJ280 av Hillevi Larsson (S) förordas en översyn av de gällande reglerna för att införa speciella lagregleringar kring spillskydd. Motionären menar att det saknas krav i lagstiftningen på att förebygga och sanera dagligt spill.

Utskottets ställningstagande

Blyammunition och bly i fiskesänken

Utskottet har vid flera tillfällen behandlat frågan om blyammunition, senast våren 2012 (bet. 2010/11:MJU15). I det sammanhanget hänvisade utskottet till sitt betänkande 2008/09:MJU16 i vilket man framförde att regeringen planerade ett totalförbud mot jakt med ammunition som innehåller blyhagel och mot yrkesmässig saluföring och överlåtelse av sådan ammunition samt ett förbud mot jakt med kulammunition som innehåller bly med vissa undantag. Förbudet skulle träda i kraft den 1 januari 2008. Totalförbudet mot blyammunition genomfördes dock inte. Eftersom det ännu inte finns någon lämplig blyfri ammunition för alla jaktsituationer anförde utskottet att det inte går att genomföra ett totalförbud för blyammunition. Den 30 november 2007 infördes i stället nya regler i 14 a–d §§ förordningen (1998:944) om förbud m.m. i vissa fall i samband med hantering, införsel och utförsel av kemiska produkter. Reglerna innebär ett fortsatt förbud mot patroner laddade med blyhagel vid skytte som inte är jakt, med några undantag, jakt på våtmarker och vid jakt över grunda delar av öppet vatten. Blyhagel får användas i vissa fall om det med hänsyn till syftet eller säkerheten vid användningen inte finns något godtagbart blyfritt alternativ. I övrigt får blyammunition användas så länge det saknas ett godtagbart alternativ.

När det gäller bly i fiskesänken vill utskottet uppmärksamma att bly i fiskeredskap har uppmärksammats i en rapport från Kemikalieinspektionen och Naturvårdsverket. I rapporten föreslogs åtgärder för att begränsa blyinnehållet i sportfiskeredskap samt i fiskeredskap för yrkes- och husbehovsfiske.

Enligt Miljödepartementet har Sverige sedan 2012 agerat inom EU genom att Kemikalieinspektionen har tagit fram ett underlag inom ramen för Reachförordningen som syftar till att förbjuda användning av bly i konsumentartiklar, t.ex. fiskesänken. Underlaget skickades in under 2013 och expertkommittén under Echa har behandlat frågan i december 2013 respektive mars 2014. I rapporterna föreslår dock inte att fiskeredskap ska omfattas av Reachbestämmelserna. Detta innebär enligt Miljödepartementet att det kan bli aktuellt för Sverige att reglera frågan på nationell nivå.

När det gäller frågan om blyammunition finner utskottet inte något skäl att nu ändra sitt tidigare ställningstagande. Utskottet utgår från att regeringen följer frågan om såväl blyammunition som bly i fiskesänken och att den återkommer till riksdagen när det finns ytterligare underlag. Utskottet föreslår därmed att motionerna 2012/13: MJ207 (V) yrkande 10 i denna del, 2013/14: MJ299 (V) yrkande 9 i denna del och 2013/2014: MJ11 (MP) yrkande 6 lämnas utan vidare åtgärd.

Perkloretylen/tetrakloretylen

Det finns ett förbud mot tetrakloretylen, vilket är detsamma som perkloretylen i konsumentprodukter enligt förordningen (1998:944) om förbud m.m. i vissa fall i samband med hantering, införsel och utförsel av kemiska produkter. I förordningen framgår det att kemiska produkter som helt eller delvis består av metylenklorid, trikloretylen eller tetrakloretylen inte får saluhållas eller överlåtas till konsumenter för enskilt bruk (5 §). Detta innebär att yrkesmässig användning är tillåten.

Enligt Miljödepartementet är det för närvarande inte aktuellt med någon EU-gemensam begränsning av användningen av perkloretylen. Däremot finns ämnet upptaget på CoRAP-listan dvs. ämnet är föremål för en ämnesutvärdering av dess hälsoeffekter. Utredningen görs av Lettland och påbörjades 2013. Målet med en sådan utvärdering är att klargöra om tillverkningen eller användningen av ett kemiskt ämne utgör en hälso- eller miljörisk. Därmed föreslår utskottet att motion 2013/14: MJ11 (MP) yrkande 7 lämnas utan vidare åtgärd.

Spillskydd

I 2 kap. miljöbalken finns allmänna hänsynsregler och regler om försiktighetsmått som ska följas av verksamhetsutövare för att undvika skador på människors hälsa eller miljön. Bland annat ska verksamhetsutövaren ha den kunskap som behövs för att skydda människors hälsa eller miljön mot skada och olägenhet.

I miljöbalken finns vidare bestämmelser som ställer krav på den dagliga driften av miljöfarliga verksamheter och som också omfattar olika former av spill. Bestämmelserna om krav på egenkontroll innebär att den som bedriver en verksamhet som kan medföra olägenheter för människors hälsa eller miljön ska fortlöpande planera och kontrollera verksamheten för att motverka eller förebygga sådana verkningar. Den som bedriver sådan verksamhet ska också genom egna undersökningar eller på annat sätt hålla sig underrättad om verksamhetens påverkan på miljön. För att skydda människors hälsa och miljö gäller krav på tillstånd för att bedriva vissa miljöfarliga verksamheter.

Ett tillstånd som lämnas till en verksamhet ska i förekommande fall innehålla bl.a. bestämmelser om villkor om utsläpp och bästa möjliga teknik som behövs för att hindra eller begränsa skadlig påverkan på grund av föroreningar samt de övriga villkor som behövs för att förhindra skada på

eller olägenhet för omgivningen. Tillståndet ska också innehålla de villkor som behövs i fråga om hanteringen av kemiska produkter i verksamheten om hanteringen kan medföra olägenhet för den yttre miljön. Den som bryter mot sitt tillstånd eller som släpper ut ett ämne som typiskt sett eller i det enskilda fallet medför eller kan medföra en förorening som är skadlig för människors hälsa, djur eller växter i en omfattning som inte har ringa betydelse begår ett brott och ska ställas till ansvar. Tillsynsmyndigheterna har vidare en viktig uppgift när det gäller att se till att miljöbalkens regler efterlevs.

Enligt Miljdepartementet är miljöbalkens nuvarande regler tillräckliga inom detta område och det behövs därför ingen särskild reglering.

Utskottet avstyrker därmed motion 2013/14:MJ280 (S).

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Grönt kemikalieinstitut, punkt 3 (V)

av Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:MJ207 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 4.

Ställningstagande

Grön kemi, dvs. miljöanpassade kemikalier från förnybara råvaror i stället för oljebaserade råvaror, är en viktig del i en hållbar kemikalieproduktion och kemikalieanvändning. Vi anser att detta område behöver utvecklas mer och föreslår, i likhet med Kemikalieinspektionen, att möjligheten att inrätta ett svenskt kemikalieinstitut utreds. Detta bör ges regeringen till känna.

2. Åtgärdsplan, punkt 4 (S, MP, V)

av Matilda Ernkrans (S), Johan Löfstrand (S), Helén Pettersson i Umeå (S), Jan-Olof Larsson (S), Sara Karlsson (S), Pyy Niemi (S), Helena Leander (MP) och Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2013/14:MJ8 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 1, 2013/14:MJ9 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 1 och 2013/14:MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 1.

Ställningstagande

Vår närmiljö är fylld av kemikalier. Kemikalierna spelar inte sällan en avgörande roll i att förbättra våra liv, exempelvis som beståndsdelar i läkemedel. Samtidigt är det av yttersta vikt att alla risker med kemikalier minimeras och kontrollen effektiviseras. Naturvårdsverket bedömer att miljökvalitetsmålet Giftfri miljö är mycket svårt att nå och att tillräckliga styrmedel saknas. Kemikaliepolitiken är i stort sett helt beroende av gemensamma regler i EU. Miljömålsberedningens betänkande Minska riskerna med farliga ämnen föreslog nya delmål för miljömålet Giftfri miljö som innebär ett mer aktivt svenskt arbete för att skärpa kemikalielagstiftningen i EU. Samtliga partier i beredningen stod bakom betänkandet. Regeringen valde emellertid att delvis modifiera beredningens förslag. När nu regeringen lägger sina förslag till åtgärder för att nå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö i slutet av 2013 är det sju år kvar innan miljökvalitetsmålet ska vara uppnått. När förslaget väl kommer är åtgärderna otillräckliga, och det är uppenbart att regeringens samlade strategi inte räcker för att nå målet. Regeringen bör därför återkomma med ytterligare en samlad åtgärdsplan för att nå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö. Åtgärdsplanen bör innefatta nationella förbud och begränsningar av kemikalier som man bedömer att EU inte kommer att reglera inom rimlig tid för att nå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö till 2020. Detta bör ges regeringen till känna.

3. Ekonomiska styrmedel och skatter, punkt 5 (S, MP, V)

av Matilda Ernkrans (S), Johan Löfstrand (S), Helén Pettersson i Umeå (S), Jan-Olof Larsson (S), Sara Karlsson (S), Pyy Niemi (S), Helena Leander (MP) och Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2013/14: MJ8 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 4 och

2013/14: MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkandena 9 och 11.

Ställningstagande

Kemikalieinspektionen har presenterat förslag på ekonomiska styrmedel för att minska kemikalieexponeringen i vardagen. Det handlar om en skatt på flera vanliga kemikalier, men i propositionen om regeringens kemikaliepolitik saknas sådana förslag. I stället tillsätter regeringen en märklig utredning. Direktiven är för snäva och defensiva. Utredningen ska i hög utsträckning upprepa det arbete som redan har gjorts av Kemikalieinspektionen (rapport 1/13 När kan ekonomiska styrmedel komplettera regler-

ingar inom kemikalieområdet?). Utredningen ska analysera den roll som ekonomiska styrmedel kan ha i att minska förekomsten av farliga ämnen. I Sverige har vi en lång erfarenhet av att använda ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken, och vi vet att det fungerar. Svenska skatter på farliga ämnen används dessutom som förebild världen över. Ett sådant exempel är den svenska koldioxidskatten. Även i andra länder finns skatter av den typen som Kemikalieinspektionen efterlyser i sin rapport.

Utredningen får enligt direktiven föreslå skatter på olika områden. Enligt vår uppfattning borde utredningens fokus i stället ligga på konkreta förslag på skatter på farliga ämnen, t.ex. genom att bygga vidare på Kemikalieinspektionens förslag. Med regeringens upplägg riskerar värdefull tid att förspillas. I den tidigare nämnda rapporten finns förslag om skatter på kemikalier i en rad konsumentprodukter. Det finns vissa principiella frågor som kan utredas närmare. Det är t.ex. viktigt att slå fast att syftet med skatter på farliga ämnen är att användningen ska undvikas. Regeringen bör därför ta fram tilläggsdirektiv som ger utredningen i uppdrag att skyndsamt ta fram konkreta förslag enligt ovan. Ambitionen bör vara att dessa ska kunna införas i samband med budgetpropositionen för 2015.

Vi anser också att i väntan på att den föreslagna EU-strategin för kadmium beslutas och ger effekt bör skatten på kadmium i handelsgödsel, som regeringen tidigare har tagit bort, återinföras. Den fungerade i praktiken som ett gränsvärde på kadmium. Den bör kunna införas omgående utan alltför stort utredningsarbete. Detta bör ges regeringen till känna.

4. Skatt på bekämpningsmedel, punkt 6 (MP, V)

av Helena Leander (MP) och Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14: MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkandena 10 och 19.

Ställningstagande

Kemikalieinspektionens statistik visar att användningen av kemiska bekämpningsmedel har ökat i det svenska jordbruket under de senaste åren, och nyligen kom ännu en larmrapport om bekämpningsmedel i grundvattnet. Det kan befaras att dricksvatten förorenas, särskilt på landsbygden där man får vatten från egen brunn. Bekämpningsmedelsrester förekommer också i vår mat. Vi anser att skatten på bekämpningsmedel bör skärpas och differentieras med hänsyn till farlighet för miljö och hälsa. Därutöver bör undantaget från bekämpningsmedelsskatt på träskyddsmedels tas bort. Detta bör ges regeringen till känna.

5. Miljöstyrelserådet, punkt 7 (S, MP, V)

av Matilda Ernkrans (S), Johan Löfstrand (S), Helén Pettersson i Umeå (S), Jan-Olof Larsson (S), Sara Karlsson (S), Pyy Niemi (S), Helena Leander (MP) och Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2013/14: MJ8 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 5 och

2013/14: MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkandena 15 och 17.

Ställningstagande

Vi anser att regeringen bör dra tillbaka förslaget att lägga ner Miljöstyrelserådet så att projektet Giftfri skola kan fortsätta. På flera ställen i propositionen lyfts Miljöstyrelserådets projekt Giftfri skola fram som en förebild. Den offentliga upphandlingen är ett viktigt verktyg för att få fram giftfria varor – varor som sedan kan bli tillgängliga även på konsumentmarknaden och till och med sätta i gång dynamiska processer. Det klassiska exemplet är klorfritt papper. Det är också ett exempel på hur riktad teknikupphandling kan resultera i att bättre varor tas fram och kan nå marknaden. Vi anser att regeringens försämring av stödet till miljöhänsyn vid offentlig upphandling genom överföringen av Miljöstyrelserådet till Konkurrensverket ska hejdas. Förslag från Sveriges Kommuner och Lands-ting (SKL) om att driva Miljöstyrelserådet kan vara ett intressant alternativ för att rådet ska kunna fortsätta vara en progressiv kraft.

I väntan på ett centrum för substitution bör Kemikalieinspektionen dessutom ges i uppdrag att stödja kommunerna i framtagandet av handlingsplaner för giftfria förskolor. Detta bör ges regeringen till känna.

6. Förbud mot bisfenol A, punkt 8 (V)

av Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2012/13: C444 av Jan Lindholm m.fl. (MP) yrkande 7,

2012/13: MJ207 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 12,

2013/14: MJ299 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 11 och

2013/14: MJ488 av Penilla Gunther (KD).

Ställningstagande

Bisfenol A är ett hormonstörande ämne som kan leda till diabetes och hjärt-kärlsjukdomar hos vuxna samt beteendestörningar hos barn. Bisfenol A används för att göra plastprodukter hårdare, och det finns också i en mängd andra produkter, exempelvis kvitton, förpackningar och vid s.k. relining av rör. Vid förlitning eller skada släpper varan ifrån sig ämnet, och vi riskerar att få det i oss. Det är positivt att det finns förbud mot bisfenol A i barnmatsförpackningar och nappflaskor, men det är långt ifrån tillräckligt. Jag anser därför att ett totalförbud mot bisfenol A bör införas. Detta bör ges regeringen till känna.

7. Begränsning av bisfenol A, punkt 9 (S, MP, V)

av Matilda Ernkrans (S), Johan Löfstrand (S), Helén Pettersson i Umeå (S), Jan-Olof Larsson (S), Sara Karlsson (S), Pyry Niemi (S), Helena Leander (MP) och Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2012/13: MJ201 av Gunvor G Ericson (MP) yrkande 1,

2012/13: MJ455 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 9,

2013/14: MJ8 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 3 och

2013/14: MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 13.

Ställningstagande

Bisfenol är östrogen som påverkar östrogena vävnader, och det är alltid riskfyllt att experimentera med hormoner. Några publicerade epidemiologiska studier har visat att det finns en koppling till diabetes och hjärt-kärlsjukdomar hos vuxna och sådana beteendestörningar som aggressivitet hos barn. Påverkan av bisfenol A ger en tillväxt av bröstvävnad och prostatavävnad och skulle därmed kunna leda till bröst- och prostatacancer.

Vi anser därför att regeringen bör arbeta för att ytterligare nationella förbud och begränsningar av bisfenol A införas i Sverige för att stödja de länder som nu driver på för EU-gemensamma förbud. Vi menar också att Sverige kan påverka EU genom att besluta om nationella förbud av kemikalier. Det har andra länder gjort, t.ex. genom att förbjuda bisfenol A. Vi förespråkar ett förbud mot bisfenol A i livsmedelsförpackningar och andra produkter där det kan överföras till människor med hänvisning till dess hälsorisker. Förbudet bör även gälla t.ex. vattenledningar och annat som kommer i kontakt med livsmedel och vatten. På sikt bör bisfenol A kunna fasas ut helt men vissa användningsområden, t.ex. i bilrutor, är inte så prio-

riterade att man behöver driva igenom ett nationellt förbud. En politik vars syfte är att skapa en miljö som skyddar människors hälsa bör prioriteras. Detta bör ges regeringen till känna.

8. Bisfenoler, punkt 10 (MP)

av Helena Leander (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14:MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 2.

Ställningstagande

Jag anser att bisfenoler, utöver bisfenol A, som finns i material som kommer i kontakt med livsmedel samt i kvitton bör förbjudas såvida inte producenten kan visa att ämnet såvitt känt saknar farliga egenskaper. Detta bör ges regeringen till känna.

9. Åtgärder på EU-nivå, punkt 11 (S, MP, V)

av Matilda Ernkrans (S), Johan Löfstrand (S), Helén Pettersson i Umeå (S), Jan-Olof Larsson (S), Sara Karlsson (S), Pyy Niemi (S), Helena Leander (MP) och Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2012/13:MJ201 av Gunvor G Ericson (MP) yrkande 2 och 2013/14:MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 18.

Ställningstagande

Vi är oroade över forskningsresultat de senaste åren som visar att bisfenol A i även i små doser kan ge effekter på hälsan. Eftersom vi politiskt utgår från försiktighetsprincipen måste slutsatsen bli ett tydligare agerande och därför är det viktigt att regeringen arbetar för ett förbud i hela EU. Detta bör ges regeringen till känna.

10. Ftalater, punkt 12 (MP, V)

av Helena Leander (MP) och Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2013/14:MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 3 och 2013/14:MJ299 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 14.

Ställningstagande

Ftalater är samlingsnamnet på en grupp kemiska ämnen som är baserade på ämnet ftalsyra. Ftalater används bl.a. som mjukgörare i plast, och de kan läcka ut ur plast och tas upp av kroppen. Några ftalater, DEHP, DBP och BBP, misstänks vara så skadliga att de är förbjudna i alla leksaker och barnvårdsartiklar. Ftalaterna DINP, DIDP och DNOP är endast förbjudna om produkterna kan stoppas i munnen. Vi anser att förbuden bör utsträckas till textil, och för DINP, DIDP och DNOP även till samtliga leksaker och barnvårdsartiklar. Sverige bör även stödja Danmark som planerar att förbjuda ftalaterna DEHP, DBP, DIBP och BBP i konsumentprodukter 2015. Ju fler EU-länder som driver samma sak, desto lättare att sedan få igenom begränsningar på EU-nivå. Vi anser att regeringen skyndsamt bör återkomma med förslag till riksdagen som innehåller lagstiftning mot användning av ftalater. Detta bör ges regeringen till känna.

11. Reachs kandidatlista, punkt 13 (S, MP, V)

av Matilda Ernkrans (S), Johan Löfstrand (S), Helén Pettersson i Umeå (S), Jan-Olof Larsson (S), Sara Karlsson (S), Pyy Niemi (S), Helena Leander (MP) och Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2012/13:MJ455 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 11 och 2013/14:MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 21 och avslår motion 2012/13:MJ455 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 10.

Ställningstagande

Vi anser att regeringen ska arbeta för att EU:s arbete med att ta upp farliga ämnen på kandidatlistan intensifieras. Fler ämnen ska innefattas av tillståndskrav, och kontrollen av efterlevnaden av Reach måste utvecklas. Även nanopartiklar bör granskas för att se om de uppfyller kraven för att införas på kandidatlistan. Detta bör ges regeringen till känna.

12. Kadmium i livsmedel, punkt 14 (S, MP, V)

av Matilda Ernkrans (S), Johan Löfstrand (S), Helén Pettersson i Umeå (S), Jan-Olof Larsson (S), Sara Karlsson (S), Pyy Niemi (S), Helena Leander (MP) och Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14: MJ8 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 6.

Ställningstagande

Konsekvenserna av att vi har höga halter av tungmetallen kadmium i maten är ett problem som grundligt analyserats och är väl känt sedan lång tid tillbaka. Nu har Kemikalieinspektionen räknat fram att de samhällsekonomiska kostnaderna är ca 4 miljarder kronor per år. Den socialdemokratiska regeringen införde ett ekonomiskt styrmedel för att minska mängden kadmium, en skatt på handelsgödsel. Vi konstaterar att det finns en majoritet i riksdagen för att återinföra en skatt sedan Folkpartiet klargjorde att partiet är för en skatt. Men också andra styrmedel är nödvändiga. Det är därför beklagligt att regeringens enda förslag är att driva på för en kadmiumstrategi i EU. Det är ett bra förslag, men det hjälper oss inte att nå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö till 2020 eftersom sådana EU-åtgärder tar betydligt längre tid att genomföra. Därför behövs inhemska åtgärder. Detta bör ges regeringen till känna.

13. Kadmium i färger, punkt 15 (MP, V)

av Helena Leander (MP) och Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2013/14: MJ299 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 12.

Ställningstagande

I oktober 2012 kom en rapport från Svenskt Vatten som visar att halterna av tungmetallen kadmium är kraftigt förhöjda intill många konstskolor. Orsaken är att tungmetallen används i flera konstnärsfärger. Eftersom det i dag finns färger utan kadmium anser vi att färger som innehåller kadmium bör förbjudas. Detta bör ges regeringen till känna.

14. Produkter med nanomaterial, punkt 17 (MP, V)

av Helena Leander (MP) och Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2012/13: MJ316 av Jan Lindholm (MP) yrkande 4 och 2013/14: MJ299 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 5.

Ställningstagande

Nanoteknik innebär att man ändrar partikelstorleken, vilket gör att ämnen kan få andra egenskaper än normalt. Tekniken kan användas inom en mängd olika områden. I dag används det främst för ytbeläggningar, men användningen ökar inom alla branscher. I och med att storleken på partiklarna ändras påverkas miljö och hälsa på ett annat sätt än med partiklarnas ursprungliga storlek. Kunskapsläget är fortfarande mycket begränsat, varför det behövs höga säkerhetskrav och ökad forskning inom området. Vi välkomnar att regeringen i september 2012 tillsatte en utredning för att ta fram en nationell handlingsplan för en säker hantering av nanomaterial. Åtgärderna behövs dock redan nu för att minimera riskerna. Exempelvis behöver man införa anmälningskrav för de produkter som innehåller nanomaterial och säkerställa ett bra system för korrekt information om nanopartiklar i konsumentprodukter. Detta bör ges regeringen till känna.

15. Information om ämnen i varor, punkt 19 (MP)

av Helena Leander (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2013/14: MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkandena 12 och 14 samt

2013/14: MJ519 av Helena Leander m.fl. (MP) yrkande 12.

Ställningstagande

Reach ställer för närvarande krav på att konsumenter inom 45 dagar ska kunna få information om ifall en vara innehåller ämnen som regleras eller är på väg att regleras inom Reachsystemet. Detta är otillräckligt. Konsumenter får ingen information om vilka varor som innehåller farliga kemikalier när de köper t.ex. kläder och leksaker. Krav på information skulle ge konsumenter information som kan påverka deras val av varor, och därmed minskar både varornas och avfallets farlighet.

Miljöpartiet har tidigare föreslagit att information om negativa miljöegenskaper skulle kunna krävas med stöd av det dåvarande allmänna informationskravet i marknadsföringslagen. Det generella kravet togs bort genom en lagändring som regeringen drev igenom mandatperioden 2006–2010 och ersattes av ett antal preciserade krav.

Marknadsföringslagens informationskrav behöver kompletteras med ett krav på information om farliga kemikalier, åtminstone för varor som kommer in i hemmet. Detta bör lämpligen ske genom att producenter och importörer åläggs att rapportera sina varors innehåll av ämnen som omfattas av Reachprocessen – som de redan är skyldiga att uppge på direkt förfrågan – till en nationell databas. Inspiration kan hämtas från det frivilliga registret för byggmaterialprodukter, Basta.

Miljöpartiet välkomnar att propositionen preciserar definitionen av ”vara”, samt att förutsättningarna för en loggbok för farliga ämnen i byggnader ska övervägas, något som vi tidigare motionerat om. I övrigt föreslås dock inga åtgärder som underlättar för konsumenterna att göra medvetna val. Vi menar att inriktningen bör vara att det ska införas en obligatorisk loggbok för samtliga ämnen som används vid byggnation av åtminstone flerfamiljsbostadshus. Med ny kunskap upptäcks att ämnen som tidigare inte ansetts vara farliga kan vara det, särskilt i kombination med andra ämnen. Med tanke på byggnaders långa livstid och hushållens begränsade möjligheter att välja behövs bättre information till både allmänhet och myndigheter. Vi påminner om de stora problem och kostnader som finns för att t.ex. identifiera PCB i byggnader, för att bedöma förekomsten och för att genomföra sanering. Detta bör ges regeringen till känna.

16. Ämnen i hygienprodukter, punkt 20 (S)

av Matilda Ernkrans (S), Johan Lövstrand (S), Helén Pettersson i Umeå (S), Jan-Olof Larsson (S), Sara Karlsson (S) och Piry Niemi (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13: MJ441 av Carina Ohlsson m.fl. (S).

Ställningstagande

Läkemedelsverket har uppdraget att kontrollera om det finns skadliga ämnen i många närbesläktade s.k. medicintekniska produkter som plåster, bandage och kondomer, dock inte bindor och tamponger. Kemikalieinspektionen kontrollerar inte heller menstruationsskydd, men det skulle sannolikt gå bra att ta upp dessa produkter inom ramen för det pågående projektet Giftfri vardag. Eftersom vi anser att det är klarlagt att vissa hygienartiklar kan medföra risker i människors vardag så bör de kontrolleras. Skadliga och giftiga kemikalier bör skyndsamt bytas ut mot icke skadliga ämnen. Detta bör ges regeringen till känna.

17. Krav på importörer av varor, punkt 21 (SD)

av Josef Fransson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14: MJ10 av Josef Fransson (SD) yrkande 1.

Ställningstagande

Sverigedemokraterna anser att varor med oklart kemiskt innehåll inte ska saluföras i Sverige. Importörer ska ansvara för att informera om vilka kemikalier en vara innehåller. Även om ekonomiska styrmedel i form av en kemikalieskatt kan införas är vi tveksamma till om den verkligen får den effekt som avses utan negativa bieffekter. Vi förespråkar ett starkare ansvar för importörer av varor och anser att det är olyckligt att regeringen huvudsakligen förespråkar frivilliga insatser. Man bör ha i åtanke att även de frivilliga insatserna i fråga om substitution huvudsakligen kommer att vidtas av företag med tillverkning inom EU, medan problemet i en ökande

grad beror på en ökad import av varor tillverkade utanför EU och där varorna saknar tydlig information om innehållet. Regeringen bör därför säkerställa att man kan ställa krav på importörer när det gäller innehållet i varor som saluförs i Sverige. Detta bör ges regeringen till känna.

18. Obligatorisk innehållsförteckning, punkt 22 (S, MP, V)

av Matilda Ernkrans (S), Johan Löfstrand (S), Helén Pettersson i Umeå (S), Jan-Olof Larsson (S), Sara Karlsson (S), Pyry Niemi (S), Helena Leander (MP) och Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14:MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 13.

Ställningstagande

Det är önskvärt att det är obligatoriskt med innehållsförteckningar för alla varor, gärna också med krav på att särskilt ange vilka ämnen som är särskilt farliga enligt vissa kriterier. Textilier kan vara ett lämpligt område för ett första steg. Sverige bör därför driva frågan om obligatoriska innehållsförteckningar på varor inom EU, med början för textilier. Detta bör ges regeringen till känna.

19. Förändringar av Reach, punkt 23 (S, V)

av Matilda Ernkrans (S), Johan Löfstrand (S), Helén Pettersson i Umeå (S), Jan-Olof Larsson (S), Sara Karlsson (S), Pyry Niemi (S) och Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 23 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2012/13:MJ207 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 1, 2013/14:MJ8 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 2, 2013/14:MJ299 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 1 och 2013/14:MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 20.

Ställningstagande

Vi delar regeringens ambitioner om att driva på utvecklingen och tillämpningen av EU:s kemikalielagstiftning i den riktning som regeringen beskriver. Men vi är starkt kritiska till regeringens tempo i detta arbete. Kommissionen gjorde under 2012 en analys av regelverket, vilket inte resulterade i några stora förändringar. Nästa tillfälle till revidering ligger troligen långt fram i tiden. Att regeringen nu ger Kemikalieinspektionen i uppdrag att ta fram en plan för hur Sverige ska agera för att få till stånd en förändring är en bra åtgärd men den kommer alldeles för sent för att inverka på möjligheten att nå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö. De förändringar som Sverige eventuellt kan driva igenom kommer inte att ge resultat för miljön och människors hälsa till 2020. Regeringen behöver intensifiera arbetet för att EU:s kemikalielagstiftning Reach snarast ska ses över. Vi anser att Sverige bör ta initiativ till att skärpa Reachs regler inom framför allt följande områden:

- regelverket bör revideras så att barns hälsa sätts som första prioritet
- hormonstörande ämnen måste regleras i ökad grad
- det måste införas en substitutionsprincip minst i enlighet med det ursprungliga förslaget från kommissionen
- fler lågvolyämnerna bör omfattas av Reach
- nanomaterial bör införlivas i Reach
- reglerna måste genomgående tillåta att man beaktar kombinationseffekter
- varuperspektivet, dvs. klassificering och märkning av kemiska produkter i varor, måste stärkas
- bevisbördan för att lista ett ämne som särskilt farligt bör sänkas och
- ett nytt direktiv för textilprodukter bör införas liknande det som finns för elektriska och elektroniska produkter (RoHS).

Detta bör ges regeringen till känna.

20. Nationella begränsningar inom kemikaliepolitiken, punkt 24 (S, MP, V)

av Matilda Ernkrans (S), Johan Löfstrand (S), Helén Pettersson i Umeå (S), Jan-Olof Larsson (S), Sara Karlsson (S), Pyry Niemi (S), Helena Leander (MP) och Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2012/13: MJ207 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 2, 2012/13: MJ455 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 12,

2013/14:MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 22,
2013/14:MJ299 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 2 och
2013/14:MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 22.

Ställningstagande

Vi anser att det är viktigt att länder inom EU ska tillåtas att gå längre i den nationella kemikalielagstiftningen. Naturvårdsverket bedömer att miljö-kvalitetsmålet Giftfri miljö är mycket svårt att nå och att det saknas tillräckliga styrmedel. I Miljömålsberedningens betänkande Minska riskerna med farliga ämnen föreslås nya delmål för miljö-kvalitetsmålet Giftfri miljö som innebär ett mer aktivt svenskt arbete för att skärpa kemikalielagstiftningen i EU eftersom kemikaliepolitiken i stort sett är helt beroende av gemensamma regler i EU. Samtliga partier i beredningen står bakom betänkandet. Regeringen beslutade sommaren 2013 om en del av de etappmål som beredningen har föreslagit. Inom svensk politik är man överens om att Reach är otillräcklig i sin nuvarande utformning för att nå miljö-kvalitetsmålet Giftfri miljö och att den analysen måste leda till en mer aktiv och innovativ svensk kemikaliepolitik.

Medier har uppmärksammat ett förhandsavgörande från EU-domstolen från mars förra året då EU-domstolen menade att en medlemsstat inte kan införa nationella begränsningar för ämnen som finns i bilaga XVII (begränsningslistan) i Reach som går längre än de begränsningar som görs där. Det väcker frågan om, hur och när man kan införa nationella begränsningar, t.ex. för ämnen som finns på kandidatlistan (bilaga XIV) i varor som inte regleras av särskilda direktiv. Mot denna bakgrund vill vi att regeringen inom EU verkar för att det ska klargöras att nationella begränsningar får införas även för ämnen som regleras inom Reach. Detta bör ges regeringen till känna.

21. Tungmetaller, punkt 25 (S, MP, V)

av Matilda Ernkrans (S), Johan Löfstrand (S), Helén Pettersson i Umeå (S), Jan-Olof Larsson (S), Sara Karlsson (S), Pyry Niemi (S), Helena Leander (MP) och Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 25 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2012/13:MJ455 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 16 och
2013/14:MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 25.

Ställningstagande

Mängden tungmetaller måste minska i naturen och därför måste färre tungmetaller användas i industriproduktionen. Framför allt bör föremål som riskerar att hamna i naturen vara rena från tungmetaller. Vi menar att regeringen behöver ta initiativ i EU på detta område för att skärpa den gemensamma lagstiftningen för att fasa ut tungmetaller. Detta bör ges regeringen till känna.

22. Registrering i Reach, punkt 26 (MP)

av Helena Leander (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 26 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14:MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 25.

Ställningstagande

En bärande del av EU:s kemikaliepolitik Reach är att ämnen som säljs på EU-marknaden ska registreras, utvärderas och bedömas. Men det finns stora brister redan i de underlag som har skickats in för registreringen, vilket hotar systemets integritet. Det finns omfattande problem med den information som producenter har lämnat till EU:s kemikaliemyndighet Echa i samband med registreringen (Se European Environmental Bureau och ClientEarths rapport Identifying the bottlenecks in Reach implementation – The role of Echa in Reach's failing implementation, 2012). I januari 2014 offentliggjorde Echa resultaten av en genomgång av de underlag som lämnats in för att registrera ämnen inför utgången av tidsfristen i december 2010. Två tredjedelar av underlagen var bristfälliga och levde inte upp till Echas krav. Även om Echas kontroller riktar in sig mot underlag med högre risk för felaktigheter är siffran oroande hög. Echa offentliggör inte namnen på de företag som har lämnat in bristfälliga underlag, något som miljörelsen menar ökar risken för att problemen kvarstår framöver. De företag som har lämnat de felaktiga underlagen ska komplettera dessa inom en viss tid. Echa avser att samarbeta med medlemsstater för att säkerställa att kompletteringarna genomförs. Det är medlemsstaternas ansvar att utöva tillsyn och vid behov utfärda sanktioner mot företag som bryter mot reglerna. Miljöpartiet anser att regeringen ska verka för att Echa ska offentliggöra namnen på de företag som lämnar in bristfälliga underlag. Ämnen ska kunna avregistreras om det finns betydande brister i underlaget och dessa inte har kompletterats inom föreskriven tid. Detta bör ges regeringen till känna.

23. Substitution, punkt 27 (MP, V)

av Helena Leander (MP) och Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 27 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14: MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkandena 16 och 23.

Ställningstagande

Vi anser att substitution inom EU inte bara bör gälla vid viss tillståndsprövning utan vid alla sammanhang, analogt med produktvalsprincipen i miljöbalken. Substitutionskrav bör således ställas vid all tillståndsprövning. Regeringen bör även verka för att substitution utvidgas till rättsliga krav i alla relevanta regelverk på EU-nivå, så att det krävs substitution vid såväl tillverkning som användning av kemiska ämnen, i likhet med vad som krävs i miljöbalken. Vi anser vidare att det centrum för substitution som regeringen överväger skulle kunna vara ett värdefullt stöd om det infördes och inte bara övervägdes. Riksdagen bör redan nu ta ställning för att ett sådant bör införas. Centret skulle inte bara kunna ge stöd vid upphandling av giftfria produkter utan också vid avgiftning av befintliga verksamheter, inte minst där barn vistas. I väntan på ett sådant centrum bör Kemikalieinspektionen ges i uppdrag att stödja kommunerna med att ta fram handlingsplaner för giftfria förskolor. Detta bör ges regeringen till känna.

24. Förbud mot PFOA, punkt 28 (MP, V)

av Helena Leander (MP) och Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 28 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2012/13: MJ207 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 8 och 2013/14: MJ299 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 7.

Ställningstagande

Perfluorerade ämnen (PFOA) återfinns nästan överallt i miljön. Vanliga produkter där PFOA kan ingå är impregnerat papper och textilier, rengöringsmedel och brandsläckningsskum. En reglering av PFOA är på gång inom EU, men vi anser att Sverige bör gå före och införa nationella begräns-

ningar mot PFOA i varor som barn kommer i kontakt med samt i varor som kommer i kontakt med livsmedel och kläder. Detta bör ges regeringen till känna.

25. Tillsyn, punkt 29 (MP, V)

av Helena Leander (MP) och Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 29 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2013/14:MJ9 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 2 och 2013/14:MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 18.

Ställningstagande

Den nationella tillsynen över farliga ämnen i varor behöver intensifieras. Kommunernas tillsynskampanjer uppvisar oroande resultat om återförsäljarnas kunskaper om vilka ämnen som finns i de varor och hur de uppfyller sin informationsskyldighet till kunder enligt Reach. Det kan ifrågasättas om handelns omfattande brist på kunskap om ämnen i de varor man saluför är förenlig med kunskapskravet i 2 kap 2 § i miljöbalken som lyder: ”Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd skall skaffa sig den kunskap som behövs med hänsyn till verksamhetens eller åtgärdens art och omfattning för att skydda människors hälsa och miljön mot skada eller olägenhet.” Här skulle en utveckling av praxis vara välkommen. Ofta brister det redan hos importörerna. Ansvar för tillsyn över importörer ligger på nationell nivå.

Den kommunala tillsynen behöver backas upp av en mer aktiv tillsyn på nationell nivå. En effektiv varutillsyn av kemikalier är väsentlig för att nå miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö. De stickprov som tillsynsmyndigheterna gör visar att de tillåtna halterna av farliga kemikalier inte sällan överskrids i varor. I propositionen framhålls ett nära samarbete mellan främst Kemikalieinspektionen och Naturvårdsverket för att utveckla och effektivisera kemikaliatillsynen inom EU. Det är en inriktning vi delar. Men vi ser även ett behov av att i nuläget vidta åtgärder för att stärka vår nationella kemikaliatillsyn. I många kommuner saknas tillräcklig vägledning för att utöva tillsyn inom områden som t.ex. förskolor för att minska barns exponering för farliga kemikalier. Regeringen bör därför återkomma med förslag på förstärkning av såväl tillsynsvägledningen som tillsynen av kemikalier i varor och lokaler för att nå miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö till 2020.

Tillsynen är emellertid bara ett led i systemet. Upptäckta överträdelser behöver i ökad utsträckning leda till påföljd. Därför behövs också en förstärkning av miljöarbetet i olika led i rättssystemet. Det behöver också ske en förstärkning av miljöåklagarna. Detta bör ges regeringen till känna.

26. Uppföljning av rapportering till Echa, punkt 30 (MP)

av Helena Leander (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 30 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14:MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 26.

Ställningstagande

Det finns brister i de uppgifter som företag lämnar till Echa, och kontrollen av de kompletterade underlagen är bristfällig. Av förra årets lägesrapport framgår att Echa inte ens hann kolla hälften av de kompletteringar som hade begärts in. Av de kompletteringar som kontrollerades var det bara ca 2 procent som ansågs klara kraven. I närmare 20 procent av fallen var kompletteringarna så dåliga att Echa kontaktade den ansvariga myndigheten i respektive medlemsstat för att den skulle se till att företagen följde besluten (Echa, Utvärdering enligt Reach, Framstegsrapport 2012). De omfattande problemen visar att det behövs en mer aktiv uppföljning och tuffare sanktioner. Miljöpartiet anser att regeringen ska ge Kemikalieinspektionen uppdrag och medel att mer aktivt följa upp bristerna i företagens underlag till Echa. Detta bör ges regeringen till känna.

27. Bly, punkt 32 (MP, V)

av Helena Leander (MP) och Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 32 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2012/13:MJ207 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 10 i denna del och 2013/14:MJ299 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 9 i denna del.

Ställningstagande

Vi anser att man behöver fasa ut bly i elektronikprodukter och i varor som barn kommer i kontakt med. Regeringen bör därför presentera en tidsplan för utfasning av bly i sådana produkter och varor. Detta bör ges regeringen till känna.

28. Parabener, punkt 33 (MP, V)

av Helena Leander (MP) och Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 33 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2012/13:MJ207 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 14, 2013/14:MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 4 och 2013/14:MJ299 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 17 och avslår motion 2012/13:MJ209 av Carina Herrstedt (SD).

Ställningstagande

Parabener är en grupp ämnen som används i allt fler produkter enligt statistik från Kemikalieinspektionen fram till 2010. De används som konserveringsmedel och återfinns bl.a. i kosmetika och hudkrämer. Propyl- och butylparabener kan enligt studier skada pojkars och mäns fertilitet och motverka testosteronproduktionen. I Danmark har man med försiktighetsprincipen som grund infört förbud mot dessa två typer av parabener i produkter som riktar sig till barn under tre år. Enligt försiktighetsprincipen bör Sverige införa ett förbud mot produkter som innehåller propyl- och butylparabener och som riktar sig till barn under tre år. Detta bör ges regeringen till känna.

29. Parabener, punkt 33 (SD)

av Josef Fransson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 33 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:MJ209 av Carina Herrstedt (SD) och avslår motionerna

2012/13:MJ207 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 14,
2013/14:MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 4 och
2013/14:MJ299 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 17.

Ställningstagande

Parabener är en grupp av kemikalier som används som konserveringsmedel i livsmedelstillsatser och i kosmetika. Många parabener har visat sig vara hormonstörande. Dessa ämnen kan påverka människors hälsa och miljö genom att de efterliknar, ökar och ibland hämmar effekten av hormoner. Ett antal undersökningar pekar på ett sammanhang mellan kända hormonstörande ämnen och såväl en reduktion av spermieantalet som en ökning av risken för testikelcancer hos män. Allt detta sammantaget pekar i en och samma riktning, nämligen att parabener skäligen kan anses vara direkt skadliga för människor! Regeringen bör snarast verka för att det införs ett förbud mot denna kemikaliegrupp i produkter som är avsedda för småbarn till dess att man med säkerhet kan konstatera att dessa kemikalier inte är hälsovådliga. Detta bör ges regeringen till känna.

30. Dekab-BDE, punkt 34 (S, MP, V)

av Matilda Ernkran (S), Johan Löfstrand (S), Helén Pettersson i Umeå (S), Jan-Olof Larsson (S), Sara Karlsson (S), Pyry Niemi (S), Helena Leander (MP) och Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 34 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna
2012/13:MJ207 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 13,
2013/14:MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 5 och
2013/14:MJ299 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 13.

Ställningstagande

Vi anser att Sverige bör återinföra det förbud mot det bromerade flamskyddsmedlet deka-BDE i möbler och textilier som den borgerliga regeringen avskaffade. Dekab-BDE är ett ämne som på många sätt liknar miljögifterna PCB och DDT och det är därför mycket viktigt att förbudet återinförs. Vi vill även att regeringen ser över möjligheterna att förbjuda användningen av andra farliga bromerade flamskyddsmedel. Detta bör ges regeringen till känna.

31. Farliga ämnen i byggprodukter, punkt 35 (MP)

av Helena Leander (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 35 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14:MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 8.

Ställningstagande

Miljöpartiet anser att regeringen bör följa Kemikalieinspektionens förslag om att utreda nationella begränsningar för farliga ämnen i byggprodukter. Farliga ämnen i byggprodukter bör förbjudas. Detta bör ges regeringen till känna.

32. Nonylfenoletoxilat, triklosan, triklokarban och silver, punkt 36 (MP, V)

av Helena Leander (MP) och Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 36 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2012/13:MJ207 av Jens Holm m.fl. (V) yrkandena 9 och 11 samt 2013/14:MJ299 av Jens Holm m.fl. (V) yrkandena 8 och 10.

Ställningstagande

Nonylfenoletoxilat finns bl.a. i textilier. Kemikalien är mycket giftig för vattenlevande organismer och tillhör en grupp av ämnen som prioriteras i EU:s vattendirektiv och i Stockholms stads arbete med nya gifter. Vi anser att nonylfenoletoxilat bör förbjudas i alla varor som kommer i kontakt med barn.

Användningen av silver, triklosan och triklokarban blir allt vanligare; detta är ämnen som kan bidra till utvecklingen av resistent bakterier. Ämnena finns i sportkläder, deodoranter, strumpor, tandborstar och tvättmaskiner. Vi anser att det bör införas ett förbud mot triklosan, triklokarban och silver som tillsatser i olika konsumentprodukter. Detta bör ges regeringen till känna.

33. Farliga ämnen i textilier, punkt 37 (S, MP, V)

av Matilda Ernkrans (S), Johan Löfstrand (S), Helén Pettersson i Umeå (S), Jan-Olof Larsson (S), Sara Karlsson (S), Pyy Niemi (S), Helena Leander (MP) och Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 37 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14: MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 14.

Ställningstagande

Farliga ämnen i textilier måste stoppas. Vi måste kunna känna oss trygga med det vi har närmast kroppen. Ett ämne är det hormonstörande ämnet nonylfenoletoxylat som används för rengöring av kläder i produktionen. Ämnet är förbjudet för användning i EU men tillåtet i importerade kläder. Regeringen måste därför driva frågan om farliga ämnen i textilier i EU genom att ta initiativ till ett direktiv för textilier liknande de som finns för leksaker och elektronik. Detta bör ges regeringen till känna.

34. Läkemedel i miljön, punkt 38 (SD)

av Josef Fransson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 38 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14: MJ10 av Josef Fransson (SD) yrkande 3 och avslår motionerna 2013/14: MJ380 av Jan Lindholm och Mats Pertoft (båda MP) och 2013/14: MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 19.

Ställningstagande

Sverigedemokraterna anser att regeringen bör utreda användningen av ytterligare ekonomiska styrmedel för att dels öka andelen läkemedel som inte hamnar i kretsloppet, dels säkerställa att samhällskostnader läggs på tillverkare, importörer och andra aktörer i enlighet med principen om förorenaren betalar. Detta kan bidra till att finansiera framtida ombyggnationer av vattenreningsverk, om- och nyläggning och relining av dricksvattenrör m.m. Detta bör ges regeringen till känna.

35. Växtskyddsmedel, punkt 39 (MP)

av Helena Leander (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 39 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2013/14: MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkandena 20 och 21 samt avslår motionerna

2012/13: MJ378 av Betty Malmberg och Eva Bengtson Skogsberg (båda M) yrkande 1,

2013/14: MJ236 av Anders Andersson (KD),

2013/14: MJ293 av Jan Ericson (M) och

2013/14: MJ328 av Betty Malmberg och Eva Bengtson Skogsberg (båda M).

Ställningstagande

Naturskyddsföreningen slog i höstas larm om att regeringens förslag till nationellt genomförande av EU-direktiv på växtskyddsområdet skulle försämra skyddet av människors hälsa och naturen och leda till ytterligare ökad användning av bekämpningsmedel i jordbruket. Miljöpartiet anser i likhet med Naturskyddsföreningen att genomförandet behöver kompletteras. Användning av stråförlösningsmedel, t.ex. det reproduktionsstörande ämnet klormekvat som i dag återfinns i 80 procent av den svenska rågen, bör inte vara tillåten. Det behövs också ett förbud mot nedvissning och ogräsbekämpning nära skörden. Användningen av stråförlösningsmedel ska således inte tillåtas.

Överlag behövs ett samlat grepp kring de kemikalier som kan hamna i vår mat, hela vägen från jord till bord. Regeringen bör ta fram en samlad strategi för kemikalieanvändningen inom livsmedelsproduktionen, som reglerar allt från livsmedelsindustrins processhjälpmedel och förpackningars kemiska egenskaper till information på förpackningarna om användning av bekämpningsmedel. Detta bör ges regeringen till känna.

36. Minskad användning av kemiska bekämpningsmedel, punkt 40 (MP, V)

av Helena Leander (MP) och Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 40 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2012/13: MJ260 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 3 och

2013/14: MJ302 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 5.

Ställningstagande

Kemisk bekämpning är fortfarande den vanligaste bekämpningsmetoden mot oönskade växter och djur inom jordbruket. Kemikalier från bekämpningen ger negativa effekter för den biologiska mångfalden och kan på både kort och lång sikt påverka människors hälsa. Mellan 2007 och 2010 testade Länsstyrelsen i Skåne län grundvattnet. En tredjedel av proverna innehöll bekämpningsmedel och en fjärdedel av dessa hade halter som överstred riktvärdet. Nedbrytnings- och omsättningstiden i grundvatten är mycket lång, vilket innebär att ämnen som har läckt till grundvattnet ofta stannar kvar en mycket lång tid. År 2012 ökade försäljningen av bekämpningsmedel till jordbruket. Vi anser att Sverige bör anta en handlingsplan för att fasa ut användningen av kemiska bekämpningsmedel. Detta bör ges regeringen till känna.

37. Förbud mot användningen av neonicotinoider, punkt 41 (MP, V)

av Helena Leander (MP) och Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 41 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2013/14: MJ258 av Tina Ehn m.fl. (MP) yrkande 5.

Ställningstagande

Användningen av neonicotinoider i jordbruket ökar. Neonicotinoiderna är den vanligaste insekticiden i världen och utgör ca 25 procent av den totala användningen. Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet (Efsa) har genomfört en studie som visade på stora risker för bin som exponeras för s.k. neonicotinoider. Ett av de utpekade bekämpningsmedlen är imidacloprid – ett ämne som används i Sverige i en mängd av tio ton per år. Neonicotinoider, som används som betningsmedel mot insekter, och akaricider, ett bekämpningsmedel mot varroakvalster, kan skada bin allvarligt.

Enligt vissa forskare kan betningsmedel som innehåller neonicotinoider orsaka massdöd av bin. I vissa fall sprids även neonicotinoider direkt i växande gröda, och spår har hittats i både pollen och nektar. Neonicotinoider används även frekvent inom skogsbruket trots att det finns ekologiska alternativ. Bina i sin tur hämtar harts på barrträd i skogen för att produ-

cera propolis, även kallat ”bikitt”. Vi anser därför att neonicotinoider som betningsmedel ska förbjudas och att skonsamma behandlingsmetoder mot varroakvalster bör utvecklas. Detta bör ges regeringen till känna.

- 38. Verka för förbud mot neonicotinoider, punkt 42 (S, MP, V)**
av Matilda Ernkrans (S), Johan Löfstrand (S), Helén Pettersson i Umeå (S), Jan-Olof Larsson (S), Sara Karlsson (S), Pyy Niemi (S), Helena Leander (MP) och Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 42 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14:MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 16.

Ställningstagande

Humlor och bin drabbas alltmer av användningen av neonicotinoider i bekämpningsmedel, som används bl.a. vid odling av potatis, sockerbetor, säd och raps. Forskning som bl.a. har publicerats i tidskriften Science har visat på effekterna. Detta hotar pollineringen och är ett stort problem för biodlingen i Sverige. Även Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet (Efsa) har visat på problemet och en expertkommitté i EU har föreslagit förbud. Vi menar att vi i Sverige ska sluta använda neonicotinoiderna och verka för ett förbud i EU. Det undantag som finns i Sverige för några ämnen ska avvecklas. Vi ska inte heller föra in dessa gifter bakvägen genom betat utsäde. Detta bör ges regeringen till känna.

- 39. Båtbottenfärger, punkt 44 (S, MP, V)**
av Matilda Ernkrans (S), Johan Löfstrand (S), Helén Pettersson i Umeå (S), Jan-Olof Larsson (S), Sara Karlsson (S), Pyy Niemi (S), Helena Leander (MP) och Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 44 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2012/13:MJ455 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 32 och 2013/14:MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 42 och avslår motion 2012/13:MJ278 av Tina Ehn och Mats Pertoft (båda MP) yrkande 6.

Ställningstagande

Användningen av giftiga båtottenfärger har visserligen minskat men inte i den takt som förväntats efter EU:s arbete med biocidförordningen. De gifter som förhindrar att havstulpaner och alger växer på båtbottarna sprider sig till havslevande djur. Mätvärden i småbåtshamnar tyder på att giftiga färger fortfarande används. Tillämpningen av lagen behöver förbättras. Detta bör ges regeringen till känna.

40. Internationellt arbete, punkt 45 (S, MP, V)

av Matilda Ernkrans (S), Johan Löfstrand (S), Helén Pettersson i Umeå (S), Jan-Olof Larsson (S), Sara Karlsson (S), Pyy Niemi (S), Helena Leander (MP) och Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 45 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna
2012/13: MJ455 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 8,
2013/14: MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 28,
2013/14: MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 12 och
2013/14: MJ494 av Désirée Liljevall (S).

Ställningstagande

Sedan FN:s första miljökonferens i Stockholm 1972 har en rad miljökonventioner tillkommit. På kemikalieområdet har exempelvis Stockholmskonventionen (om persistenta ämnen), Rotterdamkonventionen (om vissa farliga ämnen och bekämpningsmedel) och Baselkonventionen (om gränsöverskridande transporter av avfall) antagits. Men fortfarande finns ingen övergripande konvention på kemikalieområdet. WSSD (World Summit on Sustainable Development) 2002 lade fast ett mål om sound management of chemicals by 2020, vilket ledde till FN:s icke bindande kemikaliestrategi SAICM (Strategic Approach to International Chemicals Management). Detta arbete har fortsatt att utvecklas i internationella forum som under Rio + 20 och vid ICCM3 (International Conference on Chemicals Management). Men det räcker inte. Vi behöver inom det internationella samfundet ta ett helhetsgrepp om farliga kemikalier i ett nytt rättsligt bindande regelverk med tydliga åtaganden och effektiva genomförandemekanismer. Vi anser därför att Sverige bör verka för en rättsligt bindande ramkonvention för farliga kemikalier. En sådan konvention skulle kunna samla det arbete som redan har gjorts och vidareutveckla det, och befintliga konventioner för vissa ämnen eller områden skulle kunna införlivas som delar i det nya ramverket.

Det sker ett frivilligt samarbete inom SAICM – en politiskt bindande global överenskommelse i FN:s regi att minska riskerna med farliga ämnen. Men arbetet går trögt och en överenskommelse verkar ligga långt borta. År 2006 togs ett viktigt steg i Dubai, och på konferensen Stockholm + 40 tog Sverige initiativ för att driva på arbetet. Vi menar att Sverige behöver fortsätta att agera aktivt för att EU ska bli mer kraftfullt i dessa förhandlingar. Detta bör ges regeringen till känna.

41. Internationell instans för kemikalier, punkt 46 (S, MP, V)

av Matilda Ernkrans (S), Johan Löfstrand (S), Helén Pettersson i Umeå (S), Jan-Olof Larsson (S), Sara Karlsson (S), Pyy Niemi (S), Helena Leander (MP) och Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 46 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2012/13: MJ207 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 3, 2012/13: MJ455 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 7, 2013/14: MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 27, 2013/14: MJ299 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 19 och 2013/14: MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 11.

Ställningstagande

Arbetet med reglering av kemikalier måste utöver arbetet på nationell nivå och EU-nivå även föras på ett internationellt plan. Som en del i detta har vi föreslagit att Sverige ska arbeta för att en internationell forskarpanel i FN:s regi, av samma modell som finns för klimatfrågan, utvecklas inom kemikalieområdet. Det behövs för att ge beslutsfattare världen över ett bättre kunskapsunderlag.

Det är mycket viktigt att vi får en större kunskapsbas om kemikaliernas påverkan. Ett viktigt steg mot en bättre reglering av kemikalier internationellt är att inrätta en instans för att samla, sammanfatta och tolka befintlig forskarkunskap om farliga ämnen. IPCP, International Panel on Chemical Pollution, är en början till en sådan instans. I denna panel ska oberoende forskare inom olika kompetensområden mötas för att utveckla och förbättra kunskapen om kemikalier samt deras betydelse för människa och miljö. Arbetet skulle kunna stärkas och stabiliseras vid en tryggad, flerårig finansiering av ett mindre sekretariat, något som Sverige bör stödja. Detta bör ges regeringen till känna.

42. Forskning om farliga ämnen, punkt 47 (MP)

av Helena Leander (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 47 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14: MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 24.

Ställningstagande

Inom EU, t.ex. vid Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet (Efsa), avgränsas beslutsunderlagen till forskning som har bedrivits enligt industristandarden GLP. Det innebär att oberoende men högkvalitativ forskning från universitet och högskolor som har bedrivits med andra vetenskapligt robusta och inte sällan innovativa metoder inte erkänns som beslutsunderlag. Det gör att beslutsfattandet inte sällan vilar på ett inaktuellt och ofullständigt vetenskapligt underlag. Ansatsen att sträva efter vetenskaplighet förbyts därmed snarast i sin motsats. Miljöpartiet anser att regeringen ska verka för att all relevant kvalitativ forskning, t.ex. forskning om lågdo-seffekter av potentiellt hormonstörande ämnen, kan tillgodogöras vid bedömning av farliga ämnen i EU:s regelverk. Snabba testmetoder utan djurförsök bör utvecklas och få användas vid bedömning av farliga ämnen. Detta bör ges regeringen till känna.

43. Kemikalier i importerade livsmedel, punkt 48 (SD)

av Josef Fransson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 48 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14: MJ10 av Josef Fransson (SD) yrkande 2.

Ställningstagande

Sverigedemokraternas anser att varor med oklart kemiskt innehåll inte ska saluföras i Sverige. Importörer ska ta ansvar för att informera om vilka kemikalier en vara innehåller. Samma situation måste råda för livsmedel och material som kommer i kontakt med livsmedel. Beroende på den ökade exponering som sker vid förtäring bör Livsmedelsverket ges ökade möjligheter att bestämma över tillåtna tillsatser och innehåll i livsmedel.

Livsmedelsverket bör i detta sammanhang, med hjälp av andra myndigheter, ägna särskild uppmärksamhet åt hormonstörande ämnen, mat som i synnerhet barn och ungdomar äter, då det finns oroväckande tecken på att exponering för gifter och hormonstörande ämnen är särskilt farligt för unga individer. Vidare bör ämnen som kommer i kontakt med livsmedel, t.ex. förpackningar och vid tillverkning, omfattas av samma regelverk. I slutändan är syftet att de livsmedel vi, såväl gamla som unga, äter ska vara riskfria. Det behövs kortare beslutskedjor som inte går via EU-kommissionen, en möjlighet att nationellt fatta avvikande beslut och utökade kontroller av importerade livsmedel. Det system som finns i dag, med i huvudsak avsaknad av information och kontroll av innehållet i livsmedel, borde fasas ut. Detta bör ges regeringen till känna.

44. Blyammunition och fiskesänken, punkt 49 (MP, V)

av Helena Leander (MP) och Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 49 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2012/13:MJ207 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 10 i denna del, 2013/14:MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 6 och 2013/14:MJ299 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 9 i denna del.

Ställningstagande

Den borgerliga regeringen upphävde det förbud mot blyammunition som skulle ha trätt i kraft 2008 genom en överenskommelse mellan Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Socialdemokraterna. Vi anser att förbudet bör införas, dock med ett undantag för kuljakt då det ger små miljövinster och konsekvenserna för djurskyddet är större. Även försäljning av fiskesänken med bly bör förbjudas, eftersom dessa precis som blyammunitionen bidrar till blyförgiftning hos sjöfåglar och eftersom det finns fullgoda alternativ. Detta bör ges regeringen till känna.

45. Perkloretylen, punkt 50 (MP)

av Helena Leander (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 50 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2013/14:MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 7.

Ställningstagande

Perkloretylen är ett miljö- och hälsoskadligt lösningsmedel som sedan länge är förbjudet i konsumentprodukter men som fortfarande är tillåtet i kemtvättar, trots att det numera finns alternativ som är betydligt bättre ur miljösynpunkt. Perkloretylen bör därför fasas ut även i kemtvättar. Detta bör ges regeringen till känna.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2013/14:39 På väg mot en giftfri vardag – plattform för kemikaliepolitiken:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i miljöbalken.

Följdmotionerna

2013/14: MJ8 av Matilda Ernkrans m.fl. (S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med ytterligare en samlad åtgärdsplan för att nå miljömålet Giftfri miljö.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska arbeta för att EU:s kemikalielagstiftning Reach snarast ska ses över.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör arbeta för att ytterligare nationella förbud och begränsningar av bisfenol A bör införas i Sverige för att stödja de länder som nu driver på för EU-gemensamma förbud.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att den utredning om ekonomiska styrmedel på kemikalieområdet som aviseras ska få ett uppdrag att utforma ett färdigt förslag på kemikalieskatt.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att dra tillbaka förslaget om att lägga ned AB Miljöstyrningsrådet så att projektet Giftfri skola kan fortsätta.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ta fram inhemska åtgärder för att minska förekomsten av kadmium i den svenska maten.

2013/14: MJ9 av Jens Holm m.fl. (V):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt bör återkomma med en åtgärdsplan för nationella förbud och begränsningar i närtid av kemikalier som man bedömer att EU inte kommer att reglera inom rimlig tid för att nå miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö till 2020.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på förstärkning av såväl tillsynsvägledningen som tillsynen av kemikalier i varor och lokaler för att nå miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö till 2020.

2013/14: MJ10 av Josef Fransson (SD):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör öka möjligheterna att ställa krav på importörer när det gäller innehållet i varor som saluförs i Sverige.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör ge Livsmedelsverket ökade möjligheter att ställa krav på att importörer verkligen försäkras om vilka kemikalier som finns i importerade livsmedel.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda möjligheten att utöka användningen av ekonomiska styrmedel för att minska risken för skadliga effekter av läkemedel och hormonstörande ämnen i vatten.

2013/14: MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utnyttja möjligheterna till nationell reglering på det icke-harmoniserade området.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förbjuda bisfenoler i produkter som kommer i kontakt med livsmedel och i kvitton.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förbud mot ftalater i leksaker, barnvårdsprodukter och textil samt i konsumentprodukter.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förbjuda propyl- och butylparaben i kosmetik- och hygienprodukter.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att återinföra förbudet mot deka-DBE.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förbjuda blyhagel och fiskesänken med bly.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att helt förbjuda perkloretylen.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förbjuda farliga ämnen i byggprodukter.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att återinföra skatten på kadmium i konstgödsel.

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att avskaffa undantaget från bekämpningsmedelsskatt för träskyddsmedel.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att skyndsamt gå vidare med Kemikalieinspektionens förslag till skatter på kemikalieområdet.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att alla ämnen som används vid byggnation bör införas i en obligatorisk loggbok, åtminstone vid byggande av flerfamiljsbostadshus.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inom EU driva på för obligatoriska innehållsförteckningar på varor, till en början för textil.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en nationell databas för farliga ämnen i varor.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stoppa flytten av Miljöstyrningsrådet till Konkurrensverket.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inrätta ett centrum för substitution.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge Kemikalieinspektionen i uppdrag att stödja kommunerna med att ta fram handlingsplaner för giftfria förskolor.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om tillsyn och sanktioner.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att skärpa och differentiera skatten på bekämpningsmedel.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att användning av stråförkortningsmedel inte ska tillåtas.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en samlad strategi för kemikalieanvändningen inom livsmedelsproduktionen.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att verka för att det ska klargöras att nationella begränsningar får införas även för ämnen som regleras inom Reach.
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utvidga substitutionsprincipen.
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om forskning för bedömning av farliga ämnen.

25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om åtgärder vid bristfälliga underlag vid registrering av ämnen inom Reach.
26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en mer aktiv uppföljning av bristfälliga uppgifter till Echa.
27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en internationell kemikaliepanel.
28. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en internationell ramkonvention om kemikalier.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2012

2012/13:C444 av Jan Lindholm m.fl. (MP):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förbud mot hälsofarliga ämnen.

2012/13: MJ201 av Gunvor G Ericson (MP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa ett förbud mot bisfenol A i livsmedelsförpackningar och andra produkter där det kan överföras till människor med hänvisning till dess hälsorisker.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige kraftfullt bör driva på i EU för att införa ett förbud mot bisfenol A.

2012/13: MJ207 av Jens Holm m.fl. (V):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förändringar av EU:s kemikalielagstiftning, Reach.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att EU:s regelverk bör ge enskilda länder större möjligheter att införa strängare regler för produkter av miljö- och folkhälsoskäl.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om införande av en mellanstatlig kemikaliepanel.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa ett grönt kemikalieinstitut.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om nanoteknik.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett förbud mot perfluorerade ämnen (PFOA).

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om nonylfenoletoxilat.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett förbud mot blyammunition samt mot utfasning av bly i elektronikprodukter samt i varor som barn kommer i kontakt med.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett förbud mot triklosan, triklokarban och silver som tillsatser i olika konsumentprodukter.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett totalförbud mot bisfenol A.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett förbud mot deka-BDE samt om att se över möjligheterna att förbjuda användning av andra farliga bromerade flamskyddsmedel.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör införa förbud mot produkter som innehåller propyl- och butylparabener och riktar sig till barn under tre år.

2012/13: MJ209 av Carina Herrstedt (SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ta initiativ till ett förbud mot kemikaliegruppen parabener i produkter som är avsedda för småbarn.

2012/13: MJ229 av Jan Lindholm (MP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att snabbt öka ambitionerna när det gäller att minimera användningen av farliga kemikalier i vår omgivning.

2012/13: MJ260 av Jens Holm m.fl. (V):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att anta en handlingsplan för att fasa ut användningen av kemiska bekämpningsmedel.

2012/13: MJ278 av Tina Ehn och Mats Pertoft (båda MP):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att utveckla alternativ till giftiga båtbottnfärger.

2012/13: MJ316 av Jan Lindholm (MP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av ökad kunskap om nanoteknologi.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om redovisning av osäkerhet i kunskapsläget kring nanopartiklar.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av ett ökat nordiskt samarbete i frågor om nanoteknologi.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa ett säkert system för korrekt information om nanopartiklar i konsumentprodukter.

2012/13: MJ378 av Betty Malmberg och Eva Bengtson Skogsberg (båda M):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om problem vid utfasning av vissa växtskyddsmedel.

2012/13: MJ441 av Carina Ohlsson m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kontroll av hygienartiklar som innehåller skadliga ämnen.

2012/13: MJ455 av Matilda Ernkrans m.fl. (S):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska arbeta för att en internationell forskarpanel i FN:s regi, av samma modell som finns för klimatfrågan, utvecklas inom kemikalieområdet.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige behöver fortsätta att agera aktivt för att EU ska bli mer kraftfullt i förhandlingar om SAICM.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förbjuda bisfenol A i samtliga förpackningar som kommer i kontakt med livsmedel.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör fästa särskild uppmärksamhet vid de hormonstörande ämnena genom att stödja forskning och genom att inom EU arbeta för att hormonstörande och kraftigt allergiframkallande ämnen klassas till Reachs kandidatlista (SVHC) och att dessa ämnen klassas med större försiktighet än tidigare och får tuffare gränsvärden.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska arbeta dels för att fler farliga ämnen, även nanopartiklar, förs in på Reachs kandidatlista (SVHC), dels för att fler ämnen ska innefattas av tillståndskrav, dels för att kontrollen av Reachs efterlevnad utvecklas.

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att verka för att EU-länder ska tillåtas att gå längre i nationell kemikalielagstiftning.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen så snart som möjligt bör besluta om de etappmål för giftfri miljö som Miljömålsberedningen föreslagit.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska besluta om att genomföra de uppdrag kring barn och farliga ämnen som Miljömålsberedningen föreslagit.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen behöver ta initiativ i EU för att skärpa den gemensamma lagstiftningen i syfte att fasa ut tungmetaller.
32. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillämpningen av EU:s biociddirektiv vad gäller användningen av giftiga båtbottnfärger måste förbättras.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2013

2013/14: MJ223 av Jan Lindholm (MP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att snabbt öka ambitionerna när det gäller att minimera användningen av farliga kemikalier i vår omgivning.

2013/14: MJ236 av Anders Andersson (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om lökodlarnas behov av långsiktiga växtskyddsregler som harmonierar med övriga Europas i avvaktan på att man på EU-nivå finner en samordnad lösning.

2013/14: MJ258 av Tina Ehn m.fl. (MP):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förbjuda neonikotinoider som betningsmedel, samt utveckla skonsamma behandlingsmetoder mot varroakvalster.

2013/14: MJ280 av Hillevi Larsson (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om spillskydd.

2013/14: MJ293 av Jan Ericson (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av reglerna för miljövänlig bekämpning inom jordbruk och trädgårdsnäring.

2013/14: MJ299 av Jens Holm m.fl. (V):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förändringar av EU:s kemikalielagstiftning, Reach.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att EU:s regelverk bör ge enskilda länder större möjligheter att införa strängare regler för produkter av miljö- och folkhälsoskäl.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det bör införas anmälningskrav för de produkter som innehåller nanomaterial.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett förbud mot perfluorerade ämnen (PFOA).
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om nonylfenoletoxilat.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett förbud mot blyammunition samt om utfasning av bly i elektronikprodukter och i varor som barn kommer i kontakt med.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett förbud mot triklosan, triklokarban och silver som tillsatser i olika konsumentprodukter.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett totalförbud mot bisfenol A och andra farliga bisfenoler.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att färger som innehåller kadmium bör förbjudas.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett förbud mot deka-BDE samt om att se över möjligheterna att förbjuda användning av andra farliga bromerade flamskyddsmedel.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med lagförslag mot användning av ftalater.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt bör redovisa för riksdagen på vilket sätt man arbetat med parakvatfrågan sedan riksdagsbeslutet i april 2011.

17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör införa förbud mot produkter som innehåller propyl- och butylparabener och riktar sig till barn under tre år.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om införande av en mellanstatlig kemikaliepanel.

2013/14: MJ302 av Jens Holm m.fl. (V):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör anta en handlingsplan för att fasa ut användningen av kemiska bekämpningsmedel.

2013/14: MJ305 av Jonas Eriksson m.fl. (MP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen inom EU aktivt ska verka för mycket strängare gränsvärden för kadmium i handelsgödsel.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen inom EU aktivt ska verka för minskade utsläpp av kadmium.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utarbeta en aktionsplan och ny slamförordning som innebär en ökad måluppfyllelse av miljömålen.

2013/14: MJ328 av Betty Malmberg och Eva Bengtson Skogsberg (båda M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att man vid beslut om godkännande, alternativt utfasning, av växtskyddsmedel bör ha en helhetssyn när det gäller såväl miljöaspekter som att produktionens behov värderas.

2013/14: MJ380 av Jan Lindholm och Mats Pertoft (båda MP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en översyn av regler och lagar med målet att läckaget till miljön av läkemedel och läkemedelsrester minimeras så långt möjligt är.

2013/14: MJ452 av Kerstin Lundgren (C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att fasa ut gifter ur vardagen.

2013/14: MJ488 av Penilla Gunther (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att all användning av bisfenol A bör förbjudas.

2013/14: MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S):

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska arbeta för att en internationell forskarpanel i FN:s regi, av samma modell som finns för klimatfrågan, utvecklas inom kemikalieområdet.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige behöver fortsätta att agera aktivt för att EU ska bli mer kraftfullt i förhandlingar om SAICM.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förbjuda bisfenol A i samtliga material som kommer i kontakt med livsmedel och dricksvatten samt i produkter där barn kan exponeras för bisfenol A.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att driva frågan om farliga ämnen i textilier i EU genom att ta initiativ till ett direktiv för textilier liknande de som finns för leksaker och elektronik.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att verka för ett förbud av neonikotiniderna i EU, avveckla undantag som finns i Sverige och stoppa införsel via betat utsäde.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen i EU ska driva att särskilt farliga hormonstörande ämnen, som t.ex. bisfenol A, ska förbjudas helt och att andra klassas med större försiktighet än tidigare och får tuffare gränsvärden.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om läkemedelsrester i vatten.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen i EU bör driva att en ny kemikalielagstiftning ska innefatta att farliga ämnen i vissa fall kan hanteras i grupp.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska arbeta för att fler farliga ämnen, även nanopartiklar, förs in på Reachs kandidatlista (SVHC), att fler ämnen ska innefattas av tillståndskrav och att kontrollen av Reachs efterlevnad utvecklas.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att verka för att EU-länder ska tillåtas att gå längre i nationell kemikalielagstiftning.
25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen behöver ta initiativ i EU för att skärpa den gemensamma lagstiftningen i syfte att fasa ut tungmetaller.

42. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillämpningen av EU:s biociddirektiv måste förbättras när det gäller användningen av giftiga båtbottenfärger.

2013/14: MJ494 av Désirée Liljevall (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska ta initiativ till samtal om en global ramkonvention för farliga kemikalier.

2013/14: MJ519 av Helena Leander m.fl. (MP):

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör utreda förutsättningarna för att genom exempelvis lagkrav eller ekonomiska styrmedel förbättra informationen till konsumenter om farliga ämnen i produkter.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i miljöbalken

Häri genom föreskrivs att 29 kap. 4 § miljöbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

29 kap.**4 §¹**

För *otillåten miljöverksamhet* döms till böter eller fängelse i högst två år den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. påbörjar eller bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd utan tillstånd eller godkännande eller utan att ha gjort en anmälan, eller efter att ha gjort en anmälan påbörjar en verksamhet eller åtgärd utan att följa en föreskriven tidsfrist, allt enligt vad som krävs i

a) bestämmelsen i 7 kap. 28 a § om skydd för särskilda naturområden, om verksamheten eller åtgärden inte omfattas av ett tillstånd eller en dispens enligt bestämmelserna i 9 eller 11–15 kap.,

b) föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 9 kap. 6 § om miljöfarliga verksamheter,

c) bestämmelsen i 9 kap. 6 c § om anmälningspliktiga miljöfarliga verksamheter,

d) bestämmelserna i 11 kap. eller föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 11 kap. om vattenverksamheter,

e) bestämmelsen i 11 kap. 9 b § tredje stycket om anmälningspliktiga vattenverksamheter,

f) bestämmelsen i 11 kap. 22 § om att ta en anläggning för bortledning av grundvatten ur bruk,

g) bestämmelsen i 12 kap. 6 § eller föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 12 kap. 6 § om att en verksamhet eller åtgärd ska anmälas för samråd,

h) bestämmelsen i 13 kap. 12 § om avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer och om att släppa ut produkter som innehåller eller består av sådana organismer på marknaden,

i) föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 13 kap. 16 § om innesluten användning av genetiskt modifierade organismer,

j) *bestämmelserna i artikel 56 i förordning (EG) nr 1907/2006 om*

¹ Senaste lydelse 2013:758.

förutsättningar för att få använda ett ämne som anges i bilaga XIV till den förordningen eller släppa ut ett sådant ämne på marknaden,

k) bestämmelsen i 14 kap. 4 § om införsel från ett land utanför Europeiska unionen eller Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, utsläppande på marknaden och användning av kemiska och biologiska bekämpningsmedel,

l) föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 14 kap. 8 § om hantering, införsel, utförsel, tillstånd, godkännande eller anmälan av kemiska produkter, biotekniska organismer eller varor,

m) bestämmelserna i 17 kap. om regeringens tillåtlighetsprövning, eller,

n) bestämmelserna i artikel 28.1 i förordning (EG) nr 1107/2009 om krav på produktgodkännande av växtskyddsmedel, eller

2. i egenskap av innehavare av det tillstånd eller det beslut om tillåtlighet, godkännande eller dispens som gäller för verksamheten eller åtgärden och som har meddelats med stöd av balken, förordning (EG) nr 1907/2006 eller för-

j) bestämmelsen i 14 kap. 4 § om införsel från ett land utanför Europeiska unionen eller Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, utsläppande på marknaden och användning av kemiska och biologiska bekämpningsmedel,

k) föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 14 kap. 8 § om hantering, införsel, utförsel, tillstånd, godkännande eller anmälan av kemiska produkter, biotekniska organismer eller varor,

l) bestämmelserna i artikel 56 i förordning (EG) nr 1907/2006 om förutsättningar för att få använda ett ämne som anges i bilaga XIV till den förordningen eller släppa ut ett sådant ämne på marknaden,

m) bestämmelserna i artikel 28.1 i förordning (EG) nr 1107/2009 om krav på produktgodkännande av växtskyddsmedel,

n) bestämmelserna om krav på godkännande av biocidprodukter i artikel 17.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 528/2012 av den 22 maj 2012 om tillhandahållande på marknaden och användning av biocidprodukter², eller

o) bestämmelserna i 17 kap. om regeringens tillåtlighetsprövning, eller

2. i egenskap av innehavare av det tillstånd eller det beslut om tillåtlighet, godkännande eller dispens som gäller för verksamheten eller åtgärden och som har meddelats med stöd av balken, förordning (EG) nr 1907/2006, förord-

² EUT L 167, 27.6.2012, s. 1 (Celex 32012R0528).

ordning (EG) nr 1107/2009 bryter mot ett villkor eller en bestämmelse i tillståndet eller i beslutet.

ning (EG) nr 1107/2009 *eller förordning (EU) nr 528/2012* bryter mot ett villkor eller en bestämmelse i tillståndet eller i beslutet.

Ansvar ska inte dömas ut enligt denna paragraf, om ansvar för gärningen kan dömas ut enligt 1 § eller om gärningen omfattas av en föreskrift som regeringen har meddelat med stöd av 30 kap. 1 § om skyldighet att betala miljöstraffavgift.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 2014.